

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**MİRASÇILARIN MİRASBIRAKANIN BORÇLARINDAN
SORUMLULUĞU**

Yüksek Lisans Tezi

Makbule Elif ŞEKER BARDAKCI

Ankara-2021

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI**

**MİRASÇILARIN MİRASBIRAKANIN BORÇLARINDAN
SORUMLULUĞU**

Yüksek Lisans Tezi

Makbule Elif ŞEKER BARDAKCI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Süleyman YILMAZ

Ankara-2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Makbule Elif ŞEKER BARDAKCI

MİRASÇILARIN MİRASBIRAKANIN BORÇLARINDAN
SORUMLULUĞU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Süleyman YILMAZ

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

- 1. Doç Dr. Süleyman YILMAZ (Danışman)**
- 2. Prof. Dr. Mehmet KILIÇ**
- 3. Dr. Öğr. Üyesi Vehbi Umut ERKAN**

Tez Savunması Tarihi: 18.06.2021

Tez Doğruluk Beyanı Belgesidir.

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,**

Doç. Dr. Süleyman YILMAZ danışmanlığında hazırladığım “Mirasçılarının Mirasbırakanın Borçlarından Sorumluluğu (Ankara.2021) ” adlı yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

TARİH: 02.07.2021

MAKBULE ELİF ŞEKER BARDAKCI

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR.....	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KONUVA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR VE MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMI

I. KONUYA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR.....	3
A) Mirasbırakan.....	3
B) Mirasın Geçişi (Külli Halefiyet).....	3
C) Mirasçı.....	6
II. MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMI	7
A) Borçlunun Bir veya Birden Fazla Olması	7
1. Tek Borçluluk	7
2. Birlikte Borçluluk	8
a. Bölünmez Borçluluk	9
b. Kısmi Borçluluk.....	9
c. Elbirliği ile Borçluluk	10
d. Müteselsil Borçluluk.....	11
B) Müteselsil Sorumluluk	11
1. Genel Olarak.....	11
a. Tanım	11
b. Özellikleri	12
aa. Her Borçlu Borcun Tümünden Sorumludur	12
bb. Alacaklı Borcun İfasını Dilediği Borçludan Talep Edebilir	13
cc. Borçlular Alacaklının Alacağına İfa Edildiği Kadarıyla Borçtan Kurtulurlar	14
c. Hukuki Niteliği	15
2. Kaynakları.....	16
a. Hukuki İşlem.....	17
b. Kanun.....	18
3. Hükümleri	19
a. Dış İlişki.....	19

aa. Alacaklının Müteselsil Borçlular Karşısındaki Hukuki Durumu	19
bb. Müteselsil Borçluların Alacaklı Karşısında Hukuki Durumu.....	22
b. İç İlişki	25
aa. Rücu hakkı.....	26
bb. Halefiyet.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

MİRASÇILARIN MİRASBIRAKANIN BORÇLARINDAN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

I. MİRASÇILARA GEÇEN BORÇLAR.....	30
A) Genel Olarak.....	30
B) Kaynakları	31
a. Mirasbırakanın Borçları	31
b. Diğer Borçlar	31
aa. Mirasın Geçmesinden Doğan Borçlar	31
bb. Belirli Mal Vasiyetinden Doğan Borçlar	33
cc. Mirasbırakanın Vergi Borçları	33
C) Mirasçılara Geçmeyen Borçlar.....	34
D) Mirasbırakanın Mirasçılardan Birine Olan Borcu Nedeniyle Diğer Mirasçılardan Sorumluluğu	36
E) Mirasbırakana Borcu Olan Mirasçının Sorumluluğu	37
II. MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN ŞARTLARI	37
A) Mirasçı Olma	38
1. Mirasçılık Ehliyeti	38
a. Mirasa Ehil Olmak.....	38
b. Mirastan Yoksun Olmamak	39
aa. Genel Olarak.....	39
bb. Sebepleri.....	40
cc. Hüküm ve Sonuçları	43
c. Mirasbırakanın Ölümü Anında Sağ Olmak	44
2. Mirasçılar	46
a. Yasal Mirasçılar	46
aa. Kan hısımları	46
bb. Evlatlık.....	49
cc. Sağ Kalan Eş.....	51

dd. Devlet.....	52
b. Atanmış Mirasçılar.....	54
3. Mirasçılık Sifatını Kaybedenlerin Sorumluluğu.....	56
a. Mirasın Reddi.....	56
aa. Gerçek Ret.....	56
bb. Hükmen Ret.....	58
cc. Hüküm ve Sonuçları.....	58
b. Mirastan Feragat.....	62
aa. Genel Olarak.....	62
bb. Hüküm ve Sonuçları.....	64
c. Mirastan Yoksunluk.....	65
B) Birden Fazla Mirasçı Olması.....	66
III. PAYLAŞMADAN ÖNCE MİRASÇILARIN MÜTESELSİL	
SORUMLULUĞU.....	66
A) Genel Olarak.....	66
B) Alacaklıların Hakları ve Yükümlülükleri.....	67
1. Alacaklının Borcun Tamamını Talep Hakkı.....	67
2. Alacaklının Dilediği Mirasçıdan İfayı Talep Hakkı.....	68
3. Alacaklının Mirasçıların Hepsinin İflası Durumunda İfayı Talep	
Hakkı.....	68
4. Alacaklının Mirasçılardan Birinin İflası Durumunda İfayı Talep Hakkı	69
5. Alacaklının Yükümlülükleri.....	70
C) Mirasçıların Hukuki Durumu.....	70
1. Genel Olarak.....	70
2. Mirasçılardan Her Birinin Borcun Tamamından Sorumlu Olması.....	73
3. Mirasçıların Savunmaları.....	74
a. Ortak Def'i ve İtirazlar.....	74
b. Kişisel Def'i ve İtirazlar.....	76
4. Müteselsil Sorumluluk Karşısında Mirasçıların Korunması.....	77
a. TMK m. 640/V.....	77
b. TMK m. 649/III.....	78
c. TMK m. 628-629.....	78
d. TMK m. 632/III.....	80
IV. PAYLAŞMADAN SONRA MİRASÇILARIN MÜTESELSİL	
SORUMLULUĞU.....	81

A) Genel Olarak.....	81
B) Mirasçılarının Aralarında Mirasbırakanın Borçlarını Paylaşmaları ve Yüklenmeleri.....	82
C) Müteselsil Sorumluluğun Devam Etmesi.....	84
V. ÇEŞİTLİ DURUMLARDA MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU.....	86
A) Paylaşımında Rehinli Mal Alan Mirasçının Sorumluluğu	86
B) Miras Payının Devri Halinde Mirasçılarının Sorumluluğu	88
1. Miras Açılmadan Önce Miras Payının Devri Halinde.....	88
2. Miras Açıldıktan Sonra Miras Payının Devri Halinde	88
a. Miras Payının Diğer Bir Mirasçıya Devri Halinde	88
b. Miras Payının Mirasçı Olmayan Üçüncü Kişiye Devri Halinde	89
C) Mirasbırakanın Kefalet Borçlarından Mirasçılarının Sorumluluğu	90
VI. MİRASÇILARIN BİRBİRLERİNE KARŞI SORUMLULUĞU.....	91
A) Tereke Eşyasına İlişkin Garanti Borcu.....	92
1. Zapta Karşı Garanti Borcu.....	92
2. Ayıplara Karşı Garanti Borcu	93
B) Alacaklara İlişkin Kefalet Borcu.....	94
C) Zamanaşımı Süresi	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ VE SONUÇLARI

I. MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ ...	96
A) Alacaklının Rızası ile	96
B) Beş Yıllık Sürenin Dolması.....	98
II. MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI.....	98
A) Mirasbırakanın Alacaklılarına Karşı Sorumluluk (Dış İlişki).....	98
B) Mirasçılarının Arasında Rücu Hakkı (İç İlişki).....	101
1. Genel Olarak Rücu Hakkı.....	101
2. Rücu Hakkının Şartları	102
a. Bir Mirasçı Tarafından Borcun İfa Edilmesi	102
b. Mirasçının Kendi Payından Fazla İfada Bulunması	103
c. Gerçekleştirilen İfanın Geçerli Olması	103

3. Rucu Hakkının Kullanılması	104
4. Rucu Hakkının Kapsamı.....	104
5. Rucu Hakkının Kaybı	106
a. Ortak Savunmaların İleri Sürülmemesi	106
b. Gerçekleştirilen İfanın Diğer Mirasçılara Bildirilmemesi	107
6. Mirasçılardan Birinin Aczi	108
SONUÇ	109
BİBLİYOGRAFYA	118
İNTERNET KAYNAKLARI.....	126
ÖZET	127
ABSTRACT.....	128

KISALTMALAR

Art.	: Artikel (madde)
b.	: bent
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
E.	: Esas
D.	: Daire
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: madde
MÜHFHAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
Nr.	: Numara
Parg.	: Paragraf
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri

vd. : ve devamı
VUK : 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
Y. : Yıl
YİBK. : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

GİRİŞ

Giderek küreselleşen dünyada farklı kültürlerde ve ideolojilerde aile kavramı ve kan bağı ilişkisi zayıflatılsada insanoğlunun kadim hukuki terminolojisinde, gelenek görenek ve toplumsal uygulamalarında miras kavramı önemli ve değişmez bir gerçeklik olarak günümüze kadar gelmiştir. “Ölüm hak, miras helaldir.” özdeyişi ile ölüm sonrası gündeme zorunlu olarak gelen mirasın hukuki sorunları çağın gerekleri ve güncel gelişimlere göre de değişim göstermektedir.

Miras hukuku gerçek kişilerin ölümünden sonraki özel hukuk ilişkilerinin, hak ve borçlarının akıbetini belirleyen hukuk dalıdır. Ölümden sonra mirasbırakan sıfatını alan gerçek kişinin sağ iken hakları bulunduğu gibi borçları da bulunmaktadır. Bu hak ve borçlardan bazıları ölüm olayı ile birlikte mirasçılara geçerken bazıları geçmemektedir. Mirasçılara geçen borçlardan mirasçılardan sorumluluğunun nasıl olacağı bu çalışmada ele alınmıştır.

Bu çalışma giriş ve sonuç kısımları hariç, üç ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, diğer bölümlerde sıkça üzerinde durulacağı için, konuya ilişkin temel kavramlar olan mirasbırakan, mirasın geçişi, mirasçı ile müteselsil sorumluluk kavramı ve müteselsil sorumluluğa ilişkin esaslar ele alınmıştır.

İkinci bölümde, mirasçılardan mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu başlığı altında mirasçılara geçen borçlar, müteselsil sorumluluğun şartları, mirasın paylaşımından önce ve sonraki durumlar, çeşitli durumlarda mirasçılardan müteselsil sorumluluğu ve son olarak mirasçılardan birbirine karşı sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde, mirasçılardan mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğun sona ermesi ve sonuçları ele alınmıştır. Bu kapsamda rücu hakkı ile rücu

hakkının şartları, kullanılması, kapsamı, kaybı ve mirasçılardan birinin aczi incelenmiştir.

Son olarak sonuç bölümünde ise çalışma başlıklarını içeren konular hakkında genel bir değerlendirme yapılarak, konunun eleştirel çıkarımları ve önerileri belirtilerek çalışma sonuçlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KONUVA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLARVEMÜTESELSİL

SORUMLULUKKAVRAMI

I. KONUYA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

A) Mirasbırakan

Mirasbırakan, ölüm olayının gerçekleşmesi sonucunda hukuki ilişkileri düzenlenenölen kişidir¹. Mirasbırakan ifadesi yerine, eski Türkçe’de ve 743 sayılı eski Medeni Kanun’da “muris, müteveffa, vefat eden kimse” ifadeleri kullanılırdı². Bu kelimeler günümüzde de nadiren kullanılmaktadır. Alman ve Fransız hukuk dillerinde “de cuius” olarak kullanılan ifadenin karşılığı müteveffa kelimesidir³.

Mirasbırakan sıfatının kullanılabilmesi için ölüm olayının gerçekleşmesi gerekmektedir. Ölüm olayı, insanlara özgü bir durum olduğu için mirasbırakan sıfatı yalnızca gerçek kişilere özgüdür⁴. Bu sebeple tüzel kişiler mirasbırakan olamazlar⁵. Gerçek kişiler, zengin, fakir, küçük, yabancı gibi özelliklere bakılmaksızın ölüm olayı ile birlikte mirasbırakan sıfatını kazanırlar⁶.

B) Mirasın Geçişi (Külli Halefiyet)

Bir kişinin ölümü ile birlikte terekenin bir veya daha fazla kişiye geçmesine mirasın geçişi denir. Bu geçiş külli intikalprensibi çerçevesinde gerçekleştirilir. Külli

¹ DURAL, Mustafa/ ÖZ, Turgut, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, İstanbul 2016, s. 5;KILIÇOĞLU, Ahmet M., Miras Hukuku, Ankara 2019, s. 24;ANTALYA, Osman Gökhan, Miras Hukuku Cilt:III, İstanbul 2019, s. 75; ÖZTAN, Bilge, Miras Hukuku, Ankara 2016, s. 16; AYAN, Mehmet, Miras Hukuku, Ankara 2016, s. 11.

² İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan, Miras Hukuku, İstanbul 2018, s. 9; ANTALYA, s. 75; AYAN, s. 11.

³ İMRE/ERMAN, s. 9.

⁴ İMRE/ERMAN, s. 9; ANTALYA, s.75; DURAL/ÖZ, s. 5; ÖZTAN, s. 16; AYAN, s. 11.

⁵ Tüzel kişiliğin sona ermesi miras hukuku hükümlerine tabi değildir.

⁶ İMRE/ERMAN, s. 9; KILIÇOĞLU, s. 25; ANTALYA, s.75; AYAN, s. 11.

intikal, kural olarak, bir kişinin malvarlığının, hukuk sisteminin düzenlediği olgunun gerçekleşmesi sonucunda, söz konusu malvarlığını meydana getiren hakların ve borçların, devir için herhangi bir şartın gerçekleşmesine gerek kalmadan, kısmi veya bütün olarak başka bir kişiye geçmesine denir⁷. Külli intikal yalnızca kanunun düzenlediği durumlarda söz konusu olur⁸. Külli halefiyet prensibi külli intikalin sonucudur.

Miras Hukuku'nda külli halefiyet ölüm olayının gerçekleşmesi ile söz konusu olur. TMK m. 599'da mirasbırakanın ölümüyle birlikte mirasın bütün olarak mirasçılara geçtiği ifade edilmiştir. Bu geçiş kanundan kaynaklandığı için herhangi bir devir işlemine gerek kalmaz. Taşınırlarda zilyetliğin devri, taşınmazlarda tescil, alacak haklarında devir işlemine gerek olmaksızın ölümle birlikte tüm haklar kendiliğinden mirasçılara geçer⁹. Geçişten sonra yapılan işlemler kurucu değil, bildirici nitelik taşır¹⁰.

Külli halefiyet prensibinin bir sonucu olarak, kural olarak mirasbırakanın mutlaka en az bir külli halefi bulunmaktadır. Külli halef gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilir. Devlet ise son külli haleftir¹¹.

Külli halefiyet prensibinin diğer bir sonucu, terekenin bir bütün olarak külli halefe geçmesidir¹². Terekenin içinde bulunan haklar ve borçlar bu bütünü oluşturur. Terekede bulunan ve geçişe uygun olan değerlerin kısmen geçişi mümkün değildir¹³.

⁷ İMRE/ERMAN, s. 11; ANTALYA, s.90; DURAL/ÖZ, s. 12; ÖZTAN, s. 22; AYAN, s. 18.

⁸ Bkz.: TMK m. 52, 106, 677.

⁹ İMRE/ERMAN, s. 11; ANTALYA, s.91; DURAL/ÖZ, s. 13; ÖZTAN, s. 22; AYAN, s. 18.

¹⁰ ÖZTAN, s. 22.

¹¹ DURAL/ÖZ, s. 14; ÖZTAN, s. 23; AYAN, s. 18.

¹² İMRE/ERMAN, s. 11; ANTALYA, s.92; DURAL/ÖZ, s. 13; ÖZTAN, s. 22; AYAN, s. 19; ERİŞGİN, Nuri, Birlikte Mirasçılarının Mirasbırakanın Banka Hesabı Üzerindeki Tasarruf Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 3, Y. 2003, s. 122.

¹³ AYİTER, Nurşin/ KILIÇOĞLU, Kemal, Miras Hukuku, Ankara 1991, s. 35.

Sonuçların gerçekleşmesi için mirasın kabul edilmesine gerek yoktur. Mirasbırakan öldüğü anda TMK m. 599 dolayısıyla kendiliğinden geçiş gerçekleşir¹⁴. Külli halefiyet prensibi gereği tereke bir bütün olarak mirasçılara geçtiğinden, geçmesi gereken herhangi bir hak ya da borcun unutulması ihtimali yoktur¹⁵.

TMK m. 640'ta mirasın geçmesiyle mirasçılar arasında miras ortaklığı kurulacağı ve tereke üzerinde mirasçılar el birliği halinde hak sahibi oldukları düzenlenmiştir. Bu durumda, mirasın paylaşılmasına kadar, tereke bütünü üzerinde her mirasçının hakkı vardır¹⁶.

Mirasbırakanın alacaklıları, külli halefiyet prensibi gereği bütün olarak duran, dağılmamış terekeye başvurabilirler. Ölümle birlikte borçlar da mirasçılara geçmektedir. TMK m. 641'de mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu oldukları düzenlenmiştir. Bu sebeple alacaklılar terekeye başvurabildikleri gibi, mirasçılara da başvurabilirler. Zira mirasçılar yalnızca tereke mallarıyla değil, aynı zamanda kişisel malvarlıklarıyla ve müteselsil olarak da sorumludurlar¹⁷. Mirasçılarının müteselsil sorumluluğuna ilişkin detaylı açıklamalar çalışmanın ikinci bölümünde ele alındığı için burada konuya kısaca değinilmiştir.

Lehlerine mal vasiyet edilmiş olan vasiyet alacaklıları külli halef değildirler. Bu sebeple külli halefiyet prensibi çerçevesinde herhangi bir müteselsil sorumlulukları söz konusu değildir. Vasiyet alacaklıları yalnızca mirasçılara karşı bir alacak hakkına sahiptirler. Vasiyet alacaklıları cüz'i halef olarak nitelendirilir¹⁸.

¹⁴ İMRE/ERMAN, s. 11; ANTALYA, s.92; DURAL/ÖZ, s. 13; ÖZTAN, s. 22; AYAN, s. 19.

¹⁵ İMRE/ERMAN, s. 11.

¹⁶ İMRE/ERMAN, s. 12; ANTALYA, s.93; DURAL/ÖZ, s. 14; ÖZTAN, s. 26.

¹⁷ İMRE/ERMAN, s. 12; ANTALYA, s.94; DURAL/ÖZ, s. 15; ÖZTAN, s. 24; AYAN, s. 19.

¹⁸ İMRE/ERMAN, s. 12; ANTALYA, s.96; DURAL/ÖZ, s. 15; ÖZTAN, s. 24-25; AYAN, s. 19.

C) Mirasçı

Mirasçı, mirasbırakanın ölümü veya ölmüş sayılması ile birlikte terekenin bir bütün olarak geçtiği kişi veya kişilere denir¹⁹. Mirasçılar gerçek kişi olabilecekleri gibi tüzel kişi²⁰ de olabilirler²¹.

Mirasçı olabilmenin bazı şartları vardır. Kişi hak ehliyetine sahip olmalı, kişinin mirastan yoksunluğu gerektirecek herhangi bir durumu²² bulunmamalı ve kişi mirasbırakanın ölümü veya ölmüş sayılması anında hayatta olmalıdır²³.

Doğuş nedenine göre yapılan tasnifte mirasçı sıfatı, yasal (kanuni) mirasçı ve atanmış (iradi) mirasçı olmak üzere ikiye ayrılır. Yasal mirasçılar, kanun hükümleri gereği mirasçı olan ve kanunda belirtilen kişilerdir²⁴. Atanmış mirasçılar, mirasbırakanın iradi olarak yapmış olduğu bir ölüme bağlı tasarruf ile belirlediği mirasçılardır²⁵. Mirasın geçişinde külli halefiyet açısından her iki mirasçı arasında fark yoktur²⁶.

TMK'da yasal ve atanmış mirasçılığın her ikisi de düzenlenmiş olsada yasal mirasçılık ön plana çıkmaktadır. Kural yasal mirasçılık, istisnası da atanmış mirasçılık olarak kabul edilmektedir²⁷. Zira mirasbırakan ölüme bağlı tasarruf gerçekleştirmemiş olsa dahi yasal mirasçısı bulunmasının yanı sıra yasal mirasçıların çoğunluğunun saklı payları bulunmaktadır. Bu saklı paylar üzerinde mirasbırakan tasarruf yetkisine sahip

¹⁹ İMRE/ERMAN, s. 12; ANTALYA, s.76; DURAL/ÖZ, s. 5; ÖZTAN, s. 16; AYAN, s. 12.

²⁰ Tüzel kişilerin mirasçılığı çoğunlukla mirasbırakanın iradesi ile olur. Yalnızca devlet yasal mirasçı sıfatıyla tüzel kişi mirasçı olur. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Miras Hukuku, İstanbul 1987, s. 4.

²¹ İMRE/ERMAN, s. 12; ANTALYA, s.76; DURAL/ÖZ, s. 6; ÖZTAN, s. 16; AYAN, s. 12.

²² TMK m. 578-579.

²³ ÖZTAN, s. 16; AYAN, s. 12.

²⁴ İMRE/ERMAN, s. 12; DURAL/ÖZ, s. 5; AYAN, s. 12.

²⁵ İMRE/ERMAN, s. 12; DURAL/ÖZ, s. 5; AYAN, s. 12.

²⁶ Bkz.: TMK m. 599/III.

²⁷ İMRE/ERMAN, s. 13; ANTALYA, s.76; AYAN, s. 12. Aksi yönde DURAL/ÖZ, s. 7.

değildir. Dolayısıyla saklı pay sahibi yasal mirasçılardan üstün durumda olduğu ifade edilmektedir²⁸.

II. MÜTESELSİL SORUMLULUK KAVRAMI

A) Borçlunun Bir veya Birden Fazla Olması

Borç ilişkisinin doğuş sebebi farketmeksizin, her borç ilişkisinde alacaklı ve borçlu olmak üzere iki taraf bulunmaktadır. Fakat borç ilişkisindeki alacaklı veya borçlu tarafında bir veya birden fazla kişi bulunabilir²⁹. Bu husus kanundan doğabileceği gibi tarafların anlaşması ile de olabilir³⁰. Borç ilişkisinin doğumunda veya sonrasında tarafların birden fazla kişi olduğu veya olacağı belirlenebilir. Hukuki işlem ve haksız fiil sebebiyle borç ilişkisinin doğumu esnasında borçlunun veya alacaklının birden fazla kişi olması durumu ortaya çıkabilir. Borç ilişkisi doğduktan sonra ise, tek kişi olan taraflardan birinin ölümü ile mirasbırakanın yerine geçen mirasçıları birden fazla kişi alacaklı veya borçlu olabilir³¹. Bu durum doğrudan TMK. m. 599'a dayanır. Zira hükme göre, mirasçılar mirasbırakanın ölümüyle mirası bütün olarak kazanarak hak ve borçlarından sorumlu olurlar.

1. Tek Borçluluk

Bir borç ilişkisinin, borçlu tarafında yalnızca bir kişinin bulunduğu duruma tek borçluluk denmektedir³². Tek borçlulukta, borçlu tek bir kişi olduğu için alacaklı taleplerini yalnızca bu kişiye borçluya iletebilir. Tek kişi borçlu, edimin tamamını ifa

²⁸ İMRE/ERMAN, s. 13; AYAN, s. 13.

²⁹ AKINTÜRK, Turgut, Müteselsil Borçluluk, Ankara 1971, s. 2.

³⁰ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2018, s. 1223.

³¹ AKINTÜRK, s. 3; EREN, s.1223.

³² AKINTÜRK, s. 4.

etmedikçe veya borç ilişkisini sonra erdiren başkaca bir durum bulunmadıkça borcundan kurtulamaz³³.

2. Birlikte Borçluluk

Birlikte borçluluk, bir borç ilişkisinin borçlu tarafında birden fazla kişi bulunması halidir³⁴. Birlikte borçluluk, taraf iradeleriyle meydana gelebileceği gibi, kanun hükmünden de doğabilir. Ayrıca borcun konusu olan edim de birlikte borçluluğu gerektirebilir³⁵.

Birlikte borçluluk durumunda, borçluların alacaklılar ile olan ilişkisi (dış ilişki) ve yine borçluların kendi aralarındaki ilişkisi (iç ilişki) için farklı düzenlemeler mevcuttur. Bu farklılıklar birlikte borçluluğun çeşitlerini meydana getirir. Ancak birlikte borçluluğun türünün belirlenmesinde dış ilişki rol oynar³⁶.

Birlikte borçluluk, doğuş şekli ve hükümleri bakımından farklı çeşitlerden oluşmaktadır. Birlikte borçluluğun çeşitleri arasındaki ortak nokta ise, edimin yalnızca bir defa talep edilebilir olmasıdır. Alacaklı borcun ifasını borçluların her birinden veya birkaçından talep ettiği takdirde birlikte borçluluktan söz edilemez. Zira bu durumda borç ilişkisinin çokluğu söz konusu olur³⁷.

Birlikte borçluluk bölünmez borçluluk, kısmi borçluluk, elbirliği ile borçluluk ve müteselsil borçluluk olmak üzere dört ana başlık altında incelenebilir.

³³ AKINTÜRK, s. 4.

³⁴ AKINTÜRK, s. 4; KAPANCI, Kadir Berk, Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, İstanbul 2015, s. 4. Birlikte borçluluk kavramı yerine, alacaklı tüm borçları birlikte değil, ayrı olarak bireysel de dava ve takip edebileceğinden dolayı 'bireysel borç ilişkisi' kavramı da kullanılabilir. Bkz. EREN, Borçlar, s. 1224.

³⁵ AKINTÜRK, s. 5.

³⁶ AKINTÜRK, s. 5; KAPANCI, s. 4.

³⁷ AKINTÜRK, s. 6.

a. Bölünmez Borçluluk

Bölünmez borçluluk durumunda, niteliği dolayısıyla bölünmesine imkân olmayan bir edimin birden fazla borçlusu bulunur. Bölünemeyen edimin esasları TBK m. 85'te düzenlenmiş ancak tanımlanmamıştır. Doktrinde bölünemeyen edim, parçalandığında özelliği değişen veya değerinde azalmanın meydana geldiği edim olarak kabul edilmektedir³⁸.

TBK m. 85/II'ye göre bölünmez borçlulukta, borçlu birden fazla kişi ise her bir borçlu borcu tümüyle ifa etmelidir. Bu nedenle, alacaklı veya alacaklılar borcun ifasını borçluların herhangi birinden talep edebilir. Borcun tümüyle ifa edilmesiyle borç sona erer. Böylelikle, şayetborçluların aralarında aksi yönde bir anlaşma söz konusu değilse, ifayı gerçekleştiren borçlu eğer payından fazla ödeme yaptığı takdirde, fazla ödemeyi diğer borçlulara rücu edebilir ve aynı zamanda alacaklının da haklarına halef olur. Belirtilmelidir ki borçlular arasında müteselsil sorumluluk yoktur³⁹.

b. Kısmi Borçluluk

Kısmi borçluluk durumunda, niteliği itibarıyla bölünmesine imkân olan bir edimin birden fazla borçlusu vardır. Kısmi borçluluktan bahsedebilmek için borçlular arasında müteselsil borçluluğu gerekli kılan sözleşme veya kanun hükmü bulunmamalıdır.

Türk borçlar hukukunda, bölünebilir niteliği haiz edimlerde kural olarak kısmi borçluluk kabul edilir⁴⁰. Kısmi borçlulukta, borçlular yalnızca kendi paylarına düşen

³⁸ AKINTÜRK, s. 9; EREN, s. 1225; AYAN, Mehmet, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), s. 58; KAPANCI, s.71; DALCI ÖZDOĞAN, Nurchihan, Müteselsil Sorumluluk, Ankara 2015, s. 55.

³⁹ AKINTÜRK, s. 10; EREN, s. 1225; AYAN, Borçlar, s. 58; KAPANCI, s. 72; DALCI ÖZDOĞAN, s. 56.

⁴⁰ AKINTÜRK, s. 15; EREN, s. 1226; AYAN, Borçlar, s. 57; CANYÜREK, Murat, Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, İstanbul 2003, s. 10; KAPANCI, s. 17.

kısmı ifa etmek zorundadır. Alacaklı, borçlulardan birini, borcun tamamını ifa etmesi için zorlayamaz⁴¹.

Borçlulardan birinin borç ödemedede acze düşmesi, diğer borçluların durumunu etkilemez. Diğer borçluların alacaklıya karşı sorumlulukları devam eder. Aynı durum borçlulardan birinin borcunu ifa etmesinde de geçerlidir⁴².

c. Elbirliği ile Borçluluk

Elbirliği ile borçluluk, birden fazla borçlu arasında kanundan kaynaklanan elbirliği ortaklığı bulunan durumlarda söz konusu olur. Elbirliği borçlulukta, borç parçalanmadan bir bütün halindedir⁴³.

Kanunda öngörülen elbirliği ortaklıkları; TMK m. 256'da düzenlenen karı koca arasındaki mal ortaklığı rejimi, TMK m. 379'da aile şirketi, TMK m. 638'de adi ortaklık ve TMK m. 640'ta miras ortaklığı olarak belirlenmiştir.

Elbirliği borçluluk durumunda, borçluların hepsi borcun tümünden sorumludurlar. Alacaklı borcun ifa edilmesini borçluların yalnız birinden değil, borçluların tamamından alacağını talep etmelidir⁴⁴. Dolayısıyla hukukumuzda elbirliği borçluluk durumunda borçluların kural olarak müteselsil sorumluluk hükümlerine tabi olacağı kabul edilmiştir⁴⁵. Bu durum, elbirliği ile borçluluk durumunda her zaman müteselsil sorumluluk hükümlerinin uygulanacağı anlamına gelmemektedir⁴⁶.

⁴¹ AKINTÜRK, s. 16; AYAN, Borçlar, s. 57; KAPANCI, s. 19.

⁴² AKINTÜRK, s. 17; EREN, s. 1227; AYAN, Borçlar, s. 57; KAPANCI, s. 19.

⁴³ AKINTÜRK, s. 19; AYAN, Borçlar, s. 58

⁴⁴ AKINTÜRK, s. 20; AYAN, s. 59; KAPANCI, s. 13;

⁴⁵ AKINTÜRK, s. 20; AYAN, s. 59.

⁴⁶ AKINTÜRK, s. 21; DALCI ÖZDOĞAN, s. 59.

d. Müteselsil Borçluluk

Müteselsil borçluluk, niteliği itibariyle bölünebilen bir edimin, aynı hukuki nedenle, birden fazla borçlusunun bulunduğu ve borçluların her birinin edimin tamamını ifa etmekle sorumlu olduğu birlikte borçluluk çeşididir⁴⁷. Alacaklı veya alacaklılar borcun tamamı için borçlulardan yalnızca birine başvurabilir. Borçlu borcun tamamını ifa etmelidir. Borç bir defa ifa edilmekle sona erer. Bu durumda alacaklı diğer borçlulardan borcun ifasını talep edemez.

TBK m. 162'ye göre müteselsil borç sözleşmeden veya kanun hükmünden doğar.

B) Müteselsil Sorumluluk

1. Genel Olarak

Müteselsil sorumluluğun söz konusu olabilmesi için, borçlular arasında müteselsil bir borcun varlığı gerekmektedir. Nitekim bu başlık altında müteselsil borçluluk incelenecektir.

a. Tanım

Müteselsil borçluluk TBK m. 162-168 arasında düzenlenmiştir. Ancak müteselsil borçluluğun tanımı yapılmamıştır. Hal böyle olunca tanımı yapmak öğreti ve yargıya düşmektedir. Müteselsil borçluluk, bir kanun hükmü veya bir sözleşme nedeniyle bir borcun tamamını, birden fazla borçlularından her birinin ifa etmekle yükümlü olduğu, alacaklı veya alacaklıların ise borcun tamamını yalnızca bir defa borçluların birinden talep edebildiği ve son olarak borçluların da herhangi birinin

⁴⁷ AKINTÜRK, s. 25.

borcun tamamını veya bir kısmını ifa etmekle ifa edilen kısım için borcun sona erdiği bir birlikte borçluluk durumudur⁴⁸.

b. Özellikleri

Müteselsil borçluluğun özellikleri yukarıda yapılmış olan tanımdan yola çıkılarak üç ana başlık altında incelenecektir.

aa. Her Borçlu Borcun Tümünden Sorumludur

Müteselsil borçlulukta, borçlular borcun tümünü ifa etmekle yükümlüdürler. Borçluların kendi aralarında almış oldukları borcun nasıl paylaşılacağı kararı alacaklıyı etkilemez. Zira bu durum borçluların aralarındaki iç ilişkiden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla borcun tamamının ifası talep edilen borçlu, talep eden

⁴⁸ AKINTÜRK, s. 35;TEKİNAY, Selahattin Sulhi/ AKMAN, Sermet/ BURCUOĞLU, Haluk/ ALTOP, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993, s. 285; EREN, s. 1228; OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, İstanbul 2016, s. 461; ERMAN, Eyüp Sabri, Müşterek ve Müteselsil Borçluluk ve Borçlulardan Birinin Beraatını Gerektiren Hallerin Diğer Borçlulara Etkisi, Adalet Dergisi, Yıl: 59, S. 11-12, Y. 1968, s. 597; ÇANDARLI, Zahit, Müteselsil Borçlu ve Alacaklıların Zaman Aşımının Kesimi, Adalet Dergisi, Yıl: 36; S. 12; Y. 1945; s. 1288; İYİMAYA, Ahmet, Zincirleme Sorumlulardan Yalnızca Biri Aleyhine Açılan Davada “Zincirleme Sorumluluk Kaydı”nın Yer alması Zorunlu Mudur?, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 3, Y. 1995 , s. 380; HATEMİ, Hüseyin/ GÖKYAYLA, K. Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2015, s. 341; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017, s. 928; AKINCI, Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi, Konya 2012, s. 263;AYAN, Borçlar, s.59; GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Bir Borç İlişkisinde Müteselsil Borçlulardan Birisinin İbrasının Diğer Müteselsil Borçlular Üzerindeki Etkisi, Prof. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999, s. 312; KARAYALÇIN, Yaşar, İsviçre Hukuku’nda Müteselsil Sorumluluk Konusunda Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler, Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt II, İstanbul 2003, s. 654; CANYÜREK, s. 11; KIRCA, Çiğdem, Müteselsil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısı ile Getirilen Değişiklikler, Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Ankara 2006, s. 642; CANPOLAT, Ferhat, Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 66, S. 3, Y. 2008, s. 69; AĞCA TOPLANDI, Pınar, Teselsül Karinesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 90, Y. 2010, s. 381; AYAR, Ahmet/ ENGİN, Hande, Teselsülde Rücu, Prof. Dr. Ali Güzel’e Armağan, İstanbul 2010, s. 1293; DAĞDELEN, Ahmet Hakan, Borçlular Arasında Teselsül, İstanbul 2011, s. 5;KAPANCI, s. 24; ŞAHİN CANER, Ayşenur, Türk Borçlar Kanununda Müteselsil Borçluluk, İstanbul 2017, s. 12; AYAN, Serkan, Müteselsil Borçlulukta Rücu Zamanaşımına İlişkin Bazı Sorunlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIV, S. 4, Y. 2020, s. 4.

alacaklıya, borçlu borcun belirli bir kısmından⁴⁹ sorumlu olduğunu ileri süremez⁵⁰. Ancak borçluların edimin tamamından sorumlu olması alacaklı için zorunluluk değildir. Başka bir deyişle, alacaklı borçludan edimin bir kısmını da borçludan talep edebilir; tamamını aynı borçludan talep etmek zorunda değildir. Alacağın belirli bir kısmının ifa edilmesi ile borcun ifa edilen kısmı sona erer ve kalan kısmı için borçluların müteselsil sorumluluğu devam eder⁵¹.

bb. Alacaklı Borcun İfasını Dilediği Borçludan Talep Edebilir

Müteselsil borçlulukta, alacaklı borcun ifası için dilediği borçluya başvurabilir. Bu konuda TBK m. 163/I'de alacaklıya seçme hakkı tanınmıştır. Alacaklı müteselsil borçlulardan herhangi birini özgürce seçme iradesine sahiptir⁵². Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifası için borçlulardan dilediği birine yahut dilediği birkaçına başvurabilir⁵³.

⁴⁹ Her ne kadar borç bölünebilir borç olsa dahi borçlu edimin tamamından sorumludur.

⁵⁰ AKINTÜRK, s. 37; EREN, s. 1230; ŞAHİN CANER, s. 47. Yargıtay 17. HD. 08.07.2010 E. 2010/3398 K. 2010/6577 "... Davacının davasını teselsül hükümlerine göre, açmasına, zararın tamamının davalılardan müteselsilen tahsilini talep etmesine, müteselsil sorumlulukta kural olarak borçlulardan herbirinin borcun tamamından sorumlu olmasına, kusurun paylaştırıldığı durumlarda zarar görenin isterse tüm hasar sorumluları hakkında dava açabileceği gibi sadece bunlardan birisinden de hasarın tamamını isteyebilmesine göre davalı tarafın 19.6.2009 tarihli bilirkişi raporunda tesbit edilen 9. 735 TL tazminatın tamamından sorumlu olduğu kabul edilerek, davalı aracın ZMSS tarafından davadan önce ödenen 5.750 TL'nin tazminattan mahsubu ile bakiye kısım yönünden davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..." (www.legalbank.net Erişim Tarihi: 14.03.2021)

⁵¹ AKINTÜRK, s. 37.

⁵² AKINTÜRK, s. 38; OĞUZMAN, /ÖZ, 458; CANYÜREK, s. 26; KAPANCI, s. 143; ŞAHİN CANER, s. 43.

⁵³ Yargıtay 17. HD. 11.02.2016 E.2016/1064 K. 2016/1545'de "...Alacaklının, borcun ifasını müteselsil borçluların hepsinden yahut yalnız birinden isteme hakkı var olup davacı borcun tüm borçlulardan tahsilini tercih etmiştir. Davacı tarafından tüm sorumlulara karşı dava açıldığından artık müteselsilen sorumlu olan tüm davalılar yönünden davanın birlikte görülmesi gerekir. Nitekim davalılar hakkında verilecek karar birbiri ile yakından bağlantılı olup sonuçları birbirini etkileyecek niteliktedir. Usul ekonomisi ilkesi gereğince de davanın birlikte görülmesinde fayda vardır. Bu nedenle, mahkemece davalıların meydana gelen zarardan müteselsilen sorumlu oldukları ve

Alacaklının dilediği borçludan borcun ifasını talep edebilmesi için tüm borçlular için borç muaccel hale gelmiş olmalıdır. Eğer tüm borçlular için tek bir muacceliyet tarihi belirlenmemişse, her borçlu için ayrı vadeler belirlenmişse, alacaklı ancak vadesi gelmiş olan borçlulardan borcun ifasını talep edebilir⁵⁴.

Alacaklının borcun ifası için bir borçluyu seçmesiyle diğer borçlular borçtan kurtulmuş olmaz. Diğer borçluların borçtan kurtulması ancak alacaklının borcunun tümüyle ifa edilmesi ile mümkündür⁵⁵.

cc. Borçlular Alacaklının Alacağına İfa Edildiği Kadarıyla Borçtan Kurtulurlar

Müteselsil borçlulukta, borçlulardan biri borcu ifa etmişse, diğer borçlular borcun ifa edildiği kadarıyla borçtan kurtulurlar⁵⁶.

davacı tarafça sürücü, işleyen ve sigorta şirketine karşı birlikte dava açıldığı nazara alınarak müteselsilen sorumlu olan davalılar hakkındaki davaların birlikte görülmesi gerekirken dosyanın tefrik edilerek görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiştir...” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim tarihi: 01.02.2020) Yargıtay 17. HD. 08.06.2004 E. 2004/5095 K. 2004/7139’da “... Dava trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat davasıdır. Trafik kazasında birden çok kişinin sorumluluğu söz konusu olabilir; işletici, sürücü, sigortacı, yaya gibi. Karayolları Trafik Kanun’unun 88. maddesinde aynı zarardan sorumlu olan kişilerin müteselsilen sorumlu olmaları kabul edilmiştir. Müteselsil sorumlulukta BK. 142. m. uyarınca zarar görenin dilediği borçluya başvurma hakkı vardır, dilerse sorumlulardan birine, dilerse hepsine veya bir kısmına karşı dava açabilir. Müteselsil sorumlulukta kural olarak borçlulardan her biri borcun tamamından sorumludur. İşleyen olmayan araç sürücüsü aracın işletilmesine katkıda bulunan kişi olarak meydana gelen zarardan sorumlu olabilir. Somut olayda davacı araç malikine, sürücüsüne, her iki araca ait sigorta şirketine karşı müştereken ve müteselsilen dava açmıştır. Davanın müteselsil sorumluluk esasına göre açılmış olmasına, bütün davalıların mükerrer tahsile sebebiyet vermemek kaydı ile kabul edilen zararın tamamından sorumlu olduklarının kabulü gerekirken, davalı D. Sigorta AŞ. yönündeki davanın kabulüyle diğer davacılar yönünden davanın reddi isabetli görülmemiştir. ...” şeklinde karar vermiştir. (www.legalbank.net Erişim Tarihi: 14.03.2021)

⁵⁴ AKINTÜRK, s. 38; CANYÜREK, s. 14; ŞAHİN CANER, s. 45.

⁵⁵ AKINTÜRK, s. 39; EREN, s. 1229; CANYÜREK, s. 15; ŞAHİN CANER, s. 46.

⁵⁶ AKINTÜRK, s. 40; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 288; İYİMAYA, s. 380; EREN, s. 1229; CANYÜREK, s. 16; ŞAHİN CANER, s. 48. Yargıtay 17. HD. 01.07.2014 E. 2013/7380 K.

Alacaklı, borçlulardan birinden borcun ifasını talepte bulunduğunda, diğer borçlulara başvurma hakkında vazgeçmiş olmaz. Zira borç tam anlamıyla ifa edilinceye kadar alacaklı, müteselsil borçluların tamamından borcun ifasını talep edebilecektir⁵⁷.

c. Hukuki Niteliği

Müteselsil borçluluğun hukuki niteliğiyle ilgili doktrinde iki temel görüş bulunmaktadır. Bunlar teklik görüşü ve çokluk görüşüdür.

Teklik görüşüne göre, müteselsil borç, birden fazla borçlusu bulunan tek bir borçtur⁵⁸. Bu görüş ortak hukuk⁵⁹ döneminde hâkim iken günümüzde zayıflamıştır⁶⁰. Teklik görüşü, borçluların tamamen aynı hükümlere bağlı olması gerektiğini savunur⁶¹. Sonuç olarak yalnızca bir edim ve birden fazla borçlu söz konusudur.

Çokluk görüşü taraftarları, müteselsil borçlulukta borçlu sayısı kadar hukuki ilişkinin de olduğunu savunur⁶². Doktrinde çokluk görüşü hakimdir⁶³. Bu görüşe göre,

2014/10375 “... Müteselsil borçlulardan birinin zarar görenin zararını ödemesi oranında diğer borçlular borcundan aynı oranda kurtulurlar. TBK'nun 166 maddesi (BK: 145) - Borçlulardan biri, ifa veya takasla borcun tamamını veya bir kısmını sona erdirmişse, bu oranda diğer borçluları da borçtan kurtarmış olur. Borçlulardan biri, alacaklıya ifada bulunmaksızın borçtan kurtulmuşsa, diğer borçlular bundan, ancak durumun veya borcun niteliğinin elverdiği ölçüde yararlanabilirler. Alacaklının borçlulardan biriyle yaptığı ibra sözleşmesi, diğer borçluları da ibra edilen borçlunun iç ilişkideki borca katılma payı oranında borçtan kurtarır, hükmünü içerir. Açıklanan nedenlerle davacıya davalı sigorta şirketi tarafından poliçe teminatının altında ödeme yapılmış, davacı bu ödemeyi kabul ederek davalı sigorta şirketini ibra etmiştir, yapılan ödeme nedeniyle davalı sigorta şirketi ibra edildiğine göre diğer davalılar da sigorta şirketini sorumlu olduğu limit miktarı kadar borçtan kurtulduğundan ibraz edilen ibranamenin üzerinde durularak, davalılara sirayet edip etmeyeceği değerlendirilmek üzere hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir...”

(www.legalbank.net Erişim Tarihi: 14.03.2021)

⁵⁷ AKINTÜRK, s. 41; EREN, s. 1230; ŞAHİN CANER, s. 48.

⁵⁸ Görüş hakkında detaylı bilgi için bkz. AKINTÜRK, s. 48 vd.

⁵⁹ Ortak hukukta bu görüş için ‘korreal borç’ adı verilmektedir. Bkz. EREN, s. 1228.

⁶⁰ OĞUZMAN/ÖZ, s. 462.

⁶¹ OĞUZMAN/ÖZ, s. 462.

⁶² AKINTÜRK, s. 59; EREN, s. 1229; DAĞDELEN, s. 14; AKINCI, s. 264; ŞAHİN CANER, s. 40.

her borçlu ayrı hükümlere göre sorumludur. Dolayısıyla her borçlu için ayrı ifa yeri, ifa zamanı ve zamanaşımı süreleri belirlenebilir.

TBK m.162 ve devamındaki müteselsil borçluluğa ilişkin maddeler çokluk görüşüne göre düzenlenmiştir.

2. Kaynakları

Müteselsil borçluluğun kaynakları TBK m.162’de “Doğuşu” başlığı altında düzenlenmiştir. Söz konusu madde hükmünde, borçluların her biri alacaklıya borçtan sorumlu olduklarını bildirirlerse veya kanunda öngörülen başka bir durum varsa müteselsil borçluluğun olacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla Kanunda da açıkça belirtildiği gibi müteselsil sorumluluk hukuki işlemde veya kanundan doğmaktadır⁶⁴⁶⁵. Doktrinde bazı yazarlar hukuki işlemde doğan müteselsil borçluluk için “iradi teselsül⁶⁶”, kanundan doğan müteselsil borçluluk için ise “kanuni teselsül⁶⁷” kavramlarını kullanmaktadır.

⁶³ AKINTÜRK, s. 69 vd.; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 239; EREN, s. 1229; OĞUZMAN/ÖZ, s. 462; AYAN, Borçlar, s. 59; TURANBOY, Kürşat, Müteselsil Sorumluluk Kavramı Ve Müteselsil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısının Hükümleri, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 94, Y. 2009, Parg. 5; ŞAHİN CANER, s.40 vd.

⁶⁴ HGK. 02.05.2007 E.2007/21-228 K.2007/247 “... Müteselsil borçluluk, alacaklının, borcun tamamının ifasını birden çok borçludan ve dilediğinden isteyebildiği, borcun tamamı ifa edilinceye kadar borçluların hepsinin sorumlu olduğu bir borç ilişkisidir... Madde hükmünden anlaşıldığı gibi, müteselsil borçluluk ya bir hukuki işlemde ya da kanundan doğmaktadır. Maddenin 2. fıkrasında yer verilen kanuni teselsül, müteselsil borçluluğun doğrudan doğruya bir kanun hükmüne dayandığı, bizzat yasa koyucunun öngördüğü borçluluk halidir. Teselsül, ancak kanunun öngördüğü durumlarda söz konusu olabilecektir. ...” (www.legalbank.net Erişim Tarihi: 14.03.2021)

⁶⁵ Doktrinde müteselsil borçluluğa bir diğer kaynağın ‘mahkeme kararı’ olduğu belirten yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 296; KILIÇOĞLU, s. 770; DAĞDELEN, s. 78; KAPANCI, s. 52.

⁶⁶ AKINTÜRK, s. 96; AYAN, s. 60; CANYÜREK, s. 18; DAĞDELEN, s. 17; ŞAHİN CANER, s. 67.

⁶⁷ AKINTÜRK, s. 119; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 296; AYAN, s. 61; DAĞDELEN, s. 23; ŞAHİN CANER, s. 68.

a. Hukuki İşlem

Hukuki işlemde doğan müteselsil borçluluk, sözleşmeden veya tek taraflı hukuki işlemde doğabilir.

Müteselsil borcun sözleşmeden doğabilmesi için tarafların bu yönde irade açıklamasında bulunması gerekmektedir. Borçluların kendi aralarında müteselsil borçluluk için vermiş oldukları karar, alacaklı için herhangi bir sonuç doğurmaz. Zira borçluların alacaklıya müteselsil borçluluk iradelerini bildirmeleri gerekmektedir⁶⁸.

Borçluların müteselsil borçluluklarını açıkça ifade etmelerini gerektiren bir düzenleme bulunmadığı için müteselsil borçluluğun varlığına dair irade açıklaması açık olabileceği gibi zımni de olabilir⁶⁹. Tarafların irade beyanlarından aralarında teselsül bulunduğu anlaşılmıyorsa, kısmi borçluluk söz konusu olacaktır⁷⁰.

Müteselsil borçluluk, hukuki ilişkinin kuruluş anında belirlenebileceği gibi daha sonra, mevcut bir borca katılma suretiyle de doğabileceği TBK m. 206/II'de hükme bağlanmıştır⁷¹.

Tek taraflı işlemde doğan müteselsil borçluluk için en önemli örnek vasiyetname olmakla birlikte, ilan yoluyla yapılan ödül vaatlerinde veya ödüllü müsabakalarda da söz konusu olabilir⁷².

⁶⁸ AKINTÜRK, s. 107; CANYÜREK, s. 19; AYAN, s. 60.

⁶⁹ AKINTÜRK, s. 112; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 293; EREN, s. 1231; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara 1979, s. 70; KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 767; OĞUZMAN/ÖZ, s. 465; AYAN, Borçlar, s. 60; KAPANCI, s. 49-50; DAĞDELEN, s. 19; ŞAHİN CANER, s. 74. Açık irade beyanının gerekli olduğunu savunan yazar; ÇANDARLI, s. 1288-1289.

⁷⁰ KAPANCI, s. 50.

⁷¹ AKINTÜRK, s. 114; EREN, s. 1231; OĞUZMAN/ÖZ, s. 467; AKINCI, s. 264; AYAN, Borçlar, s. 60; CANYÜREK, s. 20; DAĞDELEN, s. 21; ŞAHİN CANER, s. 78.

⁷² AKINTÜRK, s. 117; AYAN, Borçlar, s. 60.

b. Kanun

Müteselsil borçluluk, doğrudan doğruya özel bir kanun hükmünden de doğabilir. TBK m. 162/II'ye göre müteselsil borçluluk içintaraflar aralarında anlaşmamışlarsa kanun hükmü gerekmektedir.

Kanundan doğan müteselsil borçluluk istisnai niteliktedir. Zira tarafların müteselsil borçluluğa dair bir iradeleri yoksa ve herhangi bir kanun hükmü de müteselsil borçluluğu gerektirmiyorsa, asıl olan borçluların hisseleri oranında borçtan kısmi olarak sorumlu olmalarıdır⁷³.

Müteselsil borçluluğa sadece Türk Borçlar Kanunu'nda ve Türk Medeni Kanunu'nda yer verilmemiş, aynı zamandabaska bazı kanunlarda da yer verilmiştir. TBK m. 202'de bir malvarlığının veya işletmenin devralınması, TBK m. 206/II'de sözleşmeye katılma, TBK m. 567'de saklayanların sorumluluğu ve daha birçok madde⁷⁴ TBK'da geçen müteselsil borçluluğa ilişkin örnek teşkil edebilir. TMK m. 194/IV'te aile konutu, TMK m. 379'da aile malları ortaklığında, TMK m.641/I'de mirasçılarının sorumluluğu maddelerinde müteselsil borçluluk dolayısıyla sorumluluk ele alınmıştır. Türk Ticaret Kanunu⁷⁵, Hukuk Muhakemeleri Kanunu⁷⁶, İcra İflas Kanunu, Avukatlık Kanunu, Karayolları Trafik Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve daha birçok özel kanunda müteselsil borçluluk yer almaktadır.

TMK m. 641'de çalışmamızın asıl konusunu oluşturan mirasçılarının tereke borçlarından müteselsil borçlu sıfatıyla müteselsil sorumluluğu ele alınmıştır.

⁷³ KILIÇOĞLU, Borçlar, s. 930.

⁷⁴ TBK m. 61-62, 382, 511/I, 638.

⁷⁵ TTK m. 7, 216, 305, 724.

⁷⁶ HMK m. 125/I, 326/III.

3. Hükümleri

Müteselsil borçluluğun hükümlerini alacaklı ile müteselsil borçluların arasındaki ilişki ve müteselsil borçluların kendi aralarındaki ilişki olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenecektir. Alacaklı ve müteselsil borçlular arasındaki ilişki dış ilişki, müteselsil borçluların kendi arasındaki ilişki ise iç ilişki olarak adlandırılmaktadır⁷⁷.

a. Dış İlişki

Dış ilişki, alacaklı ve müteselsil borçlular arasındaki ilişkileri ifade eder. Bu başlık altında ilk olarak alacaklının müteselsil borçlular karşısındaki daha sonra ise müteselsil borçluların alacaklı karşısındaki hukuki durumları incelenecektir.

aa. Alacaklının Müteselsil Borçlular Karşısındaki Hukuki Durumu

Müteselsil borçlulukta, alacaklı borcun ifasını kimden ve ne şekilde isteyeceği konusunda özgürdür. TBK m. 163/I gereğince müteselsil borçlulukta, alacaklı borcun tamamını veya bir kısmını, dilediği bir borçludan veya borçluların tamamından aynı anda talep edebilir⁷⁸.

⁷⁷ Doktrinde dış ilişki ve iç ilişki kavramları kullanılmaktadır. Ancak AKINTÜRK kendisi de bu kavramları kullanmasına rağmen bu kullanımın doğru olmadığını düşünmektedir. Detaylı bilgi için bkz. AKINTÜRK, s. 149-150.

⁷⁸ AKINTÜRK, s. 152; EREN, s. 1233; OĞUZMAN/ÖZ, s. 470; KILIÇOĞLU, s. 771; AKINCI, s. 265; AYAN, s. 61; CANYÜREK, s. 24; KAPANCI, s. 53; DAĞDELEN, s. 80; ŞAHİN CANER, s. 194; Yargıtay 17. HD. 21.05.2007, E.2007/1307 K.2007/1738 “...Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Trafik kazasında birden çok kişinin sorumluluğu söz konusu olabilir; işletici, sürücü, sigortacı, yaya gibi. Karayolları Trafik Kanunu'nun 88. maddesinde aynı zarardan sorumlu olan kişilerin müteselsilen sorumlu olacakları kabul edilmiştir. Müteselsil sorumlulukta BK 142. madde uyarınca, zarar görenin dilediği borçluya başvurma hakkı vardır; dilerse sorumlulardan birine, dilerse hepsine veya bir kısmına karşı dava açabilir. Müteselsil sorumlulukta kural olarak borçlulardan her biri borcun tamamından sorumludur...” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 08.03.2020).

Alacaklının edimin tamamını talep edebilmesi için, ifanın talep edildiği borçlunun borcunun muaccel olması gerekir⁷⁹. Alacaklının alacağını talep ettiği borçlu için ilişki nedeniyle, kendi borç miktarını aştığı gerekçesiyle ifadan kaçınamaz. Zira TBK m.163/II’de ifade edildiği üzere, borç tamamen ifa edildiği takdirde borçluların sorumluluğu sona erer. Kısmi ifa söz konusu olduğu takdirde sorumluluk da kısmen ortadan kalkar. Alacaklı borçlulardan birine dava açmış veya icra takibi yapmış olsa dahi diğer borçlulardan alacağını talep edebilir. Borç tamamen ifa edilip alacaklı tatmin edilinceye kadar alacaklı borçlular aleyhine dava açabilir veya icra takibinde bulunabilir⁸⁰.

Alacaklı borcun ifasını dilediği borçludan talep edebilir. Zira TBK m.163/I’de bu durum açıkça ifade edilmiş ve alacaklının dilediği borçluya veya borçluların tamamına gidebileceği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle alacaklı borçlulardan ödeme ihtimali en yüksek olana başvurabilecektir. Bu durum alacaklının alacağını kuvvetlendirerek ve güvence sağlayarak, koruma altına almaktadır. Dolayısıyla alacaklı herhangi bir hak kaybına uğramayacaktır⁸¹.

Alacak henüz sona ermemişse, alacaklı daha önceden talepte bulunduğu borçluya tekrar başvurabilir. Ancak alacaklı ifa edilen oran için tekrar herhangi bir borçludan talepte bulunamaz.

Müteselsil borçluların hepsinin iflas etmesi durumunda alacaklının akıbetinin ne olacağı İcra ve İflas Kanunu’nda düzenlenmiştir. İİK m. 203’e göre, eğer borçlular aynı anda iflas ederlerse, alacaklı her borçlunun iflas masasına alacağının tümünü kaydettirebilir. Bu hükmün uygulama bulabilmesi için borçluların aynı anda iflas etmiş

⁷⁹ OĞUZMAN/ÖZ, s. 471; CANYÜREK, 25; DAĞDELEN, s. 80; ŞAHİN CANER, s. 194; ARAT, Ayşe, Müteselsil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, S.2, Y.2018, s. 330.

⁸⁰ EREN, s. 1234; OĞUZMAN/ÖZ, s. 471; DAĞDELEN, s. 81; ŞAHİN CANER, s. 196.

⁸¹ AKINTÜRK, s.153; CANYÜREK, s. 27.

olması gerekir. Aynı anda iflas etmekten anlaşılması gereken, tasfiye işlemlerinin aynı anda yapılmasıdır⁸². Alacaklı alacağın tümünü her bir borçluya kaydettirdiği için alacağından fazlasını almasını önlemek amacıyla İİK m.203/II’de fazla tahsil edilmiş alacağın kendi payından fazla ödemede bulunan masalara geçeceğini hükme bağlanmıştır.

Müteselsil borçluların hepsinin değil de bir veya birkaçının iflas etmesi durumunda, İİK m.204’e göre, alacaklı alacağın bir kısmını diğer borçlulardan almış olsa dahi alacağın tamamını iflas eden veya edenlerin masasına yazdırabilecektir⁸³.

Alacaklıya haklarının yanında sorumluluk da yüklenmiştir. Alacaklı, TBK m. 168/II’ye göre, diğer borçlulara zarar verecek şekilde borçlulardan birinin durumunda iyileştirme yaparsa sonuçlarına katlanacaktır. Hüküm, alacaklının müteselsil borçluların iç ilişkilerine karışmasını önlemektedir. Zira alacaklı borçlulardan biri için iyileştirme⁸⁴ yaparsa diğer borçluların zararına olacaktır. Dolayısıyla alacaklı iyileştirme yoluna giderse sonuçlarına kendi katlanacaktır⁸⁵.

⁸² AKINTÜRK, s. 155; KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara 2003, s. 1264; PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/ ÖZEKES, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2016, s. 497; ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema, İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2016, s. 490; MUŞUL, Timuçin, İcra ve İflas Hukuku Esasları, Ankara 2017, s. 802; CANYÜREK, s. 31; DAĞDELEN, s. 85; ŞAHİN CANER, s. 198.

⁸³ AKINTÜRK, s. 158; KURU, s. 1266; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ ÖZEKES, s. 497; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s. 490; MUŞUL, s. 803; CANYÜREK, s. 28; DAĞDELEN, s. 87; ŞAHİN CANER, s. 199.

⁸⁴ Borcun ibrası, borçlu hakkında dava açmama veya takip yapmama taahhüdü gibi.

⁸⁵ Yargıtay 21. HD. 26.10.2016, E.2015/18314, K.2016/13098 “... Müteselsil sorumlulukta, kural olarak borçlulardan her biri borcun tamamından sorumludur. Bunun yanında, Türk Borçlar Kanununun 168/2. maddesi gereğince alacaklı, diğerlerinin zararına olarak borçlulardan birinin durumunu iyileştirirse bunun sonuçlarına katlanır. Müteselsil sorumlulardan biri hakkındaki davadan feragat edilmesi diğer müteselsil sorumlu yönünden de teselsülenden feragat niteliğini taşır ve böylece müteselsil sorumlu olan diğer davalı da bu çerçevede sorumluluktan kurtulmuş olur. Somut olayda davacı vekili, davalı ... yönünden davadan feragat etmiştir. Böylelikle davacı taraf

bb. Müteselsil Borçluların Alacaklı Karşısında Hukuki Durumu

Müteselsil borçlular, taahhüt ettikleri edim dolayısıyla sorumluluk altına girerler. Alacaklının en doğal hakkı ifa talebidir. Ancak bu durum borçlunun bu taleplere karşı savunmasız olduğunu göstermez. Zira TBK m. 164'te borçluların savunmalarını düzenlenmektedir. Dolayısıyla borçlular alacaklıya karşı birtakım savunma imkânlarına sahip olurlar. Bu savunma imkânları borçluların def'i ve itirazlarıdır. Müteselsil borçluların hepsinin ortak olarak sahip oldukları def'i ve itirazlar olduğu gibi her birinin ayrı ayrı sahip olduğu def'i ve itirazlar da vardır. Bunun yanında bireysel olarak yaptıkları davranışları mevcuttur.

aaa. Müteselsil borçluların sahip oldukları ortak savunmalar:

Müteselsil borçluluk sebebiyle borç ilişkisinden doğan ve ortak olarak tüm borçlulara tanınmış olan savunma imkânları def'i ve itirazlardır⁸⁶. TBK m. 164/I'de savunma imkânlarının "borcun sebep ya da konusundan" doğduğu belirtilmiştir.

Ortak itirazlar, borcun hiç var olmadığına, sözleşmenin geçerli olmadığına yahut borcun sona erdiğine dair hususlar olabilir. Şekil şartlarında eksiklik, kanuna veya ahlaka aykırılık, başlangıçtaki objektif imkânsızlık, irade beyanlarının uyumsuzluğu, kanuni temsilcinin izin veya onayının bulunmaması, borcun ifa edilmiş olduğu, borcun

davalı ...'nın durumunu iyileştirirken diğer müteselsil borçluların iç ve dış ilişkideki durumlarını ağırlaştırmıştır. Hal böyle iken davadan davalı ... yönünden feragat edilmesi nedeniyle maddi tazminata hükmedilirken davalı ...'ın kusuru oranında da indirim yapılarak kazanılmış haklar gözetilmek suretiyle karar vermek gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. ..." (www.legalbank.net Erişim Tarihi: 24.03.2021)

⁸⁶ BK m. 143 başlığı "Müşterek Borçlulara ait Def'iler" iken TBK m. 164 başlığı "Borçluların Savunmaları" olarak düzenlenmiştir. BK'da düzenlenen "def'i" kavramı aslında teknik anlamda def'i ve itirazları birlikte karşılamaktadır. Bkz. AKINTÜRK, s. 164; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 297 vd; EREN, s. 1234; OĞUZMAN/ÖZ, s. 472.

takas edilmiş olduğu veya borcun herhangi başka bir sebeple sona erdiği gibi itirazlar ortak itirazlara örnek olarak gösterilebilir⁸⁷.

Ortak def'iler borçluya borcun ifasından kaçınma hakkı verir. Nitekim ödemezlik, zamanaşımı, borcun muaccel olmadığı def'ileri tüm borçluları ilgilendirdiği gibi borçlulara ifadan kaçınma imkânı verir.

Ortak savunma imkânlarının ileri sürülmesi borçlular için bir hak olduğu gibi aynı zamanda bir yükümlülüktür. Zira TBK m. 164/II'de ortak savunmaları ileri sürmeyen borçlunun diğer borçlulara karşı sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Bu sorumluluk iç ilişkide rücu hakkında ortaya çıkar⁸⁸. Rücu hakkına sahip olan borçlu ortak savunmaları ileri sürmediği takdirde TBK m. 164 gereğince, rücu hakkını kaybeder⁸⁹.

bbb. Müteselsil borçluların sahip olduğu kişisel savunmalar:

Müteselsil borçluların her birinin alacaklı ile kendi arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanan savunmalardır. Doktrinde çoğunlukla kabul edilengörüğe göre, alacaklı ile her müteselsil borçlu arasında ayrı bir borç ilişkisi mevcuttur. Dolayısıyla kişisel savunmalar, alacaklı ve bir borçlu arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklandığı için diğer borçlular tarafından ileri sürülemezler. Kişisel savunmalar yalnızca ilgilisi olan borçlu tarafından ileri sürülebilir⁹⁰.

⁸⁷ AKINTÜRK, 165; EREN, s. 1234; OĞUZMAN/ÖZ, 473; KILIÇOĞLU, s. 772; AYAN, Borçlar, s. 62; AKINCI, s. 265, ŞAHİN CANER, s. 202 vd.

⁸⁸ AKINTÜRK, s. 166; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 301; EREN, s. 1235; OĞUZMAN/ÖZ, s. 474; KILIÇOĞLU, s. 773; AYAN, Borçlar, s. 62; AKINCI, s. 265; CANYÜREK, s. 98; ŞAHİN CANER, s. 221.

⁸⁹ AYAN, Borçlar, s. 65; AKINCI, s. 267; ŞAHİN CANER, s. 283.

⁹⁰ AKINTÜRK, s. 169; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 310; EREN, s. 1235; OĞUZMAN/ÖZ, s. 476; KILIÇOĞLU, s. 773; AYAN, Borçlar, s. 62-63; AKINCI, s. 265; CANYÜREK, s. 43; KAPANCI, s. 174; ŞAHİN CANER, s. 240; ARAT, Sonuçlar, s. 360.

Kişisel savunmalara sözleşme yapıldığı sırada bir irade sakatlığı haline maruz kalan borçlunun öne süreceği iptal hakkı, borçlunun ayırt etme gücünden yoksun olması, borcun muacceliyet tarihinin gelmemiş olması, borcun alacaklı tarafından ibra⁹¹ edilmiş olması gibi örnekler verilebilir.

Borçlulardan birine ait olan kişisel savunmayı diğer müteselsil borçlular öne sürmüş olsalar dahi diğer borçlular için bir sonuç doğurmaz⁹². Zira bu savunmaların kaynağı borçlu ile alacaklının arasındaki hukuki ilişkidir.

Ortak savunmaları ileri sürmek bir hak olmanın yanında aynı zamanda bir yükümlülük iken, kişisel savunmaları ileri sürmek yalnızca bir haktır. Dolayısıyla kişisel savunmalar ileri sürülmediği takdirde borçlu için herhangi bir sorumluluk ortaya çıkmaz ve diğer borçlulara rücu hakkı da ortadan kalkmaz⁹³.

ccc. Müteselsil borçluların bireysel davranışı:

Doktrinde kabul edilen çokluk görüşüne göre müteselsil borçlulukta borçlular ve alacaklı arasında birbirinden bağımsız birden çok hukuki ilişki vardır. Dolayısıyla, borçlular davranışlarıyla ancak kendi hukuki durumlarını etkileyebilirler. Nitekim, TBK

⁹¹ Yargıtay HGK E. 2004/11-359 K. 2004/366 T. 16.06.2004 "... Somut olayda davacı sigortacı, sigortalısını 464.837.334 TL. ödediğini ileri sürerek bu miktarı rücu talep etse de yargılama sırasında yapılan bilirkişi incelemesi sonucunda gerçek zararın 224.000.000 TL. olduğu bildirilmiş olup, davalılardan trafik sigortacısı olan G. Sigorta Şirketi tarafından davadan sonra 226.398.000 TL. ödenmiş, davacı tarafından ibra edilmiştir. Ödenen miktar yönünden diğer davalılar da borçtan kurtulmuş olmakla birlikte, (borcun ferileri yönünden) hasar miktarı dışındaki borçtan, sadece ibra edilen davalı güven Sigorta kurtulmuş olup diğer müteselsil borçlular ibranamede bir açıklık olmadığından yukarıdaki açıklamalarda belirtildiği gibi ibranameden faydalanıp borcun-ferilerinden kurtulamazlar. Davacı vekili 22.5.2000 tarihli celsede diğer davalılar hakkındaki davayı faiz yönünden takip ettiğini beyan etmiş olduğundan yukarıda anılan ilkeler dikkate alınarak hasıl olacak sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken davanın reddine karar verilmesi doğru değildir...." (www.legalbank.net Erişim Tarihi: 01.04.2021)

⁹² AKINTÜRK, s. 169; KAPANCI, s. 175; ŞAHİN CANER, s. 241.

⁹³ AKINTÜRK, s. 169; EREN, s. 1235; OĞUZMAN/ÖZ, s. 477; KILIÇOĞLU, s. 773; AYAN, Borçlar, s. 63; AKINCI, s. 265.

m. 165'te bu durum herhangi bir kanun hükmü veya sözleşme olmadığı takdirde, bir borçlu diğer borçluların durumlarını ağırlaştıramayacağı şeklinde hükme bağlanmıştır⁹⁴.

Müteselsil borçlulardan biri, alacaklı ile daha sonradan faiz konusunda anlaşmak, faiz oranını artırmak, ceza koşulu belirlemek veya muacceliyet tarihini geri çekmek vb. gibi diğer borçluların durumunu ağırlaştıracak davranışlarda bulunduğu takdirde bu belirlemeler yalnızca söz konusu borçlu ve alacaklı arasında geçerli olur. Diğer borçlular bu durumdan etkilenmezler⁹⁵. Bir borçlunun alacaklıyı temerrüde düşürmesi durumunda diğer borçlular da bu durumdan faydalanır. Fakat borçlulardan biri temerrüde düştüğü takdirde, her borçlu ile alacaklı arasında farklı bir muacceliyet tarihi belirlendiği için, diğer borçlular da temerrüde düşmüş sayılmaz⁹⁶.

Zamanaşımının kesilmesi (TBK m. 155/I), borçlulardan birinin davranışının diğerlerinin durumunu ağırlaştıramayacağı kuralının tek istisnasıdır. Kanun koyucu, borçlulardan biri için zamanaşımı kesildiğinde diğerleri için de kesilmiş sayılacağını kabul etmiştir. Zamanaşımını kesen nedenler söz konusu maddede sayılmadığı için herhangi bir sınırlama yoktur. Dolayısıyla bir nedenle bir borçlu için zamanaşımı kesildiği takdirde, diğer borçlular için de zamanaşımı kesilmiş sayılacaktır⁹⁷. Bu madde, doktrinde ağırlıklı olarak kabul edilen görüşe uygun düşmemektedir ve teklik görüşünün bir sonucudur⁹⁸.

b. İç İlişki

Müteselsil borçlulukta iç ilişki, alacaklının dâhil olmadığı yalnızca borçluların kendi aralarındaki ilişkidir. İç ilişki, borçluların borçtan kesin olarak hangi oranda

⁹⁴ AKINTÜRK, s. 203; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 312; EREN, s. 1236; OĞUZMAN/ÖZ, s. 480; AKINCI, s. 265.

⁹⁵ EREN, s. 1236.

⁹⁶ AKINTÜRK, s. 200; EREN, s. 1236; AKINCI, s. 265.

⁹⁷ AKINTÜRK, s. 204; EREN, s. 1237; OĞUZMAN/ÖZ, s. 481-482; AKINCI 265.

⁹⁸ EREN, s. 1237.

sorumlu olacağını düzenler⁹⁹. Borçluların bir borçtan müteselsil sorumluluğu bir hukuki sebepten kaynaklanmaktadır. Ancak aralarında hukuki bir ilişki olmasa dahi borçlulardan biri borcun tamamını ifa ettiği takdirde artık borçlular arasında bir ilişki doğmuş olacaktır¹⁰⁰.

İç ilişkide rücu hakkı ve halefiyet söz konusu olmaktadır. TBK m. 167’de rücu hakkı, TBK m. 168’de halefiyet düzenlenmektedir.

aa. Rücu hakkı

Müteselsil borçlulukta, borçluların tamamı borçlandıkları edimin tümünü ifa etmekle yükümlüdürler. Ancak bu yükümlülük, borcun tamamından tek bir borçlunun sorumlu olduğu anlamına gelmemektedir. Borçlular arasındaki iç ilişki, kendi borcundan daha fazla ifade bulunan borçluya, diğer borçlulardan fazla ödemesini talep etme imkânı vermektedir¹⁰¹. TBK m. 167’de müteselsil borçlular arasındaki rücu ilişkisi düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, müteselsil borçlular arasında aksini kararlaştırdıkları bir sözleşme yoksa veya aralarındaki hukuki ilişki farklı oranda sorumluluğu gerektirmiyorsa, alacaklıya yapılan her türlü ifadan bütün borçlular birbirlerine karşı eşit oranda sorumludurlar. Bu sebeple kendi hissesinden fazla ödemede bulunmuş olan müteselsil borçlulardan her biri diğer borçlulardan fazla ödemeyi isteyebilir.

TBK m. 167/I’de eşit oranda sorumluluk karinesi söz konusudur. Ancak bu hüküm emredici değil düzenleyici niteliktedir. Bu nedenle borçlular alacaklıya karşı eşit oranda sorumluluk düzenlemek zorunda olmayıp, aralarında farklı oranda sorumluluğu

⁹⁹ EREN, s. 1238; AKINCI, s. 266; ŞAHİN CANER, s. 252.

¹⁰⁰ AKINTÜRK, s. 207; CANYÜREK, s. 107; AYAR/ENGİN, s. 1293.

¹⁰¹ AKINTÜRK, s. 207; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 314; EREN, s. 1238; CANYÜREK, s. 108; AYAR/ENGİN, s. 1293; ŞAHİN CANER, s. 254.

belirleyebildikleri gibi bu durum kanundan veya borcun niteliğinden de kaynaklanabilir¹⁰².

Rücu hakkının doğabilmesi için alacaklı tatmin edilmiş olmalı, müteselsil borçlulardan biri kendi hissesinden daha fazla ödemede bulunmuş olmalı ve son olarak yapılan ödeme geçerli bir ifa olmalıdır¹⁰³.

Müteselsil borçlulardan biri, alacaklıya fazla ödemede bulunduğu takdirde diğer borçlulara fazla ödemesini rücu edebilir. TBK m. 167/II gereğince, diğer borçlular arasında, alacaklıyı tatmin eden borçlunun rücu ettiği kısım için, müteselsiliyet bulunmamaktadır. Dolayısıyla ifada bulunan borçlu, fazla ödemesinin tamamı için diğer borçlulardan yalnızca birine başvuramaz. Her borçlu iç ilişkiden doğan hisseleri oranında sorumludur¹⁰⁴.

Borçlulardan birinin ödemedi aciz durumuna düşmesi durumu TBK m. 167/III'te düzenlenmiştir. Buna göre, borç rücu edildiği sırada acze düşen borçlunun payı diğer borçlular arasında eşit olarak paylaşılır¹⁰⁵. Bazı yazarlar, eşit olarak paylaşırmanın hakkaniyete aykırı olduğunu düşünüp, iç ilişkideki hisseler göre paylaşılması gerektiğini düşünmektedir¹⁰⁶. Bunun yanında, TBK m.167/III emredici bir hüküm olmadığından borçlular aralarından birinin acze düşmesi durumunda rücu

¹⁰² AKINTÜRK, s. 209; EREN, s.1238-1239; AYAN, Borçlar, s. 64; ŞAHİN CANER, s. 257.

¹⁰³ AKINTÜRK, s. 212-214; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 316; EREN, s. 1238; AYAN, Borçlar, s. 64; AKINCI, s. 266; ŞAHİN CANER, s. 264-265.

¹⁰⁴ EREN, s. 1239; AYAN, Borçlar s. 64; AKINCI, s. 266; TERCIER, Pierre/ PICHONNAZ, Pascal/ DEVELİOĞLU, H. Murat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2016, s. 508; ŞAHİN CANER, s. 256.

¹⁰⁵ AKINTÜRK, s. 220; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 319; EREN, s. 1239; OĞUZMAN/ÖZ, s. 490; KILIÇOĞLU, s. 940; AKINCI, s. 266; CANYÜREK, s. 185; DAĞDELEN, s. 185; ŞAHİN CANER, s. 274.

¹⁰⁶ AKINTÜRK, s. 222; CANYÜREK, 130; ALTAY, Sabah, Müteselsil Borçlunun Rücu Hakkının Doğumundan Önce Borçtan Kurtarılma Talebi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 17, S. 1-2, Y. 2011, s. 398.

edilemeyen kısmın diğeri arasında hangi oranlarda paylaşılacağını kararlaştırabilirler¹⁰⁷.

Alacaklı müteselsil borçlulardan birinin borcunu ibra edebilir. Rücu hakkı bulunan borçlu, ibra edilmiş olan borçluya da başvurabilir. Zira ibra söz konusu olduğunda bu durum alacaklı ve ibra edilen borçlu arasındadır. Aynı zamanda alacaklı da ibra ettiği miktarı diğer borçlulardan talep edemez¹⁰⁸.

Müteselsil borçlulardan biri, kendi hissesinden fazla ifada bulunur fakat ortak savunmalardan birini kusurlu olarak ileri sürmez ise, TBK m. 164/II gereğince diğer borçlulara rücu hakkını kaybeder¹⁰⁹.

bb. Halefiyet

Kanun koyucu TBK m. 168 ile, alacaklıyı tatmin eden borçlunun diğer borçlulara karşı olan rücu hakkını koruma altına almıştır. Söz konusu hüküm ile rücu hakkına sahip olan borçlu, alacaklıyı tatmin ettiği oranda alacaklının alacağına halef olma hakkını kazanmıştır¹¹⁰. Dolayısıyla ifa gerçekleştiği takdirde asıl borç, ortadan kalkmadan artık rücu hakkına sahip olan borçluya geçer¹¹¹. Bahsi geçen halefiyet alacaklıyı tatmin ettiği oran kadar cüz'i halefiyettir.

TBK m. 168/I hükmü ile halefiyet söz konusu olur. Ancak halefiyetin tarafları aralarında yapacakları bir anlaşma ile halefiyeti ortadan kaldırabilirler. Buna engel bir kanun hükmü mevcut değildir¹¹².

¹⁰⁷ KILIÇOĞLU, s. 940; ŞAHİN CANER, s. 277.

¹⁰⁸ EREN, s. 1239; CANYÜREK, s. 121; AYAR/ENGİN, s. 1299; ŞAHİN CANER, s. 255.

¹⁰⁹ EREN, s. 1240.

¹¹⁰ AKINTÜRK, s. 222; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 321; KILIÇOĞLU, Ahmet M., Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara 1979, s. 7; EREN, s. 1240; OĞUZMAN/ÖZ, s. 491; AKINCI, s. 267; KAPANCI, s. 389; ŞAHİN CANER, s. 277.

¹¹¹ EREN, s. 1240.

¹¹² EREN, s. 1240.

Alacaklıya verilen şahsi ve aynı teminatlar, halefiyet gereğince rücu hakkı sahibi borçluya geçer. Rücu hakkına sahip borçlu, fazla ödeme yaparak asıl borcu kısmi olarak ifa edebilir. Alacaklının asıl borçtan alacak hakkı devam etmesinin yanında aynı teminatlar borçlu ve alacaklıya teminat sağlayacaktır. Alacaklı rücu hakkına sahip borçludan üstün tutulacaktır¹¹³.

Halefiyet nedeniyle alacaklının, TBK m. 168/II gereğince kanuni yükümlülüğü vardır. Alacaklı, diğer müteselsil borçluların aleyhine olacak şekilde, bir borçlunun durumunda iyileştirme yapamaz. Bu hükmün amacı, rücu hakkı sahibi borçlunun hakkını kaybetme ihtimalini önlemektir. Alacaklı yapacağı fiillerle borçluya zarar verirse bunun sonuçlarından sorumlu olur¹¹⁴.

¹¹³ AKINTÜRK, s. 223; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 321; EREN, s. 1240; OĞUZMAN/ÖZ, s. 491; KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 97; AYAN, Borçlar, s. 65; CANYÜREK, s. 132; AYAR/ENGİN, s. 1304; ŞAHİN CANER, s. 283.

¹¹⁴ AKINTÜRK, s. 225; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 321; CANYÜREK, s. 134; DALCI ÖZDOĞAN, s. 96.

İKİNCİ BÖLÜM

MİRASÇILARIN MİRASBIRAKANIN BORÇLARINDANMÜTESELSİL SORUMLULUĞU

I. MİRASÇILARA GEÇEN BORÇLAR

A) Genel Olarak

Türk miras hukukunda daha önce de ifade edildiği gibi külli halefiyet prensibi kabul edilmektedir¹¹⁵. TMK m. 599/I'de mirasbırakanın ölümü ile mirasın mirasçılara bir bütün olarak geçtiğini ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu madde ve ilke gereğince yasal ve atanmış mirasçılara miras bir bütün olarak hak ve borçları ile birlikte geçmektedir. Bu geçiş sonucunda mirasçılar miras üzerinde elbirliği ile malik olurlar.

Miras, hak ve borçlarıyla¹¹⁶ geçmektedir. Ancak bu geçiş için ayrıca bir işlem yapılmamaktadır¹¹⁷. Nitekim taşınmazların geçişi için tapu kütüğüne tescil yapılmadığı gibi, borçların geçişinde de borcun üstlenilmesine dair hükümler uygulanmamaktadır. “Özel Hükümlerin Saklılığı” başlığı altındaki TBK m. 204 hükmünde mirasın geçişinde borcun üstlenilmesine ilişkin hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir. Borcun üstlenilmesinde borçlu ile borcu üstlenen arasında bir sözleşme ve alacaklının rızası aranırken, mirasın geçişinde bu durum söz konusu değildir.

TMK m. 599/I gereğince külli halefiyet prensibi, alacaklıların lehinedir. Zira söz konusu hükme göre mirasçılar mirasbırakanın terekesindeki borçlarından kişisel olarak sorumludurlar. Bunun yanında, mirasın geçişiyle mirasçılar miras üzerinde el birliği ile malik oldukları için miras henüz dağılmamış olur ve alacaklılar bütün olan dağılmamış terekeye başvurabilirler.

¹¹⁵ Bkz. Birinci bölüm/I./B)

¹¹⁶ Kural olarak, borçlar külli halefiyet prensibince mirasçılara doğrudan geçmektedir. Ancak borç ilişkisinin edimi mirasbırakanın şahsından doğuyorsa borç ilişkisi sona erer ve mirasçılara geçmez.

¹¹⁷ KILIÇOĞLU, s. 326; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 425.

Mirasçılar, mirasbırakanın borçlarından TMK m. 641/I gereğince müteselsil olarak sorumludurlar. Mirasçılar borçlardan müteselsil olarak ve kişisel malvarlıklarıyla borcun tamamından sorumlu oldukları için, alacaklılar mirasçılarının birinden veya tamamından ve borcun tamamını veya bir kısmını talep edebilirler¹¹⁸.

B) Kaynakları

a. Mirasbırakanın Borçları

Mirasbırakanın hayatta iken yaptığı ve halen devamlılığını koruyan borç ilişkileri külli halefiyet prensibi gereğince mirasçılara geçen borçlar, mirasbırakanın borçlarıdır. Mirasbırakanın borçlarından mirasçılarının, TMK m. 599/II'de kişisel ve TMK m. 641/I'de müteselsil olarak sorumlu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, külli halefiyet gereği mirasçılara geçen mirasbırakanın borçlarından mirasçılar, kendi malvarlığı ile müteselsilen sorumlu olurlar¹¹⁹.

Mirasçılara geçen borçlar nedeniyle alacaklılar mirasçılardan borcun ifasını talep edebilirler. Alacaklılar mirasbırakan ölmeden önce mirasbırakana dava açabilecekleri gibi ölümden sonra mirasçılara da dava açabilirler. Mirasbırakan hayattayken açılmış olan davaların tarafı, mirasbırakanın ölümünden sonra artık mirasçılar olur.

b. Diğer Borçlar

aa. Mirasın Geçmesinden Doğan Borçlar

Mirasçılarının müteselsil sorumluluğu mirasbırakanın borçları dolayısıyla TMK m. 641 gereğince söz konusudur. Ancak mirasın geçmesinden kaynaklanan bazı borçlar meydana gelmektedir. Bunlar mirasbırakanın cenaze giderleri, miras ortaklığının temsili, terekenin mühürlenmesi, tereke mallarının idaresi giderleri, tereke defterinin tutulması olarak örneklendirilebilir. Bu borçlar, mirasbırakanın borcu niteliğinde

¹¹⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s.699; İMRE/ERMAN, s. 456; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 477.

¹¹⁹ İMRE/ERMAN, s. 455; KILIÇOĞLU, s. 326; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 447.

değildir. Bunlar tereke borcu olarak nitelendirilmekle beraber doktrinde “mirasın geçmesinden doğan borçlar” olarak ifade edilmektedir¹²⁰.

Mirasın geçmesinden doğan borçların içerisine, TMK m. 645’te belirtilen mirasbırakan ölümünden önce onunla beraber yaşayan ve bakımlarını üstlendiği kişilerin ölüm tarihinden itibaren üç aylık bakım ve geçim giderleri de dâhildir¹²¹. TMK m. 643’te söz konusu olan miras hakkına sahip ceninin anası da bakıma muhtaç ise doğuma kadar olan geçim giderleri yine terekeden sağlanır. Bu sebeple mirasın geçmesinden doğan borçların içerisine TMK m. 643/II de dâhildir¹²².

Terekenin varlığından kaynaklanan zararlar da yine mirasın geçmesinden doğan borçlar içerisine dâhil edilmektedir. Nitekim tereke içerisindeki hayvanların vermiş olduğu zararlar (TBK m. 67) veya binaların meydana getirdiği zararlar (TBK m. 69) dolayısıyla söz konusu olan sorumluluk ve tazminat borcu mirasın geçmesinden doğan borçlar içerisine dâhildir¹²³.

Mirasın geçmesinden doğan borçlar hususunda kanunda düzenleme bulunmadığı için boşluk bulunmaktadır. AYİTER/KILIÇOĞLU’na göre¹²⁴ bu boşluğun söz konusu olduğu borçlar için müteselsil sorumluluk esası uygulanmamalıdır. Zira bu görüşe göre, müteselsil sorumluluğun kanunda mirasbırakanın borçları için uygulanacağı açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu görüşe göre, mirasçılar mirasın geçmesinden doğan borçlardan elbirliği halinde sorumlu olmalıdır. Öte yandan doktrinde çoğunlukla kabul gören görüşe göre ise, kıyas yöntemi uygulanmak suretiyle, mirasbırakanın borçlarında

¹²⁰ İMRE/ERMAN, s. 459; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 558; KILIÇOĞLU, s. 327; EREN/ YÜCER AKTÜRK, s. 447.

¹²¹ EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 448.

¹²² İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 362.

¹²³ İMRE/ERMAN, s. 459.

¹²⁴ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 271.

olduğu gibi mirasın geçmesinden doğan borçlar için de mirasçıların müteseysel sorumlu olacağı kabul edilmektedir¹²⁵.

bb. Belirli Mal Vasiyetinden Doğan Borçlar

Mirasbırakan ölmeden önce belirli mal vasiyetinde bulunabilir. Ancak belirli mal vasiyetinde bulunması mirasbırakanı borçlu haline getirmez. Mirasbırakan, belirli mal vasiyetini yerine getirmesi için vasiyet borçlusunu atayabileceği gibi borcunu mirasçılara yükleyebilir. Vasiyeti yerine getirmesi için vasiyet borçlusunu atanmadığı takdirde, TMK m. 641’de söz konusu olan müteseysel sorumluluk esasının belirli mal vasiyetinden doğan borçlara uygulanıp uygulanmayacağı konusu tartışmalı olmakla beraber İsviçre Federal Mahkemesi ve Türk doktrini müteseysel sorumluluğun uygulanması gerektiğini savunmaktadır¹²⁶.

Mirasbırakan, belirli mal vasiyetinde bulunurken bunu yerine getirmesi için belirli mirasçı veya mirasçılar belirlemişse artık o ifayı yerine getirmek o mirasçı veya mirasçılara aittir. Mirasbırakan herhangi bir irade beyanında bulunmamış ise, vasiyet alacaklısı mirasçıların tamamına başvurabilir. Türk doktrininde kabul gören görüşe göre, kıyas yolu ile müteseysel sorumluluk esasını vasiyet alacaklısına karşı da geçerli olur¹²⁷. Bu husus TMK m. 600/I’den de anlařılmaktadır¹²⁸.

cc. Mirasbırakanın Vergi Borçları

Mirasbırakanın ölmeden önce vergi borcu bulunabilir. Bu husus 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun 12. maddesinde düzenlenmiştir. Hükme göre, ölüm gerçekleştiği anda

¹²⁵ İMRE/ERMAN, s. 459; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 700; AKINTÜRK, s. 24; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 558; ÖZTAN, s. 478; DURAL/ÖZ, s. 457; KILIÇOĞLU, s. 327; EREN/YÜCER ERTÜRK, s. 448.

¹²⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 700; İMRE/ERMAN, s. 460.

¹²⁷ İMRE/ERMAN, s. 460; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 266; OĞUZMAN, M. Kemal, Miras Hukuku, İstanbul 1984, s. 177; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 236; DURAL/ÖZ, s. 457.

¹²⁸ DURAL/ÖZ, s. 149, 457.

mirasbırakanın ödevleri, mirası reddetmemiş kanuni ve atanmış mirasçılara geçmektedir. Ancak mirasçılarının sorumluluğu müteselsil sorumluluk değildir. Mirasçılar, mirasbırakanın vergi borçlarından miras hisseleri oranında sorumlu olmaktadır¹²⁹. Bu husus, mirasçılarının müteselsil sorumlu olmalarının bir istinası niteliğindedir.

Mirasbırakanın vergi borcu yanında vergi cezası da bulunabilir. Ancak VUK m. 372 hükmü ve cezaların şahsiliği ilkesi gereği¹³⁰ vergi cezalarından mirasçılar sorumlu değildir¹³¹.

C) Mirasçılara Geçmeyen Borçlar

Mirasbırakanın şahsından doğan borçlar, mirasbırakanın ölümü ile sona erer. Dolayısıyla mirasbırakanın şahsından doğan borçlar mirasçılara geçmez.

Temsil ilişkisinde, temsil olunan veya temsilcinin ölümü gerçekleştiği takdirde, TBK m. 43/I gereği temsil yetkisi sona erer. Bu nedenle hukuki işlemde doğan temsil yetkisi mirasçılara geçmemektedir¹³². TBK m. 43/I'e göre ölüm olayının gerçekleşmesi

¹²⁹ İMRE/ERMAN, s. 461; DURAL/ÖZ, s. 459; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 559; ASLAN, Memduh, Mirasçılarının Vergi Borçlarından Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 17, S. 3-4, Y. 2011, s. 129; GINALI, Ayşe, Mükellefin Ölümü Halinde Mirasçılarının Sorumluluğu, Mali Çözüm Dergisi, S. 103, Y. 2011, s. 234; DALKILIÇ, Nesibe Gülgün, Mirasın Paylaşılmasından Sonra Müteselsil Sorumluluk, Ankara 2017, s. 58.

¹³⁰ Danıştay, 15. D. 06.03.2017, E.2016/1567, K.2017/1060, "...Dava dosyasının incelenmesinden; davacıların murisi hakkında tesis edilmiş olan idari para cezasına karşı bu para cezasının iptali istemiyle mirasçılar tarafından incelenmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Cezaların şahsiliği ilkesi gereğince muris adına verilen cezanın, mirasçılardan tahsil edilemeyeceğinin açık olması karşısında, dava tarihinden önce vefat eden adına verilen para cezası nedeniyle davacıların meşru, kişisel ve güncel menfaatinin etkilenmediği, dolayısıyla subjektif dava açma ehliyeti bulunmadığından temyize konu İdare Mahkemesi kararında sonucu itibarıyla hukuki isabetsizlik görülmemiştir..." (<https://legalbank.net> Erişim Tarihi: 31.03.2020)

¹³¹ ASLAN, s. 130.

¹³² EREN, s. 469.

açısından temsil olunan veya temsil edilen arasında bir fark yoktur¹³³. Temsil olunan, ölüm sonrası için temsilciye yetki verebilir. Temsil olunan bu yetkiyi her zaman geri alabilir. Bu durumda aynı yetkiye temsil olunanın mirasçıları da sahip olurlar¹³⁴.

Kural olarak bağışlayanın borcu mirasçılara geçmektedir. Ancak dönemsel edimli bağışlama sözleşmeleri TBK m.298 gereği, aksi kararlaştırılmadığı takdirde bağışlayanın ölümü ile sona erer¹³⁵. Böylece dönemsel olarak ifa edilen bağışlama borcu mirasçılara geçmez.

Ödünç sözleşmelerinde, tarafların kişilik özellikleri önem arz etmektedir. Nitekim ödünç veren ödünç verileni ödünç alana verirken güven ilişkisi dâhilinde vermektedir. Dolayısıyla TBK m. 385 hükmünde de ödünç alanın ölümüyle, kullanım ödünç sözleşmesinin sona ereceğihükme bağlanmıştır. Taraflar bu hükmün aksini kararlaştırabilirler. Hükmün aksi kararlaştırılmadığı takdirde, ödünç sözleşmesi sona erer ve mirasçılara geçmez. Ödünç sözleşmeleri, içerisinde hatır ilişkisini de barındırmaktadır. Bu nedenle ödünç verenden çok ödünç alanın kişiliği önem arz ettiği için, ödünç verenin ölmesi durumu için bu kural geçerli değildir. Bu durumda ödünç verenin mirasçıları, sözleşme süresince veya kullanım tamamlanıncaya kadar verileni kullandırmakla yükümlüdürler¹³⁶.

Hizmet sözleşmesinin tarafları, işveren veya işçi ölebilir. Bunların sonuçları farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. İşçinin ölümü söz konusu olduğunda, TBK m. 440 gereği, sözleşme kendiliğinden sona erer. Zira, işçinin sözleşme nedeniyle iş görme

¹³³ DEMİR, Bahadır, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1, Y.2015, s. 270.

¹³⁴ EREN, s. 470.

¹³⁵ GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2019, s. 179.

¹³⁶ AYDOĞDU, Murat/ KAHVECİ, Nalan, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku), Ankara 2019, s. 736.

borcu kişiye sıkı sıkıya bağlı borçtur¹³⁷. Dolayısıyla bu borç mirasçılara yükletilemez. İşverenin ölümü durumunda sözleşme sona ermez. TBK m. 441/I'de ifade edildiği üzere sözleşmenin işveren tarafı mirasçılar olur. Bu durumda, mevcut hizmet sözleşmesine, işyerinin devri ile gerçekleşen hizmet ilişkisinin devrine ilişkin hükümler kıyas metodu kullanılarak uygulanır. Hizmet sözleşmesi kurulurken, işverenin şahsı dikkate alınarak kurulmuş olabilir. Böyle durumlarda, TBK m. 441/II'ye göre işçi, sözleşmenin vaktinden önce sona ermiş olması dolayısıyla uğradığı zararı, mirasçılardan hakkaniyete uygun olarak talep edebilir¹³⁸.

Vekalet sözleşmeleri yapılırken de aynı ödünç sözleşmelerinde olduğu gibi güven ilişkisi dikkate alınır. Güven ilişkisi nedeniyle TBK m. 513/I'de vekilin veya vekalet verenin ölümüyle, sözleşmeden veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadığı takdirde, vekalet sözleşmesinin sona ereceği düzenlenmiştir. Kanun hükmü emredici olmadığı için aksi kararlaştırılabilir¹³⁹. Vekalet sözleşmesi sona erdiği takdirde, TBK m. 513/II'ye göre, vekalet verenin menfaatleri tehlikeye giriyorsa, vekalet verenin mirasçıları işleri kendi başına görebilecek konuma gelinceye kadar, vekil veya mirasçıları vekaleti ifa etmekle yükümlüdür.

D) Mirasbırakanın Mirasçılardan Birine Olan Borcu Nedeniyle Diğer Mirasçıların Sorumluluğu

Mirasbırakanın borçlarından mirasçıların müteselsil sorumluluğu yalnızca mirasçılar haricindeki alacaklılar için geçerlidir. Mirasbırakanın mirasçılardan birine borcu olduğu takdirde, diğer mirasçıların o borç hakkında müteselsil sorumluluğu bulunmamaktadır. Alacaklı mirasçı, söz konusu alacağını, mirasın paylaşılmasından önce talep edebilir veya mirasın paylaşılması esnasında göz önüne

¹³⁷ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018, s. 566.

¹³⁸ EREN, Özel, s. 566.

¹³⁹ GÜMÜŞ, s. 483.

alınır ve tereke hesaplanırken mirasçılarının paylarından mahsup edilir veya tereke mallarından tahsil edilir¹⁴⁰.

Mirasbırakan, mirasçılardan birini veya birkaçını vasiyet alacaklısı olarak belirleyebilir. Bu durumda vasiyet alacaklısı mirasçı veya mirasçılar vasiyet alacağı için, herhangi bir vasiyet alacaklısından farklı olmaksızın, diğer mirasçılara karşı müteselsilen ve muaccel olduğunda ileri sürebilirler¹⁴¹.

E) Mirasbırakana Borcu Olan Mirasçının Sorumluluğu

Mirasçının mirasbırakana borcu bulunabilir. Bu durum TMK m. 654'te mirasçının borcunun mirasın paylaşılması esnasında borçlu mirasçının payından mahsup edilmek suretiyle borcun sona erdirileceği belirtilmiştir. Burada borcun kaynağı sözleşme olabileceği gibi haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme de olabilir. Ancak mirasın paylaşımı sırasında mahsup gerçekleştirileceği için borç muaccel olmalıdır¹⁴².

Mirasçının henüz muaccel olmayan borcu, mirasın paylaşılması sırasında mirasçılardan biri tarafından payına mahsuben kabul edilir ve o mirasçı tarafından borç muaccel hale gelince tahsil edilir. Diğer bir yol ise borcun, mirasçılarının tamamından payları oranında paylaşılarak, muaccel olduğunda borçlu mirasçıdan ayrıca talep edilmesidir¹⁴³.

II. MÜTESELSİL SORUMLULUĞUN ŞARTLARI

Mirasbırakanın borçlarından mirasçılarının müteselsilen sorumlu olabilmesinin iki temel şartı bulunmaktadır. Bunlar, mirasçı olmak ve birden fazla mirasçının bulunmasıdır.

¹⁴⁰ İMRE/ERMAN, s. 460; ÖZTAN, s. 479; DURAL/ÖZ, s. 459.

¹⁴¹ ÖZTAN, s. 479; DURAL/ÖZ, s. 459.

¹⁴² BERKİ, Şakir, Türk Medeni Kanununda Mirasçılarının Mes'uliyeti, AÜHFD, C.XXV, S.3, Y. 1968, s. 120.

¹⁴³ BERKİ, Mes'uliyet, s. 121; KURTOĞLU, Tülin, Mirasçılarının Müteselsil Sorumluluğu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991, s. 52.

A) Mirasçı Olma

1. Mirasçılık Ehliyeti

Mirasbırakanın borçlarından müteselsil olarak sorumlu olabilmek için öncelikle mirasçı olmak gerekmektedir. Mirasçı olmanın belirli şartları vardır. Bunlar; mirasa ehil olmak, mirastan yoksunluk durumunun olmaması ve miras açıldığı esnada sağ olmaktadır¹⁴⁴. Aynı şartlar vasiyet alacaklısı için de geçerlidir.

a. Mirasa Ehil Olmak

İlk şart mirasa ehil olmak TMK m. 577'de düzenlenmiştir. Bu kanun hükmüne göre, mirasa ehil olmayan kimselerin dışındaki herkes mirasçı sıfatına sahip olabilir. Hüküm hak ehliyeti başlığı altında düzenlendiği için hak ehliyetine sahip olan herkesin mirasçı sıfatına sahip olabileceği açıktır. Nitekim TMK m. 8'de ifade edildiği üzere her insan hak ehliyetine sahiptir. Dolayısıyla hak ehliyetine sahip herkes hak ve borçlara sahip olmaya ve bu nedenle mirasçı olmaya da ehildir¹⁴⁵.

Hak ehliyetine yalnızca gerçek kişiler sahip değildir. Tüzel kişiler TMK m. 48 gereği, insana özgü özelliklere bağlı bulunanlar dışındaki hak ve borçlara ehildir. Bu nedenle tüzel kişiler de mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatına sahip olabilirler. Ancak bu mirasçılık kuralı olarak iradi mirasçılıkta söz konusu olur. Tüzel kişilerin iradi mirasçılığına istisna olarak mirasbırakanın hiçbir mirasçısı olmaması durumunda devletin kanuni mirasçılığı ortaya çıkar¹⁴⁶.

Her insan topluluğunun tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Tüzel kişiliği bulunmayan insan topluluklarının mirasçılığı TMK m. 577/II'de düzenlenmiştir. Hükme göre, mirasbırakan belirli bir amaçla bir kazandırmada bulunduğu takdirde kazandırmada bulunan insan topluluğundaki kimseler söz konusu amacı

¹⁴⁴ İMRE/ERMAN, s. 304; EREN/ YÜCER AKTÜRK, s. 418.

¹⁴⁵ İMRE/ERMAN, s. 306-307; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 418.

¹⁴⁶ İMRE/ERMAN, s. 307; DURAL/ÖZ, s. 365.

gerçekleştirmek kaydıyla, kazandırmayı birlikte kazanırlar. Sürekliliği olan amacın gerçekleştirilme imkânı bulunmuyorsa, mirasbırakanın farazi iradesi dikkate alınır ve kazandırma vakıf kurma sayılır¹⁴⁷.

Hak ehliyeti bulunmayan varlıklar mirasçı veya vasiyet alacaklısı olamazlar. Örneğin kedi, köpek, kuş gibi varlıklar mirasçı veya vasiyet alacaklısı olamazlar. Ancak, mirasçı veya vasiyet alacaklısına, hayvan bakımı ve beslenmesi gibi hususlar yükletilebilir¹⁴⁸.

b. Mirastan Yoksun Olmamak

aa. Genel Olarak

Mirastan yoksunluk, bir mirasbırakana karşı, mirasçının kanunda sınırlı sayıda belirtilen fiilleri gerçekleştirmesiyle mirasçılık sıfatınınve ehliyetinin kaybedilmesi ile hâkim tarafından re'sen göz önüne alınarak hüküm ve sonuçlar doğurur¹⁴⁹. Mirasbırakana karşı ağır bir suç işlemiş olan mirasçı veya vasiyet alacaklısını mirastan faydalandırmayan mirastan yoksunluk, mirasbırakanın mirasını korumaktadır. Mirastan yoksun olan mirasçı artık mirasa dair bir talebini ileri süremez.

Mirastan yoksunluk, genel olarak bir yoksun olma halini ifade etmez. Mirastan yoksunluk hükümleri uygulama bulduğu takdirde, mirastan yoksun mirasçı yalnızca belirli bir mirasbırakanın mirasından yoksun olmaktadır¹⁵⁰.

¹⁴⁷ İMRE/ERMAN, s. 307-308; DURAL/ÖZ, s. 367; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 469; ARAT, Ayşe, Medeni Kanunumuza Göre Kişi Topluluklarının Mirasçılığı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, Y.2014, s. 115.

¹⁴⁸ İMRE/ERMAN, s. 307; DURAL/ÖZ, s. 365; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 469.

¹⁴⁹ İMRE/ERMAN, s. 308; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 476; ANTALYA, s.378; DURAL/ÖZ, s. 368; ÖZTAN, s. 364; AYAN, s. 261; SEROZAN, Rona/ ENGİN, Baki İlkay, Miras Hukuku, Ankara 2019, s. 464; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 419.

¹⁵⁰ ÖZTAN, s. 365.

Mirastan yoksunluk, yalnızca gerçek kişiler için değil, tüzel kişiler için de söz konusu olabilir¹⁵¹. Nitekim tüzel kişilerin organları, TMK m. 578'de belirtilen fiilleri gerçekleştirmiş ise mirastan yoksunluk olur¹⁵². Ancak devletin mirasçılığında, devlet mirastan yoksun olamaz.

bb. Sebepleri

Mirastan yoksunluk sebepleri, TMK m. 578/I'de dört bent halinde sınırlı sayıda ifade edilmiştir. Kanunda söz edilen sebeplerden başka bir sebeple mirastan yoksunluk hali oluşturmak mümkün değildir¹⁵³.

Mirasçılar madde hükmünde belirtilen dört fiili kasten ve hukuka aykırı olarak gerçekleştirmelidirler. Fiilin kasten ve hukuka aykırı olarak işlenmesi bir, iki ve dördüncü bentten açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, üçüncü bentteki fiil de niteliği gereği kasten ve hukuka aykırı olarak işlenen bir fiildir¹⁵⁴.

Mirastan yoksunluk yalnızca maddede sayılan fiillerin asıl fail için değil, yardım eden, birlikte hareket eden, azmettiren kişiler için de geçerlidir¹⁵⁵. Ayrıca fiilin gerçekleşmesi sonucu failin mahkum olmasına da gerek yoktur¹⁵⁶.

Mirastan yoksunluğun ilk sebebi TMK m.578/I-b.1'de, mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldürmek veya teşebbüs etmek olarak ifade edilmiştir.

¹⁵¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 533; ENGİN, Baki İlkey, Mirastan Yoksunluk, İstanbul 2010, s. 82-83. ENGİN'e göre, yoksunluğa sebep olan şeyler zaten gerçek kişilerce gerçekleştirilebilecek olan fiillerdir.

¹⁵² TMK m. 50/II,III tüzel kişilerin organlarının fiillerinin tüzel kişiliği etkilediğini ifade etmektedir. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 533.

¹⁵³ İMRE/ERMAN, s. 310; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 476; ÖZTAN, s. 366; AYAN, s. 261; SEROZAN/ENGİN, s. 467; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 421. Aksi görüş için bkz. DURAL/ÖZ, s. 370 yazarlar TMK m. 159 ve 181'i mirastan özel yoksunluk hali olarak nitelendirmektedirler.

¹⁵⁴ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 477; DURAL/ÖZ, s. 368.

¹⁵⁵ DURAL/ÖZ, s. 371; ÖZTAN, s. 365; AYAN, s. 261, SEROZAN/ENGİN, s. 468; ENGİN, s. 79; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 421.

¹⁵⁶ DURAL/ÖZ, s. 370; ÖZTAN, s. 366; AYAN, s. 261.

Yoksunluğun ortaya çıkabilmesi için öldürme veya öldürmeye teşebbüs fiilinin kasten olması gerekmektedir. Bu nedenle ihmali davranışla ölüme sebebiyet verildiği hallerde mirastan yoksunluk hali söz konusu değildir¹⁵⁷. İhmali davranış mirastan yoksunluğa neden olmadığı gibi, meşru müdafaa, zorunluluk halinde de mirastan yoksunluk durumu ortaya çıkmamaktadır. Kanun koyucu kasten ve hukuka aykırı fiil aramasına rağmen, failin mirasa daha çabuk sahip olmak veya ölüme bağlı tasarrufu engellemek gibi amaçlarla hareket etmesini aramamaktadır¹⁵⁸.

Mirastan yoksunluğun ikinci sebebi, TMK m. 578/I-b.2’de mirasbırakanı, kasten ve hukuka aykırı olarak sürekli olacak şekilde, ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma getirmek olarak ifade edilmiştir. Mirasçının mirasbırakanı sürekli olarak ölüme bağlı tasarruf yapmaktan alıkoyması gerekmektedir. Süreklilikten anlaşılması gereken mirasbırakanın ölümüne kadar halin devamlılığıdır. Yoksun kalan mirasçının fiili ile ölüme bağlı tasarruf yapılamaması durumunun arasında uygun illiyet bağı bulunmalıdır. Ancak sonuç fiilin gerçekleşmesinden hemen sonra ortaya çıkmayabilir. Ölüme bağlı tasarrufu sürekli olarak yapamayacak durumlara, mirasbırakanı özgürlüğünden alıkoymak; vücudunda, dilinde, elinde zarar oluşturarak yazmak veya konuşmak gibi becerilerini ortadan kaldırmak, ayırt etme gücünü hipnotizma veya işkence ile yoketmek örnek olarak gösterilebilir¹⁵⁹.

Mirastan yoksunluğun üçüncü sebebi TMK m. 578/I-b.3’te, aldatma, zorlama veya korkutma ile ölüme bağlı tasarruf yapılmasını sağlamak, yapılmış tasarruftan dönülmesine neden olmak veya tasarruf yapmasına engel olmak şeklinde belirtilmiştir. Mirastan yoksunluk sebebi olarak ifade edilmesinin nedeni mirasbırakanın iradesinin özgürlüğünün korunmasını sağlamaktır. Söz konusu bendin metninde diğer üç bendin

¹⁵⁷ İMRE/ERMAN, s. 310; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 4; ANTALYA, s.378; DURAL/ÖZ, s. 368; ÖZTAN, s. 364; AYAN, s. 261; SEROZAN/ENGİN, s. 464; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 419.

¹⁵⁸ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 477.

¹⁵⁹ İMRE/ERMAN, s. 310; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 479; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 423.

aksine kast ve hukuka aykırılık ayrıca ifade edilmemiştir. Zira aldatma, zorlama ve korkutma niteliği gereği kasten ve hukuka aykırı olarak yapılan fiillerdir¹⁶⁰. Bentte aldatma, zorlama ve korkutma ile gerçekleştirilen dört ayrı fiil; ölüme bağlı tasarruf yapmak, ölüme bağlı tasarruftan dönmek, ölüme bağlı tasarruf yaptırmamak ve ölüme bağlı tasarruftan döndürmemek olarak ifade edilmiştir¹⁶¹.

TMK m. 504 ve m. 557/b.2 hükümlerinde aldatma, zorlama ve korkutma durumları ölüme bağlı tasarrufun iptal sebebi olarak ifade edilmiştir¹⁶². Söz konusu hükümler ile mirastan yoksunluk sebebi olan TMK m. 578/b.3 birbirlerinden farklı hükümlerdir. Zira TMK m. 504 ve m. 557/b.2 hükümlerinde mevcut bir ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğü düzenlenmiş iken; TMK m. 578/b.3'te yalnızca mevcut bir ölüme bağlı tasarruf dolayısıyla yoksunluk değil, henüz yapılmamış, geri alınmış veya geri alınamamış ölüme bağlı tasarruflar için de düzenlenmiştir¹⁶³.

Mirastan yoksunluğun dördüncü ve son sebebi TMK m. 578/b.4'te, ölüme bağlı tasarrufu, kasten ve hukuka aykırı olarak, mirasbırakanın yeniden yapamayacağı bir durumda ve zamanda ortadan kaldırmak veya bozmak olarak şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde, mirasbırakanın şahsına yönelik bir saldırı değil, yaptığı ölüme bağlı tasarrufa yönelik saldırı dikkate alınmıştır¹⁶⁴. Bu nedenle bir ölüme bağlı tasarrufun varlığı gerekmektedir. Nitekim ölüme bağlı tasarruf bulunmadığı takdirde, evleviyetle bunun ortadan kaldırılması veya bozulması mümkün olamayacaktır. Bu hüküm el yazılı vasiyetnamelerde uygulama bulabilir. Zira resmi vasiyetnamelerin aslı

¹⁶⁰ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 535; ENGİN, s. 119.

¹⁶¹ ENGİN, s. 119-120.

¹⁶² İMRE/ERMAN, s. 310; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 479; DURAL/ÖZ, s. 372.

¹⁶³ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 479; DURAL/ÖZ, s. 373.

¹⁶⁴ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 480; ENGİN, s. 151.

noterlerde saklanmaktadır ve bu nedenle ortadan kaldırılması veya bozulması pek mümkün değildir¹⁶⁵.

cc. Hüküm ve Sonuçları

Mirastan yoksunluk kanun dolayısıyla kendiliğinden hüküm ifade eder. Mirastan yoksunluk, TMK m. 578'de belirtilen şartlardan biri veya birkaçının gerçekleşmesiyle kendiliğinden gerçekleşir. Mirasbırakanın ayrıca ölüme bağlı tasarrufta bulunmasına veya mahkeme kararına gerek bulunmamaktadır¹⁶⁶. Eğer yoksunluğun sebebine ilişkin bir belirsizlik var ise, tespit davası açılabilir¹⁶⁷. Bir uyuşmazlıkta, mirastan yoksunluk hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınır¹⁶⁸.

Mirastan yoksunluk geriye yürür. Mirastan yoksunluk ölümün gerçekleştiği andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurur. Ancak mirastan yoksunluk sebebi ölümden önce gerçekleşebileceği gibi ölümden sonra da gerçekleşebilir. Bu durumda mirastan yoksunluğun hüküm ve sonuçları, geçmişe etkili olur ve ölüm anına kadar geriye yürür¹⁶⁹.

Mirastan yoksunluk nisbidir. Yoksunluk sebeplerinden biri veya birkaçı her kime karşılaşılmışse yalnızca o kişiye karşı mirastan yoksunluk gerçekleşir. Mirasçı yalnızca fiili işlediği mirasbırakanın mirasından yoksun olur¹⁷⁰.

Mirastan yoksunluk kişiseldir. Mirastan yoksunluk sebeplerinden biri veya birkaçını işleyen mirasçının altsoyları bu durumdan etkilenmezler. Nitekim TMK m.

¹⁶⁵ DURAL/ÖZ, s. 373; SEROZAN/ENGİN, s. 475; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 424.

¹⁶⁶ İMRE/ERMAN, s. 311, İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 481.

¹⁶⁷ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 481; DURAL/ÖZ, s. 376; SEROZAN/ENGİN, s. 476; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 426.

¹⁶⁸ ÖZTAN, s. 370; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 426.

¹⁶⁹ İMRE/ERMAN, s. 312; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 481; ANTALYA, s.381; DURAL/ÖZ, s. 376; AYAN, s. 262; SEROZAN/ENGİN, s. 476; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 426.

¹⁷⁰ İMRE/ERMAN, s. 312; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 481; ANTALYA, s.382; DURAL/ÖZ, s. 377; ÖZTAN, s. 370; AYAN, s. 262; SEROZAN/ENGİN, s. 477; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 426.

579/I-II'de ifade edildiği gibi yoksunluk sadece yoksun olan mirasçı için geçerlidir ve yoksun mirasçının altsoyu, adeta mirasçı mirasbırakandan önce ölmüş gibi mirasbırakana mirasçı olur. Ancak söz konusu yoksun mirasçı yasal mirasçı olmalıdır. Zira atanmış mirasçılarının altsoyu bu hüküm kapsamına dâhil değildir. Fakat, mirasbırakan atanmış mirasçının altsoyunu ölmeden önce yedek mirasçı olarak atamışsa bu hüküm burada uygulanmaz¹⁷¹.

Mirastan yoksunluk af ile ortadan kalkar. Yoksunluk sebeplerinden birini veya birkaçını işleyen mirasçıyı mirasbırakan affederse TMK m. 578/II gereği mirastan yoksunluk sona erer. Dolayısıyla mirastan yoksun olan kişi tekrar mirasçı sıfatına kavuşur. Ancak affin söz konusu olabilmesi için, mirasçının TMK m. 578/I-b.1 ve TMK m. 578/I-b.2 de belirtilen fiilleri işlememiş olması gerekmektedir. Zira öldürülmüş olan mirasbırakan affedemeyeceği gibi ayırt etme gücünü kaybetmiş olan mirasbırakanın da af beyanı hukuken ve fiilen mümkün olmayacaktır. Af herhangi bir şekil şartına bağlanmadığı için sözlü, yazılı, açık veya örtülü beyanda bulunulabilir. Af için ayrıca ölüme bağlı tasarrufta bulunmak gerekmemektedir. Af beyanında bulunulduktan sonra aftan geri dönülemez¹⁷².

Mirastan yoksunluk söz konusu olduğu takdirde yasal veya atanmış mirasçı artık mirasçı sıfatını haiz olmaktan çıkar. Bu nedenle mirastan yoksun kişinin tereke borçlarından sorumluluğu bulunmamaktadır¹⁷³.

c. Mirasbırakanın Ölümü Anında Sağ Olmak

Mirasçı veya vasiyet alacaklısı olabilmek için ölüm anında sağ olmak gerekmektedir. Bu husus miras hukukunun temelini oluşturmaktadır. Mirasbırakanın

¹⁷¹ İMRE/ERMAN, s. 313; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 482; ANTALYA, s.382; DURAL/ÖZ, s. 377; ÖZTAN, s. 370; AYAN, s. 262; SEROZAN/ENGİN, s. 477; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 427.

¹⁷² İMRE/ERMAN, s. 314; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 482-483; ANTALYA, s.382; DURAL/ÖZ, s. 378; ÖZTAN, s. 370; SEROZAN/ENGİN, s. 478; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 427.

¹⁷³ ENGİN, s. 172.

ölümünden sonra birkaç saniye olsa dahi sağ olmak yeterlidir. Mirasçılık ehliyetine sahip olmak için, TMK m. 580/I'de mirasa hak kazanacak kişinin, mirasbırakanın ölümü anında sağ olması gerektiği düzenlenmektedir. TMK m. 580/II'ye göre, mirasa ehil olmuş mirasçı daha sonradan ölmüş ise onun miras hakkı kendi mirasçılarına geçer.

Mirasçı ve vasiyet alacaklılarının mirasbırakanın ölüm anına kadar beklenen hakları¹⁷⁴ vardır. Beklenen söz konusu bu hak mirasbırakanın ölümü ile gerçekleşir. Beklenen bu hakka sahip olabilmek için, ölüm anında mirasçı veya vasiyet alacaklısının sağ olması gerekmektedir¹⁷⁵. Ancak mirasbırakanın ölüm anında mirasçı veya vasiyet alacaklısının sağ veya ölü olduğu belirlenemiyor ise TMK m. 29/II'ye göre, aynı anda ölmüş oldukları kabul edilir. Dolayısıyla birbirlerinin mirasçısı veya vasiyet alacaklısı olamazlar¹⁷⁶.

Kural, mirasa ehil olmak için ölüm anında sağ olmak gerektiğidir. Kanunumuzda bu kuralın bazı istisnaları bulunmaktadır. Burada ceninin durumu istisna arz etmektedir. TMK m. 28/II'de belirtildiği gibi çocuk tam ve sağ doğum şartı ile ana rahmine düştüğü andan itibaren hak ehliyetine sahip olur. Bu nedenle cenin ana rahminde iken henüz mirasçı sıfatını haiz değildir. Zira TMK m. 582/I uyarınca cenin ancak sağ doğum ile mirasçı olabilir. Ceninin mirasçılık ehliyeti, tam ve sağ doğum geciktirici koşuluna bağlıdır. Geciktirici koşulun gerçekleşmesi ile ana rahmine düştüğü andan itibaren mirasçılık sıfatına sahip olur¹⁷⁷. Bunun yanında TMK m. 582/II'de belirtildiği üzere ölü doğmuş olan çocuk da mirasçı olamaz.

¹⁷⁴ Beklenen hak; Bir hakkın tüm olgularının henüz gerçekleşmediği bekleme halindeki haktır. Detaylı bilgi için bkz. ANTALYA, s. 85 vd.

¹⁷⁵ İMRE/ERMAN, s. 304; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 465; ANTALYA, s.382; DURAL/ÖZ, s. 363; ÖZTAN, s. 371; SEROZAN/ENGİN, s. 461; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 419.

¹⁷⁶ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 465; ANTALYA, s. 382; SEROZAN/ENGİN, s. 462.

¹⁷⁷ İMRE/ERMAN, s. 304; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 466; ANTALYA, s.383-384; DURAL/ÖZ, s. 363; ÖZTAN, s. 372; SEROZAN/ENGİN, s. 461; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 419.

Bir diğerk istisna da henüz cenin olarak bile var olmayan ilerde doğma ihtimali olan çocuğun mirasçılığıdır. Bu husus TMK m. 583'te düzenlenmiştir. Hükme göre, mirasın açıldığı esnada henüz var olmayan bir kimse artmirasçı veya art vasiyet alacaklısı olarak atanabilir. Ayrıca mirasbırakan önmirasçı atamamış ise, kanuni mirasçı önmirasçı yerine geçer¹⁷⁸.

2. Mirasçılar

Türk hukuk sistemine göre mirasçılar, çalışmamızın birinci bölümünde de bahsedildiği gibi, yasal mirasçılar ve atanmış mirasçılar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a. Yasal Mirasçılar

Mirasçılık sıfatının doğrudan bir kanun hükmünden kaynaklandığı mirasçılığa yasal mirasçılık denir. Yasal mirasçılık Türk Medeni Kanunu'nun Miras Hukuku Kitabı'nın en başında 495 ve 501. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre mirasbırakanın kan hısımları, evlatlığı, sağ kalan eşi ve devlet olmak üzere dört grup yasal mirasçılık mevcuttur.

aa. Kan hısımları

Kan hısımlarının belirlenmesinde hukuk sistemlerinde kabul edilen üç sistem bulunmaktadır. Bunlar; fert (bireysel) sistemi, sınıf sistemi ve zümre sistemidir. Fert sistemi, daha çok İslam Hukuku'na özgü bir sistemdir ve mirasbırakan ile olan ilişkilerine göre mirasçılar belirlenir¹⁷⁹.

Sınıf sisteminde, kan hısımları mirasbırakan ile olan yakınlık ilişkisine göre sınıflara ayrılmaktadır¹⁸⁰. Söz konusu sınıflara ayrılma kanun koyucu tarafından

¹⁷⁸ İMRE/ERMAN, s. 305; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 467; ANTALYA, s.384; DURAL/ÖZ, s. 364; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 419.

¹⁷⁹ DURAL/ÖZ, s. 18; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 25.

¹⁸⁰ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 79; DURAL/ÖZ, s. 18; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 26.

düzenlenmektedir. Sınıflar ise kendi arasında belirli bir sıraya sahiptir. Önceki sınıfta mirasçı yer alıyorsa ise sonraki sınıfta yer alanlar mirasbırakana mirasçı olamazlar. Sınıf sistemi kaynağını Roma Hukuku'ndan almakla birlikte, günümüzde modernize edilmiş olarak Fransız Hukuku'nda uygulanmaktadır¹⁸¹.

Türk miras hukukunda kabul edilmiş olan zümre sistemi, diğer ismiyle parantel sistem, Cermen hukuku kaynaklı olup Almanya, Avusturya ve İsviçre'de de uygulanmaktadır¹⁸². Zümre, ortak bir asıl ve ondan çoğalan altsoylardır. Zümre sistemi, nesillerin devamlılığını yani soybağını esas alarak kan hısımlarını düzenlemektedir. Zümre sistemi diğer sistemlere göre daha basit, net ve kesin olarak mirasçıları belirlemektedir.

Zümre sistemine göre, mirasbırakanın altsoyları onun en yakın hısımları birinci zümreyi oluşturur. Mirasbırakanın altsoyları, çocukları, torunları, torunlarının çocukları ve onların da devamıdır.

İkinci zümreyi, mirasbırakanın ana-babası ve onların da altsoyları oluşturur. Yani mirasbırakanın ana, baba, kardeşleri, yeğenleri, yeğenlerinin çocukları devamıdır.

Mirasbırakanın, büyükana büyükbaba ve onların devamı ise üçüncü zümreyi oluşturmaktadır. Yani amca, dayı, hala ve teyzeler ile onların devamı da üçüncü zümreye dâhildir.

Dördüncü zümreyi ise, büyükana ve büyükbabaların da ana babaları ve onların devamı oluşturmaktadır. Zümreler bu şekilde beşinci altıncı olmak üzere devam etmektedir. Zümrelerin kaçınıcı zümreye kadar devam edeceği hukuk sistemlerince belirlenmektedir. Nitekim Türk Hukukunda dördüncü zümre ve sonrası yasal mirasçı

¹⁸¹ İMRE/ERMAN, s. 16; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 79; ANTALYA, s.107-108; DURAL/ÖZ, s. 18; ÖZTAN, s. 39; AYAN, s. 33-34; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 25.

¹⁸² İMRE/ERMAN, s. 16-17; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 80; ANTALYA, s.108; DURAL/ÖZ, s. 18; AYAN, s. 34; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 26.

olarak kabul edilmemektedir. Bu nedenle dördüncü ve devamı zümreler hayatta olsalar dahi yasal mirasçı sıfatını haiz değildirler¹⁸³.

Zümre sisteminde, mirasçı olabilmek için zümrelerden birine dâhil olmak gerekmektedir. Hukukumuzda kabul edilen ilk üç zümre içerisinde yer almayan kişiler yasal mirasçı olamazlar¹⁸⁴.

Zümrelere dâhil olmak için aranan kan hısımlığı hukuken kurulmuş olan soybağı sayesinde olur. Evlilik dışı çocukların mirasçılığında ana için herhangi bir işleme gerek olmadan ana ile çocuk arasında tıpkı evlilik birliği içerisinde doğmuş altsoy gibi mirasçılık ilişkisi kurulur. Zira TMK m. 282 gereğince ana ile çocuk arasında doğumla soybağı kurulmuş olur. Ancak baba ile evlilik dışı çocuğun mirasçılığı için aralarında ayrıca soybağı kurulmuş olması gerekmektedir. TMK m. 498’de ifade edildiği gibi evlilik dışı çocuk ile baba arasında mirasçılık ilişkisi kurulabilmesi için tanıma veya hâkim hükmüyle soybağı kurulmuş olması gerekmektedir. Böylece evlilik dışı çocuğun babası ile mirasçılık ilişkisi evlilik birliği içerisinde doğmuş olan çocuktan farksız olarak kurulmuş olur¹⁸⁵.

Zümre sisteminde, yakın olan önce gelen zümrede mirasçı bulunuyor ise, sonraki zümrelerin mirasçılığı ortadan kalkar. Yani birinci zümrede bulunan hısımlar, ikinci ve üçüncü zümredeki hısımların mirasçılığını ortadan kaldırır. Ancak önceki zümrelerde hısım bulunmaması durumunda, sonraki zümrelerin mirasçılığına gidilebilir¹⁸⁶.

¹⁸³ İMRE/ERMAN, s. 31; DURAL/ÖZ, s. 19; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 82.

¹⁸⁴ DURAL/ÖZ, s.21.

¹⁸⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 78-79; OĞUZMAN, M. Kemal, Evlilik Dışı Çocukların Babalarına Mirasçılığı Sorunu, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 49, S. 01, Y. 1994, s. 306; İMRE/ERMAN, s. 32; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 39.

¹⁸⁶ İMRE/ERMAN, s. 20; DURAL/ÖZ, s. 22; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 82; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 28.

Zümrelerin kendi içinde önce gelen hısım, sonra gelenlerin mirasçılığını engeller. Birinci zümrede, çocuklar hayatta ise, torunların mirasçılığı söz konusu olmaz. Aynı şekilde ikinci zümrede anne babanın hayatta bulunması kardeşlerin mirasçılığını engeller¹⁸⁷.

Zümre içerisinde mirasbırakandan önce ölenler bulunması durumunda kök içinde halefiyet prensibi gereğince zümre mensuplarının altsoyu mirasçı olur. Yani altsoyu bulunmayan mirasbırakanın anne babası da mirasbırakandan önce ölmüş ise kardeşleri mirasçılık sıfatını kazanır. Ayrıca mirasbırakandan önce ölen hısımın altsoyu yoksa ve bulunduğu zümrede başka mirasçılar da bulunuyorsa, ölen mirasçının miras hakkı diğer mirasçılara geçer¹⁸⁸.

Zümre içerisinde herkes mirastan eşit oranda pay alır. Zümreye düşen miras hakkı zümrede bulunan mirasçılarının sayısı kadar paylara bölünür ve her mirasçıya eşit oranda pay düşer¹⁸⁹.

bb. Evlatlık

Evlatlık ilişkisi, TMK m. 315/1'de ifade edildiği üzere mahkeme kararı ile kurulur. Bu nedenle evlatlık ve altsoyunun mirasçılığı mahkeme kararına dayanan yasal mirasçılıktır. Evlatlık ve altsoyunun mirasçılığı TMK m. 500'de düzenlenmiştir. Hükme göre, evlatlık ve altsoyunun mirasçılığı tıpkı kan hısımını mirasçılık gibidir. Bu nedenle evlatlık birinci zümrede bulunan evlat edinen mirasbırakanın altsoyları ile aynı zümrede yer alarak eşit oranda miras payına sahip olur. Evlat edinilen kan bağı bulunmadığı halde zümre sistemi içerisinde bulunan tek kişidir. Dolayısıyla geçerli bir evlatlık

¹⁸⁷ İMRE/ERMAN, s. 20; DURAL/ÖZ, s. 24; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 82; SEROZAN/ENGİN, s. 173; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 29.

¹⁸⁸ İMRE/ERMAN, s. 20; DURAL/ÖZ, s. 27; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 85; SEROZAN/ENGİN, s. 174; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 32-33.

¹⁸⁹ İMRE/ERMAN, s. 20; DURAL/ÖZ, s. 28; SEROZAN/ENGİN, s. 175; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 30.

ilişkisindeki evlat edinilen ile mirasbırakanın altsoy kan hısımları arasında bir fark söz konusu değildir¹⁹⁰.

Evlatlıkta tek taraflı mirasçılık kabul edilmiştir. Tek taraflı mirasçılıkta, evlat edinilen evlat edinenin mirasçısı olurken, evlat edinen evlat edinilenin mirasçısı olamamaktadır¹⁹¹. Bunun nedenleri; evlatlıktan kazanç veya menfaat elde edilmesinin önüne geçmek¹⁹² ve asıl korunmaya muhtaç olan tarafın evlatlık olmasıdır¹⁹³. Bu nedenlerden yola çıkarak evlatlığın verici olmayıp alıcı olduğu söylenebilmektedir¹⁹⁴.

Evlatlık yalnızca evlat edinene mirasçı olmaktadır. Evlatlığın evlat edinenin hısımlarına karşı mirasçılık hakkı bulunmamaktadır. Evlatlık halefiyet prensibi nedeniyle evlat edinenin yerini alamaz ve bu nedenle evlat edinenin hısımlarına mirasçı olamaz. Evlatlığın ve evlatlığın altsoyunun mirasçılığı yalnızca evlat edinenedir¹⁹⁵.

¹⁹⁰ İMRE/ERMAN, s. 34; DURAL/ÖZ, s. 35; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 154; SEROZAN/ENGİN, s. 181; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 36.

¹⁹¹ İMRE/ERMAN, s. 34; DURAL/ÖZ, s. 36; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 155; SEROZAN/ENGİN, s. 184; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 36.

¹⁹² İMRE/ERMAN, s. 34.

¹⁹³ İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 30.

¹⁹⁴ İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 30.

¹⁹⁵ Yargıtay 14. HD. E. 2016/4194 K. 2018/9418 T. 25.12.2018 “ ... 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 500. maddesi hükmüne göre evlatlık ve alt soyu sadece evlat edinen yönünden kan hısımları gibi mirasçı olur. Evlat edinenin kendi miras bırakanlarından daha önce ölmesi halinde evlatlığın evlat edinenin miras bırakanlarına mirasçı olacağına ilişkin yasada bir hüküm bulunmamaktadır. Somut olaya gelince; mirasbırakan ... 30.09.1968 tarihinde ölmüştür. Evlat edinen ..., 04.12.1993 tarihinde ölmüştür., altsoyundan olan ...'den önce öldüğünden altsoya geçen miras nedeniyle evlat edinilen ...'nin evlat edinen ...'den dolayı mirasçılığı söz konusudur. Mirasbırakan ... ise, 19.03.1997 tarihinde ölmüştür. Mirasbırakan ... 'ün altsoyu ...'den sonra ölmesi nedeni ile eşi ... ve evlat edinilen ...'nin mirasbırakan ... 'ün mirasçısı olması mümkün değildir. Bu ilkeler ışığında mirasbırakan ...'ün mirasçılık belgesinin iptali hakkında bir karar vermek gerekirken davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir. ...” (www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi: 23.04.2021)

Evlatlık, evlat edinene mirasçı olsa dahi kendi kan hısımlarının da mirasçısı olmaya devam eder¹⁹⁶.

cc. Sağ Kalan Eş

Türk Medeni Kanunu kan bağına dayalı zümre sistemini kabul etmektedir. Ancak sağ kalan eş, kan bağı olmamasına rağmen yasal mirasçılar arasında yer almaktadır. Bunun nedeni, sağ kalan eşin mirasçıya diğer mirasçılardan daha yakın olduğu görüşüdür¹⁹⁷. Sağ kalan eşin mirasçılığı TMK m. 499'da düzenlenmektedir.

Sağ kalan eş, zümre mirasçısı olmayıp diğer zümrelerle birlikte mirasçı olur. Sağ kalan eşin miras payı, birlikte mirasçı olduğu zümreye göre değişmektedir. Nitekim, birinci zümre ile birlikte mirasçı olması durumunda, eşin payı mirasın $\frac{1}{4}$ 'i iken birinci zümre mirasçılarının payı mirasın $\frac{3}{4}$ 'üdür. İkinci zümre ile birlikte mirasçı olması durumunda eşin payı mirasın $\frac{1}{2}$ 'si iken ikinci zümre mirasçılarının payı da mirasın diğer yarısıdır. Son olarak üçüncü zümre ile birlikte mirasçılık durumunda ise, eş mirasın $\frac{3}{4}$ 'üne mirasçı olurken üçüncü zümre $\frac{1}{4}$ 'üne mirasçı olmaktadır. Birinci ve ikinci zümrelerde bulunan mirasçılarının altsoyları sağ kalan eşle birlikte mirasçı olabiliyor iken üçüncü zümre için farklı bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre üçüncü zümre mirasçısı olan amca, dayı, hala veya teyzenin daha önce ölmüş olup bulunmaması durumunda altsoyları sağ kalan eşle birlikte mirasçı olamazlar. Bu durumda sağ kalan eş mirasın tamamına mirasçı olur¹⁹⁸.

Butlan sebeplerinin mevcut olduğu evliliklerin dava yoluyla iptal edilmesi gerekmektedir. Butlanın söz konusu olduğu durumlarda, TMK m. 156 gereğince, batıl

¹⁹⁶ İMRE/ERMAN, s. 36; DURAL/ÖZ, s. 36; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 154; SEROZAN/ENGİN, s. 186; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 36.

¹⁹⁷ İMRE/ERMAN, s. 41; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 33.

¹⁹⁸ İMRE/ERMAN, s. 49; DURAL/ÖZ, s. 41; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. CANARSLAN, Gökçe, 743 Sayılı KanundanGünümüzeSağ Kalan EşinMirasçılığı, Electronic Journal of Vocational Colleges, C. 5, S. 6, Y. 2015, s. 35; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 33.

evlilik geçerli evliliğin bütün sonuçlarını doğuracağından, henüz dava açılmamış olsa veya açılmış olup sonuçlanmamış olsa dahi sağ kalan eş yasal mirasçı olur. Zira belirtildiği üzere, butlan durumunda evlilik geçerli bir evliliğin sonuçlarını doğurur. Evliliğin butlanını dava etme hakkı mirasçılara geçmemektedir. Fakat TMK m. 159’da ifade edildiği üzere, mirasçılara açılmış olan bir davayı devam ettirebilirler. Dava sonucunda sağ kalan eşin kötüniyeti ortaya çıkarsa eş artık yasal mirasçı olamaz¹⁹⁹.

Boşanmanın kesinleştiği durumlarda eşler, TMK m. 181’de ifade edildiği üzere artık birbirlerinin yasal veya iradi mirasçısı olamaz. Fakat ölüme bağlı tasarruf ile bunun aksi kararlaştırılabilir. Boşanma henüz kesinleşmemiş ve boşanma davası henüz devam ederken eşlerden birinin ölmesi durumunda ise hayatta kalan eş mirasçıdır. Zira boşanma davası devam ederken, boşanma kesinleşmediği sürece taraflar hukuken eş sıfatına sahiptirler. Ancak, ölen eşin mirasçıları boşanma davasını devam ettirir ve diğer eşin kusurluluğunu ispatlarsa artık sağ kalan eş mirasçı olamaz²⁰⁰.

dd. Devlet

Türk Hukuku’na göre her gerçek kişinin mirasçısı vardır. Çünkü TMK m. 501’de yasal veya iradi mirasçısı bulunmayan ölmüş kimsenin mirasının Devlete geçeceği ifade edilmiştir. Devlet tıpkı yasal ve iradi mirasçılıkta olduğu gibi, külli haleftir. Ancak burada devletin mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu, yasal ve iradi mirasçılardan farklı olarak sınırlıdır. Devletin sorumluluğu terekenin aktifi ölçüsündedir²⁰¹.

¹⁹⁹ İMRE/ERMAN, s. 51; DURAL/ÖZ, s. 46; CANARSLAN, s. 37; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 35; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 41-42.

²⁰⁰ İMRE/ERMAN, s. 50; DURAL/ÖZ, s. 43; CANARSLAN, s. 36; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 34-35; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 43.

²⁰¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 120; İMRE/ERMAN, s. 39; DURAL/ÖZ, s. 48; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 31; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 39.

Devlet, atanmak suretiyle de mirasçı olabilir. Yani, mirasbırakan iradesi ile ölmeden önce tasarrufta bulunarak devleti mirasçısı atayabilir²⁰². Mirasın tamamına mirasçı atanabileceği gibi kısmi mirasçı olarak da atanabilir. Bazı yazarlara göre, devletin atanmış mirasçı olması durumunda devlet, diğer külli halef mirasçılar gibi mirasbırakanın borçlarından sorumlu olacaktır²⁰³.

Mirasçılarının mirası reddetmesi durumunda miras devlete geçmemektedir²⁰⁴. Mirasçılarının mirası reddetmesi durumunda TMK m. 612’de belirtilen usule uygun olarak resmi tasfiye yapılır. Bunun sonucunda mirasbırakanın alacaklılarının alacağı verilir ve borçlar sona erdirilir. Tasfiye sonrası malvarlığı kalırsa, mirasçılara kalan malvarlığı mirası reddetmemişler gibi dağıtılır. Mirasın reddi, genellikle mirasbırakanın borcunun fazla olduğu durumlarda görülür. Dolayısıyla çoğunlukla tasfiye sonrası malvarlığı kalmamaktadır.

Devletin mirası reddetmesi hususu doktrinde tartışmalı olmakla beraber pratikte reddetmenin mümkün olduğu ancak bir sonuç doğurmayacağı görüşü hakimdir²⁰⁵. Zira devlet mirasbırakanın borçlarından yalnızca tereke aktifi kadar sorumludur. Devlet en yakın mirasçı olarak mirası reddettiği takdirde TMK m. 612 gereğince sulh mahkemesi tasfiyeyi gerçekleştirecek ve sonucunda herhangi bir malvarlığı kalırsa devlete iadesi gerçekleştirilecektir. Nitekim devlet sınırlı sorumlu olduğu için pratikte bir sonucu

²⁰² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 118; KÖPRÜLÜ, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 1985, s. 117; İMRE/ERMAN, s. 40; DURAL/ÖZ, s. 48; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 31; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 38.

²⁰³ KÖPRÜLÜ, s. 117.

²⁰⁴ İMRE/ERMAN, s. 40; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s.32; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 514; EREN/YÜCERAKTÜRK, s. 38’de mirasın reddi söz konusu olduğunda mirasın devlete geçeceğini belirtmiştir. Ancak s. 514’te mirasın reddi başlığı altında tam tersi mirasın devlete geçmeyeceği ifade edilmiştir.

²⁰⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 121; KÖPRÜLÜ, s. 114;İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 157; ANTALYA, s.142; ÖZTAN, s. 69; AYAN, s. 77; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 39; SAĞLAM, İpek, Devletin Yasal Mirasçılığı, MHFHAD, C. 22, S. 3, Y. 2016, s. 2490.

olmayacaktır. Berki'ye göre devletin sorumluluğu malvarlığı ile sınırlı olduğundan, mirasın reddi mümkün olmamalıdır²⁰⁶.

Devlet, diğer yasal mirasçılarının sahip olduğu hak ve yetkilere sahiptir. Ancak devlet saklı pay sahibi olmadığı için tenkis davası açamaz²⁰⁷.

b. Atanmış Mirasçılar

Mirasbırakan ölümünden önce, TMK m. 516'da ifade edildiği üzere, ölüme bağlı tasarrufta bulunarak mirasçı veya mirasçılar atayabilir. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf ile mirasın belirli veya belirlenebilir kısmını yahut tamamını bir başkasına bırakmasına mirasçı ataması, mirasçı ataması yolu ile mirasçı olan kişilere ise atanmış mirasçı denir²⁰⁸.

Atanmış mirasçılar yalnızca gerçek kişi olmak zorunda değildir. TMK m. 577'de ifade edildiği üzere tüzel kişiler²⁰⁹ ve henüz kurulmamış tüzel kişiler ile TMK m. 582-583 belirtildiği gibi henüz doğmamış çocuk²¹⁰ da mirasbırakanın atanmış mirasçıları olabilir.

Atanmış mirasçı tek kişi olabileceği gibi birden çok kişi de olabilir. Bu durumda mirasbırakan mirasçıların paylarını dilediği şekilde belirleyebilir. Mirasbırakanın miras paylarına dair herhangi bir belirlemede bulunmadığı durumlarda miras payları eşit kabul edilir²¹¹.

²⁰⁶BERKİ, ŞAKİR, Türk Medeni Kanununda Devletin Mirasçılığı, AÜHFD, C. 20, S. 1, Y.1963, s. 147-148.

²⁰⁷ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 482; SEROZAN/ENGİN, s. 196.

²⁰⁸ İMRE/ERMAN, s. 121; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 225; ANTALYA, s.230; DURAL/ÖZ, s. 141; AYAN, s. 115; SEROZAN/ENGİN, s. 361; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 138; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 56.

²⁰⁹ ANTALYA, s.231; DURAL/ÖZ, s. 142; AYAN, s. 115; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 139.

²¹⁰ ÖZTAN, s. 310; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 139.

²¹¹ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 226; AYAN, s. 116; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 139.

Mirasbırakan yasal mirasçılarını da atanmış mirasçı olarak belirleyebilir. Bu durumda yasal mirasçıların miras paylarını belirtmesi gerekir, belirtmediği takdirde miras paylarının yasaloranda olduğu kabul edilmektedir²¹². Mirasın yalnızca belirli bir kısmı için mirasçı atanmış ise, geriye kalan kısım yasal payları oranında yasal mirasçılara kalır.

Atanmış mirasçılar, yasal mirasçılar gibi mirasbırakanın külli halefleridir. Bu nedenle, mirasbırakanın ölümü ile birlikte miras kendiliğinden atanmış mirasçılara bir bütün halinde geçer. Külli halefiyet prensibi çerçevesinde, atanmış mirasçılar, mirasbırakanın tereke borçlarından tereke aktifi ve kendi malvarlıklarıyla sınırsız olarak sorumlu olurlar. Atanmış mirasçı ile beraber yasal mirasçıların bulunması veya birden fazla atanmış mirasçı olması durumunda, tüm mirasçılar müteselsilen sorumlu olurlar²¹³.

Atanmış mirasçılar saklı pay sahibi mirasçı değildirler. Bu nedenle, tenkis ve denkleştirme davası da açamazlar²¹⁴.

Atanmış mirasçı, mirasbırakandan önce ölmüş ve mirasçılıktan çıkarılmış ise, TMK m. 548’de ifade edildiği üzere miras sözleşmesi ortadan kalkar ve atanmış mirasçının altsoyu, mirasbırakanın mirasçısı olmaz²¹⁵. Ancak bu kural emredici

²¹² EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 139.

²¹³ İMRE/ERMAN, s. 122; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 226; ANTALYA, s.232; DURAL/ÖZ, s. 410; AYAN, s. 278; SEROZAN/ENGİN, s. 362; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 140; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 58; KÜÇÜKAYDIN, Emine Aslı, Mirasçı Atama, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 1, Y. 2017, s. 442; TAŞATAN, Caner, Türk Medeni Kanunu’na Göre Mirasçı Atama, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, Y. 2019, s. 48.

²¹⁴ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 226; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 140.

²¹⁵ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 226; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 140.

değildir. Zira, mirasbırakan TMK m. 520’de belirtilen yedek mirasçı atama tasarrufunda bulunma imkânına sahiptir²¹⁶.

3. Mirasçılık Sifatını Kaybedenlerin Sorumluluğu

a. Mirasın Reddi

Kanuni veya atanmış mirasçılar, belirlenen yasal süre içerisinde yapacakları tek taraflı irade beyanı ile kendilerine geçmiş olan mirası kabul etmeme hakkına sahiptir. Söz konusu, mirası kabul etmeme durumu mirasın reddidir²¹⁷. Mirasın reddi, TMK m. 605 ile 618 arasında düzenlenmiştir.

Mirasın reddi iki şekilde mümkündür. Birincisi, gerçek (olağan, açık) ret olarak ifade edilen ve yukarıda tanımı yapılan ret türüdür. TMK m. 605’te ifade edilen mirasın reddinin diğer türü ise hükmen (olağandışı) rettir. Buna göre, mirasbırakanın ölüm tarihinde ödemedi aczinin açık bir şekilde belli veya resmen tespit edilmiş olması gerekmektedir.

aa. Gerçek Ret

Yasal ve atanmış mirasçılar, TMK m. 605/I’de ifade edildiği üzere mirası kendi iradeleri ile reddedebilirler. Yasal veya atanmış mirasçının, yapacağı irade beyanı ile miras hakkı ortadan kalkar. Yasal veya atanmış mirasçının mirası reddedebilmesi için öncelikle mirasın mirasçıya geçmiş olması gerekmektedir.

Mirası ret hakkı, bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu nedenle mirası ret hakkı da diğer bozucu yenilik doğuran haklar gibi bir defa kullanılmakla sona erdiği için,

²¹⁶ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 227.

²¹⁷ İMRE/ERMAN, s. 355; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 506; ANTALYA, s.425; DURAL/ÖZ, s. 410; AYAN, s. 278; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 503; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 146.

kullanıldığı beyan edildiği andan itibaren kural olarak geri dönülemez bir haktır²¹⁸. Hakkın kullanılması ile mirasçılık sıfatı düşer. Mirasçı bu hakkı kullandığını, TMK m. 609'da ifade edildiği üzere, sulh hukuk mahkemesine açıkça beyan etmesi gerekmektedir.

Mirası ret hakkı kullanıldıktan sonra kural olarak geri dönülmez bir haktır. Ancak bazı durumlarda bundan geri dönmek mümkündür. Nitekim hata, hile ve ikrah hallerinin (TBK m. 30-39) bulunduğu durumlarda dönme mümkün olmaktadır. Ayrıca doktrinde bazı yazarlar, diğer tüm mirasçılardan rızası alındığı takdirde mirasçılardan ret beyanını geri alabileceklerini savunmaktadırlar²¹⁹. Bazı yazarlar ise sadece tüm mirasçılardan değil tüm ilgililerin²²⁰ rızasını aramak gerektiğini savunmaktadırlar²²¹.

Mirası ret hakkı, kayıtsız ve şartsız olarak kullanılmalıdır. Mirası ret hakkı, herhangi bir hak saklı tutularak veya şart konularak kullanılamaz. Zira bu husus TMK m. 609/II'de açıkça ifade edilmek suretiyle emredici nitelik taşır.

Mirasın kısmi reddinin mümkün olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bazı yazarlar²²² kısmi reddin mümkün olmadığını ifade ederken, bazı yazarlar²²³ ise mirastan

²¹⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 601; KÖPRÜLÜ, s. 373; OĞUZMAN, s. 358; İMRE/ERMAN, s. 365; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 507; ANTALYA, s.425; DURAL/ÖZ, s. 411; AYAN, s. 280; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 505; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 146.

²¹⁹ İMRE/ERMAN, s. 367; DURAL/ÖZ, s. 413.

²²⁰ Kocayusufpaşaoğlu'na göre, tüm ilgililer ibaresi geniş anlaşılmalı ve mirasçılardan tamamının yanında mirası reddeden mirasçının kişisel alacaklıları da bu kapsama dâhil edilmelidir. Bkz. KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606.

²²¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 606; ANTALYA, s. 429; HELVACI, İlhan, Mirasın Reddi, İstanbul 2014, s. 110; SAATÇIOĞLU, Fuat, Mirasın Gerçek Reddi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 0, S. 1, Y. 2012, s.187.

²²² KÖPRÜLÜ, s. 374; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 240; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 508; ANTALYA, s.426; AYAN, s. 280.

²²³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 605; İMRE/ERMAN, s. 366; DURAL/ÖZ, s. 412; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 505.

feragatin kısmi olarak yapılabilmesinin mümkün olduğu gerekçesiyle mirasın kısmi reddinin de mümkün olabileceğini savunmaktadırlar.

Mirası ret hakkının kullanılması TMK m. 606'da süreye bağlanmıştır. Hükme göre, mirasın üç ay içerisinde reddolunması gerekmektedir. Sürenin başlangıcı ise ikinci fıkrada, yasal mirasçılar için ölümün öğrenildiği an ve atanmış mirasçılar için ise mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunun resmen bildirildiği an olarak belirlenmiştir.

bb. Hükmen Ret

Hükmen ret, TMK m. 605/II'de düzenlenmiştir. Hükme göre, mirasbırakanın ölüm tarihinde ödemedi aczi açıkça belli olmalı veya resmen tespit edilmiş olmalıdır. Dolayısıyla, hükmen reddin mümkün olabilmesi için mirasbırakanın ölüm tarihinde ödemedi aciz olması ve bu hususun açıkça belli olması veya resmen tespit edilmiş olması gerekmektedir. Söz konusu hüküm mirasın reddedilmiş sayıldığına dair bir kanuni karinedir²²⁴. Ancak mirasçı mirası kabul etme yetkisini haizdir.

cc. Hüküm ve Sonuçları

Yukarıda bahsedildiği gibi Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü hallerde mirası ret söz konusu olabilmektedir. Mirasın reddi ile mirasçılık sıfatı düşer, ret geçmişe etkili olarak mirasın açıldığı ana kadar geriye yürür ve miras dolayısıyla mirasçıya yüklenecek hak ve borçlar ortadan kalkar. Bu nedenle mirasçının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu ortadan kalkmaktadır. Zira artık mirasçı sıfatına sahip değildir. TMK m. 611/I'de ifade edildiği üzere, mirasçının mirası reddetmesi ile mirastan payına düşen hissesi, mirasçı mirasbırakandan önce ölmüş gibi mirasçının altsoyuna kalır. Eğer reddeden mirasçının altsoyu bulunmuyorsa, mirası reddeden

²²⁴ İMRE/ERMAN, s. 357; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 511.

mirasçının miras payı diğer mirasçılar arasında miras payları oranında paylarına eklenir²²⁵.

Miras en yakın mirasçılarının tamamı tarafından reddedildiği takdirde, TMK m. 612/I'e göre, iflasa ilişkin hükümler uygulanarak sulh mahkemesi tarafından tasfiye edilir. En yakın mirasçılar kavramının kapsamını, mirasbırakanın ölümü anında ilk olarak mirasçı olacak kişiler ve sağ kalan eş oluşturur²²⁶.

Mirasın yalnızca altsoyun tamamı tarafından reddedilmesi durumunda mirasın altsoy hissesine düşen payı, TMK m. 613 gereğince sağ kalan eş geçmektedir.

TMK m. 617 mirasçılarının alacaklılarını korumaktadır. Mirasın reddi ile alacaklıların zarara uğrama ihtimalinin önüne geçmek amacıyla düzenlenmiştir²²⁷. Mirasçının, malvarlığı borçlarını ifa etmeye yeterli olmamasına rağmen kendi alacaklılarına zarar verecek şekilde mirası reddetmesi durumunda, alacaklılar veya iflas idaresi kendilerine teminat verilmediği takdirde, reddin iptali için ret tarihinden itibaren altı ay içinde dava açabilirler. Reddin iptali mahkemece kabul olur ise, mirasın resmen tasfiyesi gerçekleştirilir²²⁸. Tasfiye sonucu reddeden mirasçının payına bir değer

²²⁵ İMRE/ERMAN, s. 368; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 516; DURAL/ÖZ, s. 420; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 514; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 153.

²²⁶ İMRE/ERMAN, s. 370; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 517; DURAL/ÖZ, s. 420; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 514.

²²⁷ İMRE/ERMAN, s. 373; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 519; BAYGIN, Cem, Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Ankara 2005, s. 131; ŞAHAN, Gökhan, Mirası Reddeden Mirasçının Alacaklılarının Korunması, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, Y. 2020, s. 11.

²²⁸ Yargıtay 2. HD. E. 2013/2179, K. 2013/5424, T. 04.03.2013 “ ... Malvarlığı borcuna yetmeyen mirasçı, alacaklılarına zarar vermek amacıyla mirası reddederse; alacaklıları veya iflas idaresi, kendilerine yeterli bir güvence verilmediği takdirde, ret tarihinden başlayarak altı ay içinde reddin iptali hakkında dava açabilirler (TMK. md. 617/1). Davalı Ç. 01.07.2009 tarihinde Edirne 2. Sulh Hukuk Mahkemesi'nde mirasın reddi beyanında (TMK. md. 605/1) bulunmuş ve bunun üzerine davacı Edirne 1. Sulh Hukuk Mahkemesi'ne 19.11.2009 tarihinde verdiği dilekçe ile mirasın reddinin iptalini dava etmiştir. Sulh hukuk mahkemesince verilen görevsizlik kararı üzerine dosya 04.01.2010 tarihinde Edirne 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2010/1 esasına kayıt edilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 605. maddesi gereğince mirasın gerçek reddi, mirasçının sulh mahkemesine yasal süresi

düserse, ilk olarak mirasın reddine itiraz eden alacaklıların, sonrasında diğer alacaklıların alacağı ödenir. Alacaklılar tatmin edildikten sonra kalan değerler ise, miras reddolunmuş gibi diğer mirasçılara verilir²²⁹.

Mirası reddeden mirasçılar TMK m. 618'e göre belirli şartlar mevcut olduğundamirasbırakanın borçlarından sorumlu olabilmektedir²³⁰. Hüküm mirası reddeden mirasçılarının,mirasbırakanın tereke borçlarından sorumlu olmayacaklarına dair kurala bir istisna getirmektedir²³¹. Hükme göre, mirasbırakan ödeme güçlüğü içinde ölmüş ve ölümden önce mirasçılarına malvarlığı değerlerinden bağışlamada bulunmuş ise mirasçılar, ölümden önceki beş yıl içinde almış oldukları söz konusu bağışlamaları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle sorumlu oldukları değer kadar sorumlu olurlar.

TMK m. 618/I'e göre mirası reddeden mirasçının mirasbırakanın borçlarından sorumlu olabilmesi için gereken şartlardan²³² ilki, mirasbırakanın malvarlığının pasifi

içerisinde ret beyanını usulünce bildirmesi ile sonuçlarını doğurmaya başlar. Hal böyle olunca, mirasın gerçek reddine ilişkin olarak beyanda bulunulan 01.07.2009 tarihi ile mirasın reddinin iptaline yönelik eldeki davanın açılış tarihi olan 19.11.2009 tarihi arasında, altı aylık hak düşürücü geçmemiştir. Ne var ki; açıklanan hususlar temyiz incelemesi sırasında gözden kaçırılmış, davanın görevsizlik kararı üzerine gönderildiği Edirne 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin esasına kayıt tarihinin gerekçeli karar başlığında dava tarihi olarak gösterilmesi nedeniyle yanılığa düşülmüş ve davanın altı aylık hak düşürücü süre içinde açılmadığı gerekçesi ile reddi gerektiği belirtilerek, dairemizin 22.11.2012 gün ve 1908-27928 sayılı ilamı ile hüküm bozulmuştur. Yukarıda yapılan tüm açıklamalar bir arada değerlendirildiğinde; davacının karar düzeltme isteklerinin kısmen kabulü ile, 22.11.2012 gün ve 1908-27928 sayılı bozma ilamının ortadan kaldırılmasına mirasın reddinin iptaline ilişkin hükmün temyiz incelemesinin yapılmasına karar verilmesi gerekmiştir. ...” www.lexpera.net (Erişim Tarihi: 21.03.2021)

²²⁹ İMRE/ERMAN, s. 376; HELVACI, s. 230; ŞAHAN, s. 38; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 515.

²³⁰ HELVACI, s. 237.

²³¹ İMRE/ERMAN, s. 377; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 517.

²³² ŞENER, Esat, Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Yargıtay Dergisi, C. 3, S. 1, Y. 1977, s. 128; İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 516.

aktifinden çok olmalıdır²³³. Diğer şart; mirası reddeden mirasçının mirasbırakan ölmeden önce mirasbırakandan miras payına mahsuben ve denkleştirmeye tabi bir bağışlama almış olmalıdır. Söz konusu bağışlama mirasbırakanın ölümünden önceki beş yıl içinde olmalıdır. Son olarak miras bütün mirasçılar tarafından reddedilmiş olup mirasın mirasçısı bulunmamalıdır²³⁴.

TMK m. 618'de ikinci derece sorumluluktan bahsedilmemiş olmasına rağmen bazı yazarlar²³⁵, TMK m. 530'un kıyasen uygulanması gerektiğini savunarak, mirası reddeden mirasçıya yüklenen sorumluluğun ikinci derece bir sorumluluk olduğu kanısına varmışlardır.

TMK m. 618/I'de ifade edilen şartları sağlayan birden fazla mirasçı var ise, bu mirasçılar mirasbırakanın alacaklılarına karşı müteselsilen ve almış oldukları bağışlamalar değerince sorumludurlar²³⁶.

TMK m. 618/II'ye göre ise, mirasbırakanın mirasçısı için yaptığı olağan olarak değerlendirilebilen eğitim öğrenim giderleri ile adet olduğu için verilen çeyiz masrafları denkleştirmeye tabi olmadığı için ret halinde sorumluluk kapsamına dâhil değildir²³⁷.

²³³ Yargıtay 14. HD., T. 12.01.2016, E. 2015/6383, K. 2016/179 "... Ancak, murisin ölüm anında ödemedi aczinin, terekenin borca batık olup olmadığının tespit edilmesi gerekir. Murisin ödemedi aczi ölüm tarihi itibarıyla terekesinin aktif ve pasifini belirlemek suretiyle olur. Bu amaçla murisin tüm taşınır ve taşınmaz mallarının ilgili yerlerden sorularak belirlenmesi malvarlığı değerlerinin tespit edilmesi, murisin borcunu karşılayabilecek yeterlilikte olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Mirasçının, murisin ölümünden evvelki beş yıl içinde muristen sağlararası tasarrufla almış oldukları ve mirasın paylaşılmasında geri vermekle yükümlü oldukları değerler de belirlenip tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken eksik araştırmayla yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir. ..." (www.lexpera.com.tr Erişim Tarihi: 23.04.2021)

²³⁴ İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522. Tek bir mirasçının reddinin yeterli olduğunu savunan aksi görüş için İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 158; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 516.

²³⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 633; OĞUZMAN, s. 371; İMRE/ERMAN, s. 378; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; DURAL/ÖZ, s. 424; HELVACI, s. 235; BAYGIN, s. 101; SARI FİDAN, Özlem, Mirasçılık Sıfatını Kaybedenlerin Miras Ortaklığı ile İlişkileri, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 2, Y. 2015, s. 161.

²³⁶ İMRE/ERMAN, s. 379.

TMK m. 618/III'te mirası reddeden mirasçılarının iade kapsamı belirtilmektedir. Hükme göre mirası reddeden mirasçı iyiniyetli ise geri verme anında elinde bulunan değer kadar sorumludur. İyiniyetli olmayan mirasçılar ise kazandırmanın tam değeri ile sorumludurlar²³⁸.

b. Mirastan Feragat

aa. Genel Olarak

Miras sözleşmeleri olumlu ve olumsuz miras sözleşmeleri olmak üzerekiye ayrılır. Mirasçı atama ve belirli mal vasiyeti atama olumlu miras sözleşmelerini, mirastan feragat ise olumsuz miras sözleşmesini oluşturur. Dolayısıyla mirastan feragat sözleşmeleri olumsuz miras sözleşmeleridir.

Mirastan feragat sözleşmesine ilişkin hükümler TMK m. 528-530 arasında düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler ile mirasçılara beklenen miras hakkından vazgeçme olanağı sağlanmıştır.

Mirasbırakan ile mirasçı, TMK m. 528/I'de ifade edildiği üzere, karşılıksız olarak veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilirler. Mirastan feragat, yalnızca miras sözleşmesi ile yapılabilen tek ölüme bağlı tasarruftur. Niteliği gereği vasiyet yolu ile yapılamazlar²³⁹. Bir tür miras sözleşmesi olduğu için, mirastan feragat sözleşmeleri TMK m. 545/I gereğince resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmelidir²⁴⁰.

²³⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 634; İMRE/ERMAN, s. 379; DURAL/ÖZ, s. 423; AYAN, s. 288; HELVACI, s. 239.

²³⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 633; İMRE/ERMAN, s. 379; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 522; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 158; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 517; HELVACI, s. 245-246; BAYGIN, s. 116.

²³⁹ İMRE/ERMAN, s. 196; DURAL/ÖZ, s. 196; AYAN, s. 137.

²⁴⁰ BERKİ, Şakir, Türk Medeni Kanununda Mirastan Feragat, Prof. Dr. Mahmut Koloğlu'ya 70 inci Yaş Armağanı, Ankara 1975, s. 400. Bu husus YİBK'da "...Kanunumuza göre mirasdan feragat

Mirastan feragat sözleşmesi TMK m. 528’de aksi belirtilmediği için mirasçılığın kaynağı farketmeksizin yasal ve atanmış mirasçılarla yapılabilir. Ancak saklı pay sahibi olmayan mirasçıların mirastan feragat sözleşmesi yapmasının pratikte bir etkisi yoktur. Çünkü mirasbırakan dilediği zaman tek taraflı iradesi ile saklı pay sahibi olmayan mirasçının payını ortadan kaldırabilir. Bu nedenle saklı pay sahibi olmayan mirasçılarla mirastan feragat sözleşmesi yapmaya gerek yoktur²⁴¹.

Mirastan feragat sözleşmesi, miras payının tamamı için yapıldığı takdirde tam feragatte, miras payının bir kısmı için yapıldığı takdirde ise kısmi feragatte bulunmuş olur²⁴². Mirasçılar, terekede bulunan belirli mallardan da feragat edebilirler²⁴³ ancak bu durumda mirasçılık sıfatı düşmez.

Mirastan feragat sözleşmesi, ivazlı veya ivazsız olarak yapılabilmektedir. İvazlı feragat söz konusu olduğunda, mirasçı belirli bir karşılık alarak miras hakkından vazgeçmektedir. İvazsız feragatte ise mirasçı, diğer mirasçıların yararına herhangi bir karşılık almadan miras hakkından vazgeçmektedir.

Mirastan feragat sözleşmesi, tek taraflı olarak yapılabileceği gibi her iki tarafın da miras hakkından vazgeçmesi ile çift taraflı olarak da yapılabilmektedir. İki taraflı feragat sözleşmeleri çoğu zaman eşler arasında uygulama bulduğu ifade edilmektedir²⁴⁴.

mukavelesi, miras mukavelesinin bir nevinden ibarettir. Bu itibarla mirastan feragat mukavelesinin (bütün miras mukaveleleri gibi) Medenî Kanununun 492 (TMK m. 545)nci maddesi hükmünce resmî vasiyet şeklinde yapılması gerektir. ...” şeklinde açıkça ifade edilmiştir. YİBK, T. 11.02.1959, E. 1958/16, K. 1959/14 (RG. 05.06.1959, S. 10223) <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10223.pdf> (Erişim Tarihi: 13.10.2020).

²⁴¹ İMRE/ERMAN, s. 198; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 285; DURAL/ÖZ, s. 196; AYAN, s. 137; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 181; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 81.

²⁴² İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 286; DURAL/ÖZ, s. 196; AYAN, s. 137; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 182; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 181.

²⁴³ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 144; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 286; DURAL/ÖZ, s. 196; AYAN, s. 137; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 182.

²⁴⁴ İMRE/ERMAN, s. 196; AYAN, s. 138.

bb. Hüküm ve Sonuçları

Mirasçılardan tereke borçlarından sorumluluğunun olabilmesi için mirastan feragat sözleşmesinin ivazlı olarak yapılmış olması gerekmektedir. İvazsız mirastan feragat sözleşmesi karşısında mirasbırakanın alacaklılarının talep hakkı bulunmamaktadır.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesinin bulunduğu durumlar için TMK m. 530 düzenlenmiştir. Hükme göre, miras açıldığında pasifi aktifinden fazla olup tereke borçlarını ödeyecek yeterli değer yok ise ve diğer mirasçılar tarafından da borçlar ödenmiyor ise feragat eden ve mirasçılara sorumluluk yüklenmiştir. Bu sorumluluk, mirasın açılma anındaki zenginleşme ile sınırlandırılmıştır.

Mirastan feragat sözleşmesi sonucu TMK m. 530'e göre sorumluluğun doğabilmesi için aşağıdaki şartların bulunması gerekir²⁴⁵:

- Mirasbırakan öldüğü anda terekenin pasifi aktifinden fazla olmalıdır. Ödemeden aciz durumda olan mirasbırakanın bu durumunun resmi makamlarca tespit edilmiş olmasına gerek yoktur²⁴⁶.
- Mirastan feragat eden mirasçı dışında kalan diğer mirasçılar tarafından alacaklılar kısmen veya tamamen tatmin edilmemiş olmalıdır. Bir başka ifade ile alacaklılar alacakları için ilk olarak mirasçılara başvurmalıdır. Şartın gerçekleşebilmesi için, mirasçılardan ödemededen aciz durumda olmaları, mirası reddetmeleri veya resmi tasfiye talep etmeleri gerekmektedir²⁴⁷. Feragat eden mirasçının sorumluluğu tali nitelikte olduğu için²⁴⁸ alacaklılar, mirasçılardan

²⁴⁵ İMRE/ERMAN, s. 203; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 288; DURAL/ÖZ, s. 201; AYAN, s. 142; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 187; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 83.

²⁴⁶ EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 187.

²⁴⁷ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 147; İMRE/ERMAN, s. 203; AYAN, s. 142.

²⁴⁸ İMRE/ERMAN, s. 203, DURAL/ÖZ, s. 201.

borcu ödememe veya ödeyememe durumlarında feragat eden mirasçıya başvurabilirler.

- Feragat eden mirasçı ve altsoyu, ivazlı feragate konu olan ivazı, mirasbırakanın ölümünden yani terekenin açılmasından önceki beş yıl içerisinde elde etmiş olmalıdır. Beş yıldan daha eski zamanda elde edilmiş ivazdan dolayı sorumluluk doğmamaktadır.

Şartlar bulunduğu takdirde feragat edenin ve altsoyunun sorumluluğu doğar. Borçlar hukukunun sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanarak, mirasın açılması anındaki zenginleşme kadar sorumluluk doğacaktır. Feragat eden mirasçıdan ivaz talep edildiği anda, mirasın açıldığı zaman elinde bulunan değer kadar sorumludur, tükettiği değerlerden sorumlu değildir²⁴⁹²⁵⁰.

c. Mirastan Yoksunluk

Mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumlu olabilmesi için, mirasçı sıfatını haiz olması gerektiğinden yukarıda bahsetmiştik²⁵¹. Mirastan yoksunluk durumunda mirasçılar mirasçısıfatını kaybederler. Bu nedenle mirastan yoksun olan mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bulunmamaktadır²⁵².

²⁴⁹ İMRE/ERMAN, s. 203; DURAL/ÖZ, s. 201; AYAN, s. 142; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 187.

²⁵⁰ Yargıtay 2. HD. E. 2007/2597, K. 2007/4205, T. 15.03.2007 “... Mirastan feragat eden mirasçı, tereke ile ilişkisini tüm olarak kesmiş sayılmaz. Miras açıldığında (TKM.md.539) terekenin borcu alacaklarından çok olup ta mirasçı olanlar bunu ödemeye yanaşmazsa, mirastan feragat eden kişi önceki beş yıl içinde miras bırakandan feragatin ivazı (karşılığı) olarak aldığı şeyi ve semeresinden elinde kalanı geri vermekle yükümlüdür. (TKM. md. 477) Öte yandan hakkında tenkis davası açıldığı zaman mirastan feragat eden mirasçı, sözleşme ile aldığını geri vere-rek terekenin taksimine iştirak edebilir. (TKM.m.516) Görülüyor ki mirastan feragat edenin mirasla ilişkisi tamamen kesilmez. ...”
www.lexpera.net (Erişim Tarihi: 25.04.2021)

²⁵¹ Bkz. İkinci Bölüm/II./A)/1./b.

²⁵² Bkz. İkinci Bölüm/II./A)/1./b./cc.

B) Birden Fazla Mirasçı Olması

Mirasbırakanın, tek mirasçısı olabileceği birden fazla mirasçısı da bulunabilir. Mirasbırakanın yasal mirasçısı olmasa dahi atanmış mirasçılarının olabileceğine yukarıda değinmiştik.

Mirasbırakanın ölümüyle, TMK m. 599'da ifade edildiği üzere, mirasçılar mirası bütün olarak kazanmaktadır. Hükmün ikinci fıkrasında mirasbırakanın borçlarından sorumluluğun mirasçılarının kişisel malvarlıkları ile olacağı ifade edilmiştir. Mirasçılarının birden fazla mirasçısı olması durumunda mirasbırakanın borçlarından sorumluluğunun kapsamı ise TMK m. 641'de düzenlenmiştir. Hükmüne göre mirasçılar mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumludurlar. Dolayısıyla mirasçılar mirasbırakanın borçlarında kişisel malvarlıklarıyla ve müteselsilen sorumludurlar. Bu nedenle müteselsil sorumluluk bir birlikte borçluluk türü olduğu için birden fazla mirasçı bulunması gerekmektedir.

III. PAYLAŞMADAN ÖNCE MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

A) Genel Olarak

Mirasbırakanın ölümü anında birden fazla mirasçısı bulunuyor ise, mirasçılarının tereke üzerinde iştirak halinde mülkiyet hakları doğar. Mirasçılar, mirasın paylaşımından önce miras üzerinde serbestçe tasarruf etme hakkına sahip değildirler. Mirasçılarının tereke üzerindeki tüm hak ve borçları içine alan iştirak halindeki (elbirliği) birlikteliğe miras ortaklığı denilmektedir. Miras ortaklığında mirasçılar arasındaki ilişkide elbirliği halinde hak sahipliği prensibi geçerlidir²⁵³.

²⁵³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 692; İMRE/ERMAN, s. 428; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 551; DURAL/ÖZ, s. 451; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 477.

Türk Medeni Kanunu'nun, 641 ve 681'inci maddelerinde mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu müteselsil sorumluluk olarak belirlenmiştir. Eski hukukumuzda göre ise, mirasçılar ancak mirastan kendilerine düşen malvarlığı oranında sorumlu idiler. Dolayısıyla terekenin pasifinin aktifinden fazla olduğu durumlarda, borcun terekeyi aşan kısmı düşmekteydi. Türk Medeni Kanunu'ndaki söz konusu hükümler ile mirasbırakanın alacaklıları avantajlı duruma gelmiştir. Zira müteselsil sorumluluk gereği alacaklı dilediği mirasçıdan veya mirasçılarının tamamından, mirasçılarının hepsi borcun tamamından kendi şahsi malvarlığı ile de sorumlu olduğu için borcun tamamının da ifasını isteyebilir. Mirasçılar, mirasbırakanın alacaklılarına karşı, iştirak halindeki hak sahipliğinin istisnası olarak, müteselsilen sorumludurlar. Miras ortaklığında elbirliği prensibi geçerli olmasına rağmen mirasbırakanın alacaklılarına karşı mirasçılar müteselsilen sorumludurlar²⁵⁴.

B) Alacaklıların Hakları ve Yükümlülükleri

1. Alacaklının Borcun Tamamını Talep Hakkı

Mirasbırakanın borçlarından mirasçılar müteselsilen sorumludurlar. Müteselsil sorumluluğun gereği olarak TBK m. 163/I'de ifade edildiği üzere her mirasçı borcun tamamından sorumludur²⁵⁵. Bu nedenle alacaklı mirasçılardan borcun bir kısmını talep edebileceği gibi tamamının ifasını da talep edebilir.

Alacaklıların talep hakkının doğabilmesi için her şeyden önce borç muaccel olmalıdır. Miras hukukuna göre borcun mirasçılar açısından muacceliyeti ölüm anında

²⁵⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 699; İMRE/ERMAN, s. 454; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 558; DURAL/ÖZ, s. 457.

²⁵⁵ Müteselsil sorumluluğun hükümleri için bkz. Birinci Bölüm/II./B)

gerçekleşir. Fakat alacaklıların talepte bulunulabilmesi için mirasın reddedilebilme süresinin ret gerçekleşmeden geçmesi gerekmektedir²⁵⁶.

Mirasçılarının sorumluluğu mirasbırakanın borcunu ifa etmektir. Ancak ifa anına kadar borcun faizi de işlemeye devam eder. Bu nedenle 13.02.1941 tarihli Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'na²⁵⁷ göre mirasçılar muacceliyetten itibaren işleyen faizlerden de sorumludur.

2. Alacaklının Dilediği Mirasçıdan İfayı Talep Hakkı

Mirasçılarının mirasbırakanın alacaklılarına karşı müteselsil sorumluluklarının gereği olarak²⁵⁸ TBK m. 163/T'de ifade edildiği üzere alacaklı borcun ifasını dilediği mirasçıdan veya mirasçılarının bir kısmından ve hatta tamamından talep edebilir. Alacaklı dilediği mirasçıdan talep edebilme hakkına sahip olduğu için öncelikle borcu ifa etme ihtimali en yüksek olan mirasçıyı tercih edecektir. Bu durum alacaklının alacağını elde edebilme şansını artırmaktadır.

3. Alacaklının Mirasçılarının Hepsinin İflası Durumunda İfayı Talep Hakkı

Mirasbırakanın mirasçılarının hepsinin iflası durumunda İcra İflas Kanunu alacaklıya bazı haklar tanımıştır. İİK m. 203 müşterek borçluların aynı zamanda iflası durumunu ele almaktadır. Müşterek borçlular müteselsil borçlular kavramını kapsadığı için mirasçılarının hepsinin iflası durumunda da söz konusu hüküm uygulanmaktadır.

Hükümün birinci fıkrasına göre, müşterek borçluların iflası aynı ana denk gelirse, alacaklı müflislerin tamamının iflas masasından alacağının tamamını talep edebilir. Müşterek borçluların aynı anda iflasından kastedilen, borçluların aynı anda iflası

²⁵⁶ İMRE/ERMAN, s. 455; YAZICI, Ayşe Nur Merve, Miras Ortaklığının Paylaşmadan Önceki Durumu, Ankara 2018, 117.

²⁵⁷ İMRE/ERMAN, s. 455'ten naklen.

²⁵⁸ Müteselsil sorumluluğun hükümleri için bkz. Birinci Bölüm /II./B)

olmayıp, iflas tasfiye işlemlerinin aynı zamana denk gelmesidir²⁵⁹. Bu nedenle mirasçılardan iflas tasfiye işlemleri aynı zamana denk geldiği takdirde, alacaklı her bir mirasçının iflas masasından alacağının tamamını talep edebilir. Hüküm emredici nitelik taşımadığı için alacaklı tüm iflas masalarından alacağını talep etmek zorunda değildir.

Alacaklı tüm iflas masalarından alacağını talep etmiş ve alacağın tamamından fazlasını elde etmiş ise İİK m. 203/II'ye göre, fazla para, kendi payından fazla ödemede bulunmuş olan masalara geçer²⁶⁰.

Alacaklı tüm iflas masalarından alacağını talep ettiği halde alacağın tamamını elde edemediği durumlarda ise İİK m.203/III'e göre, iflas masalarının birbirine rücu hakkı bulunmamaktadır²⁶¹.

4. Alacaklının Mirasçılardan Birinin İflası Durumunda İfayı Talep Hakkı

Mirasçılardan birinin iflas etmesi durumunda alacaklının alacağını talep hakkı İİK m. 204'te düzenlenmiştir. Hükümün birinci fıkrasına göre, alacaklı alacağının bir kısmını müteselsil borçluların diğerlerinden²⁶² aldığı takdirde, rücu hakkının varlığına bakılmaksızın, müflis mirasçının iflas masasından alacağın tamamını talep edebilir. Alacaklı alacağın bir kısmını elde etmiş olsa dahi, iflas masasına borcun tamamını yazdırma hakkını haizdir. Alacaklı ile beraber borcu kısmen ifa etmiş olan diğer mirasçılar da İİK m. 204/II'ye göre iflas masasına kaydolma hakkına sahiptir²⁶³.

²⁵⁹ KURU, s. 1264; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s. 490; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES s. 497; MUŞUL, s. 802.

²⁶⁰ KURU, s. 1264; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.490; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 497; MUŞUL, s. 803.

²⁶¹ KURU, s. 1265; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.490; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ÖZEKES, s. 497; MUŞUL, s. 803.

²⁶² İflas etmemiş olan mirasçılar.

²⁶³ Kısmi ifade bulunan müteselsil mirasçı, alacağın tamamını alacaklının vekili olmak kaydıyla alacaklı adına iflas masasına yazdırır (bkz. KURU, s. 1266, dipnot 3).

İflas masası, İİK m. 204/III'te belirtildiği üzere, alacağın tamamına denk gelen kısımdan alacaklının alacağını verir ve geri kalan paradan kısmi ifade bulunan müteselsil mirasçıya rücu hakkı olduğu miktara düşen payını verir²⁶⁴.

5. Alacaklının Yükümlülükleri

Alacaklının mirasçılar karşısında alacağı korumak amacıyla, yukarıda bahsedildiği üzere hakları bulunduğu gibi müteselsil sorumluluğun getirdiği yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Müteselsil borçlulukta, borçluların her biri borcun tamamından sorumludur. Ancak TBK m. 167'de ifade edildiği üzere, borçlular kendi aralarında borçtan hangi oranda sorumlu olacaklarını kararlaştırma hakkına sahiptirler. Bu nedenle kendi payından fazla ödemede bulunan borçlu, fazla ödeme oranında diğer borçlulara rücu edebilir. Söz konusu hususun sonucu olarak TBK m. 168'de ise rücu hakkına sahip borçluların alacaklıya halef olma durumu düzenlenmiştir. Hükmün ikinci fıkrasında ise alacaklının, diğer borçluların zararına borçlulardan birinin durumunda iyileştirme yaptığı takdirde doğacak olan zararlara katlanacağı ifade edilerek, alacaklıya borçluları zarara uğratmama yükümlülüğü yüklenmiştir²⁶⁵.

Mirasbırakanın alacaklısı, müteselsil mirasçılardan birinin durumunda diğerleri aleyhine iyileştirmede bulunduğu takdirde zarara kendisi katlanacaktır.

C) Mirasçılarının Hukuki Durumu

1. Genel Olarak

Mirasbırakanın birden fazla mirasçısı bulunması durumunda, ölüm olayının gerçekleşmesi ile birlikte, miras hak ve borçlarıyla bir bütün olarak mirasçılara geçer.

²⁶⁴ KURU, s. 1267; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ, s.490; PEKCANITEZ/ATALAY/SUNGURTEKİN ÖZKAN/ ÖZEKES, s. 498; MUŞUL, s. 803.

²⁶⁵ Detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm/II./B)/3./a./bb.

Mirasçuların miras üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesi için mirasın paylaşılması gerekmektedir. Mirasbırakanın ölümü ile mirasın paylaşılmasına kadar geçen sürede mirasçular arasında bir ortaklık söz konusu olmaktadır. Birden çok mirasçının bulunduğu, mirasın geçmesi ile mirasın paylaşılması arasında kalan süreçte, terekede içindeki bütün hak ve borçları kapsayan ortaklığa miras ortaklığı (miras şirketi) adı verilmektedir²⁶⁶. Mirasın paylaşılmasına dek süren miras ortaklığı boyunca ortaya çıkan hukuki durumlar TMK m. 640-641’de düzenlenmiştir.

Mirasçuların miras ortaklığı üzerinde elbirliği (iştirak) halinde hak sahipliği bulunmaktadır²⁶⁷. Elbirliği mülkiyet ve elbirliği halinde hak sahipliği farklı kavramlardır. Zira elbirliği halinde hak sahipliği, tereke üzerindeki maddi olmayan mallar yani hak ve alacakları da kapsayan bir kavram olması nedeniyle elbirliği mülkiyetinden daha kapsamlı bir kavramdır²⁶⁸. Miras ortaklığında elbirliği halinde hak sahipliğinin istisnası TMK m. 641’de mirasbırakanın borçları için söz konusudur. Nitekim hükme göre miras üzerinde miras ortaklığı nedeniyle elbirliği halinde hak sahipliği olmasına karşın, mirasbırakanın borçları için mirasçuların müteselsilen ve kişisel olarak tüm malvarlıkları ile sorumluluğu kabul edilmiştir²⁶⁹.

Miras ortaklığının konusu henüz paylaşılmamış olan terekedir. Tereke kavramı mirasbırakanın hayatta iken sahip olduğu malvarlığından daha dar kapsamlıdır. Zira mirasbırakanın hayatta iken intifa ve sükna haklarına sahip olma imkânı olmasına

²⁶⁶ İMRE/ERMAN, s. 430; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 550; DURAL/ÖZ, s. 450; AYAN, s. 301; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 474.

²⁶⁷ İMRE/ERMAN, s. 427 vd.; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 551; DURAL/ÖZ, s. 450; AYAN, s. 301; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 474; İŞGÜZAR/DEMİR/YILMAZ, s. 169.

²⁶⁸ İMRE/ERMAN, s. 429-430; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 551; DURAL/ÖZ, s. 450.

²⁶⁹ İMRE/ERMAN, s. 430; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 474.

rağmen bu haklar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar olduğu için ölümle mirasçılara geçmez²⁷⁰.

Miras ortaklığının kendine özel özellikleri bulunmaktadır:

- Miras ortaklığı TMK m. 640 dolayısıyla kanundan doğar. Mirasçılarının bir sözleşme ile miras ortaklığı oluşturması mümkün değildir. Mirasbırakanın ölümü ile mirasçılar arasında miras ortaklığı kurulur ve mirasçılar elbirliği ile hak sahibi olurlar. Miras ortaklığı kanundan doğması nedeniyle taşınmazlar için tescil gerekmediği gibi taşınırlarda da zilyetlik devri gerekmez. Ancak TMK m. 705/II gereği taşınmazlar üzerinde tasarrufta bulunabilmek için elbirliği halinde hak sahipliği tapuya tescil edilmelidir.
- Mirasçılar elbirliği halinde hak sahibidir. Bu nedenle terekenin tümü üzerinde her birinin hakkı bulunmakla beraber mirasçılarının payları belirli ve somut değildir. Mirasçılarının kendilerine ait belirli payları bulunmadığı için tereke üzerinde tek başlarına tasarruf yetkisine sahip değildirler.
- Miras ortaklığı tüzel kişiliği bulunmayan mirasçılar topluluğudur. Tüzel kişiliği bulunmaması nedeniyle organları da bulunmamaktadır. Miras ortaklığı için yapılacak işlemlerde tüm mirasçılar veya temsilcileri bulunmalı ve oy birliği ile kararlar alınmalıdır²⁷¹. Ancak mirasçılarının veya temsilcilerinin bir araya gelmesi ve ortak karara varmakta zorlanması durumları göz önüne alınarak TMK m. 640/III’te ifade edildiği üzere, mirasçılardan birinin talebi üzerine sulh

²⁷⁰ AYAN, s. 302.

²⁷¹ “... Miras ortaklığının tüzel kişiliği ve taraf ehliyeti yoktur. Bu itibarla, elbirliği halindeki mülkiyet kuralları gereğince miras ortaklığının tümüne ilişkin davaların bütün mirasçılar tarafından açılması gerektiğinden, mahkemece diğer mirasçılarının da davaya katılımının sağlanması ve bu doğrultuda muvafakatının alınması veya terekeye temsilci tayin ettirilmesi için davacılar için uygun bir süre verilmesi gerekirken, yazılı şekilde davanın esasın incelenmek suretiyle karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir. ...” Yargıtay 11. H.D, E. 2016/1574, K.2017/781 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 06.11.2020)

mahkemesince, miras ortaklığına temsilci atanabilir. Temsilci terekeyi idare ederek gerekli işlemleri mirasçılar namına gerçekleştirir.

- Mirasçılar miras ortaklığı süresince miras paylarını devredebilirler. Miras ortaklığında elbirliği halinde hak sahipliği prensibi bulunması nedeniyle mirasçılar kendi miras paylarını üzerinde tasarruf yetkisini kullanamaması gerekirken TMK m. 677 hükmü bir istisna teşkil etmektedir. Zira hükme göre, mirasçılar miras hisselerini, yazılı şekil ile noter tarafından düzenlenmesi şartı ile, mirasın paylaşılmasından önce başkasına devredebilir. Söz konusu devir ile devredilen kişi mirasçı sıfatını haiz olmayacağı gibi, devredilen payı ancak paylaşmadan sonra talep edebilir.
- Miras ortaklığı niteliği gereği geçicidir. Mirasın paylaşılması gerçekleştiği anda miras ortaklığı sona erer. Mirasçılar aralarında sözleşme yaparak miras ortaklığının biteceği süreyi belirleyebilir. Eğer mirasçıların arasında miras ortaklığının biteceği zamana dair sözleşme yoksa TMK m. 642 gereğince mirasçılardan birinin istemiyle her zaman mirasın paylaşılması gerçekleştirilebilir.
- Miras ortaklığında elbirliği halinde hak sahipliği prensibi kabul edilmesine rağmen TMK m. 641 ile mirasbırakanın borçlarından dolayı sorumlulukta mirasçıların arasında müteselsil sorumluluk prensibi uygulanacağı kabul edilmiştir.

2. Mirasçılardan Her Birinin Borcun Tamamından Sorumlu Olması

Hukumumuzda mirasın paylaşılmasından önce mirasçılar arasında elbirliği halinde hak sahipliği prensibi kabul edilmiş olmasına rağmen, mirasbırakanın borçları hususunda söz konusu prensipten ayrılarak TMK m. 641 hükmünce müteselsil sorumluluk esası kabul edilmiştir. Mirasçılar mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olmasının yanında TMK m. 599/II'de ifade edildiği üzere de kişisel olarak da

sorumludur. Mirasçılar borçlardan yalnızca miras payları kadar değil, kişisel malvarlıkları ile de sorumludurlar.

Müteselsil sorumluluk esası gereği (TBK m. 162) mirasçılarının tamamı mirasbırakanın borçlarından sorumludur. Alacaklıya dilediği mirasçıdan veya mirasçılarının tamamından, alacağın tamamını yahut bir kısmını talep ve tahsil yetme yetkisi tanınmıştır. Mirasçılar ile mirasbırakanın alacaklıları arasında söz konusu olan müteselsil sorumluluk esası, mirasçılarının kendi aralarındaki iç ilişkide uygulanmaz. Mirasçılarının aralarındaki iç ilişkide, kendi payından fazlasını ödemiş olan mirasçıya diğer mirasçılara rücu etme imkânını veren TMK m. 682 uygulanır²⁷².

3. Mirasçılarının Savunmaları

Mirasçılar mirasbırakanın borçlarından müteselsilen ve kişisel malvarlıkları ile sorumlu olması nedeniyle, alacaklının borcun tamamını talebi karşısında kendi paylarına düşenden daha fazlasını ödememe imkânı bulunmamaktadır. Ancak TBK m. 164'te belirtildiği üzere müteselsil sorumlu mirasçılarının mirasbırakanın alacaklılarına karşı savunma imkânları mevcuttur²⁷³. Savunmalardan ilki, mirasçılarının tamamının sahip olduğu ve ortak olan, mirasçılarının ileri sürmekle mükellef olduğu “ortak def'i ve itirazlar”dır. Savunmaların ikincisi ise “kişisel def'i ve itirazlar” olup mirasçı ile mirasbırakanın alacaklısı arasındaki hukuki ilişkiden kaynaklanmaktadır²⁷⁴.

a. Ortak Def'i ve İtirazlar

Ortak def'i ve itirazlar borcun sebep veya konusundan kaynaklanmaktadır. Mirasçılar söz konusu def'i ve itirazları ileri sürmekle mükelleftirler. Alacaklının talepte

²⁷² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 699; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 599. Üçüncü Bölüm'de detaylı değinilecektir.

²⁷³ AKINTÜRK, s. 165; CANYÜREK, s. 61-62; KAPANCI, s. 58.

²⁷⁴ İMRE/ERMAN, s. 456.

bulunduğu mirasçı, mevcut olan def'i ve itirazları ileri sürmediği takdirde TBK m. 164/II'de belirtildiği üzere diğer mirasçılara karşı sorumlu olur.

Ortak savunmalarla borcun doğmadıđı²⁷⁵ veya sona erdiđi²⁷⁶ ileri sürülür. Mirasçı bu gibi savunmaları ileri sürmek suretiyle, ödemeyi reddeder. Çünkü bu durum mirasçı için bir seçenek değil, bir zorunluluktur. Aksi takdirde diğer mirasçılara karşı sorumluluğu söz konusu olur. Bu nedenle mirasçı, mirasbırakanın alacaklısının alacağı talebini diğer mirasçılara bildirmeli ve savunma ileri sürme imkânın bulunup bulunmadığını öğrenerek gerekli bilgileri edinmelidir²⁷⁷.

Mirasbırakanın alacaklısı tarafından takip yapılan mirasçı, diğer mirasçılara takibi bildirerek savunmaları bildirmelerini talep ettiği takdirde, diğer mirasçılar davaya katılabilecekleri gibi davaya katılmadan yalnızca savunmalar hakkında mirasçıyı bilgilendirebilirler²⁷⁸.

TBK m. 164/II'de ifade edildiği üzere takip yapılan mirasçı, savunmaları ileri sürmediği takdirde diğer mirasçılara karşı sorumludur. Bu nedenle ortak savunmaları ileri sürmek bir hak ve yükümlölüktür²⁷⁹. Ancak savunmaları ileri sürmeyen borçlunun diğer borçlulara karşı sorumlu olacağı ifade edilmesine rağmen sorumluluğun kapsamı belirtilmemiştir. Doktrindeki çoğunlukla kabul gören görüše göre, kefalete ilişkin TBK

²⁷⁵ Örnek olarak, borcu doğuran hukuki işlem veya sözleşmenin kesin hükümsüz olması, şarta bağlı borcun şartın gerçekleşmemiş olması verilebilir.

²⁷⁶ Örnek olarak, borcun diğer mirasçılar tarafından ifası, zamanaşımına uğraması, tüm borçluların ibra edilmiş olması, borcun kusursuz imkânsızlık nedeniyle sona ermesi verilebilir.

²⁷⁷ AKINTÜRK, s. 165-166; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 310-311; İMRE/ERMAN s. 456; EREN, s. 1234; SARI FİDAN, Özlem, Miras Ortaklığı, Ankara 2016, s. 67.

²⁷⁸ İMRE/ERMAN, s. 456; SARI FİDAN, s. 68.

²⁷⁹ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 311; İMRE/ERMAN, s. 456; EREN, s. 1235.

m. 591/III hükmü kıyasen uygulanarak, sorumluluğun rücu hakkını kaybetmek olacağı ifade edilmektedir²⁸⁰.

b. Kişisel Def'i ve İtirazlar

Kişisel def'i ve itirazlar, mirasbırakanın alacaklısı ile alacaklının alacağı talep ettiği mirasçı arasındaki bir hukuki ilişkiden²⁸¹ kaynaklanır. Kişisel def'i ve itirazlar, alacaklının talepte bulunduğu mirasçı ile alacaklı arasındaki kişisel ilişkiden doğduğu için yalnızca ilgili mirasçı tarafından ileri sürebilir²⁸². Diğer mirasçılar ilgili mirasçının kişisel def'i ve itirazlarını ileri süremezler²⁸³.

Mirasçı kişisel def'i ve itirazları ileri sürmediği takdirde diğer mirasçılara karşı sorumluluğu doğmaz. Zira kişisel def'i ve itirazın ileri sürülmesi, ortak def'i ve

²⁸⁰ KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 75; AKINTÜRK, s. 166; GÖNENSAY/BİRSEN, s. 311; EREN, s. 1235; CANYÜREK, s. 63; SARI FİDAN, s. 67; DALCI ÖZDOĞAN, s. 91; ŞAHİN CANER, s. 226.

²⁸¹ Mirasçının mirasbırakanın alacaklısından olan şahsi alacağı için takas ileri sürmesi örnek olarak gösterilebilir.

²⁸² Yargıtay 4. HD. E. 2003/11479, K. 2004/2091, T. 24.02.2004, "...Mirasçılar mirasın borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumludur. Bunun sonucu olarak da alacaklı mirasçılardan birine, bir kısmına veya tamamına karşı dava açabilir. Eldeki davanın niteliği itibarıyla mirasçılar arasında mecburi dava arkadaşlığı değil, ihtiyari dava arkadaşlığı vardır. Bu nedenle de her bir davalı (mirasçı) hakkındaki dava diğerinden bağımsız olduğundan davalılar ayrı ayrı iddia ve savunmada bulunabilirler.

Somut olayda da, davalılardan bir kısmı zamanaşımı definde bulunmuşlardır. Zamanaşımı def'i borcun aslını ortadan kaldırmayan ancak bu hakkın ileri sürülmesine engel olan kişisel bir defidir, ihtiyari dava arkadaşlarının hepsi için ortak olan bir def'i (örneğin zamanaşımı def'i) sadece bunu ileri sürmüş olan davalı taraf bakımından hüküm ifade eder. Şu haliyle açılan davada davalılardan sadece üçü zamanaşımı definde bulunduğu halde tüm davalılar yönünden davanın zamanaşımı nedeniyle reddi yerinde değildir. Karar bu nedenle bozulmalıdır..." www.legalbank.net (Erişim Tarihi: 22.03.2021=

²⁸³ AKINTÜRK, s. 169; EREN, s. 1235; AKINCI, s. 265; CANYÜREK, s. 43; SARI FİDAN, s. 68; ŞAHİN CANER, s. 240.

itirazlarda olduğu gibi bir yükümlülük deđildir²⁸⁴. Diğer mirasçılar, kişisel def'i ve itiraz hakkını kullanmayan mirasçayı sorumlu tutamazlar²⁸⁵.

4. Müteselsil Sorumluluk Karşısında Mirasçıların Korunması

Mirasçılar mirasbırakanın alacaklılarına karşı müteselsilen sorumludurlar. Müteselsil sorumluluk esas mirasçıların kendi aralarında iç ilişkilerinde uygulanmamaktadır. Mirasçıların iç ilişkilerinde sorumlulukları ile ilgili olarak, tereke borçlarının paylaşımı ve rücu hakları söz konusudur²⁸⁶.

Mirasbırakanın alacaklısı, müteselsil borçluluk gereği dilediği mirasçıdan borcun ifasını talep edebilir. Bunun sonucunda tüm borcu tek bir mirasçı ifa etmek zorundadır. Böylece borç sona erdiği için tüm mirasçılar borçtan kurtulur. Ancak borcu ifa eden mirasçı, diğer mirasçılara rücu etmek hakkına sahiptir. Borcu ifa eden mirasçı, TBK m. 167 hükmü gereği, borçtan paylarına denk gelen oranda diğer mirasçılara rücu edebilir. Ancak diğer mirasçılarının biri, birkaçı veya tamamı ödeme güçlüğü içerisinde bulunması durumunda, ifada bulunan mirasçı rücu hakkının sağladığı alacağı almakta zorlanabilir ve dolayısıyla zarara uğrayabilir. Bu durumların önüne geçmek için mirasçayı korumak amacıyla bazı imkânlar mevcuttur²⁸⁷.

a. TMK m. 640/V

Mirasçılara tanınan imkânlardan ilki, TMK m. 640/V'te yer alır. Hükme göre, mirasçılardan birinin borç ödemedi aciz olması durumunda diğer mirasçılar haklarının koruma altına alınmasını gecikmeden sulh mahkemesinden talep edebilirler. Bu önlemlerin amacı tereke malvarlığının korunmasıdır. Talep üzerine alınacak önlemler hakimnin takdir yetkisindedir. Hakim durumun şartlarına göre önlemleri belirler. Hakim,

²⁸⁴ AKINTÜRK, s. 169; İMRE/ERMAN, s. 456; EREN, s. 1235; SARI FİDAN, s. 68.

²⁸⁵ İMRE/ERMAN, s. 457; SARI FİDAN, s. 68.

²⁸⁶ İMRE/ERMAN, s. 457.

²⁸⁷ İMRE/ERMAN, s. 457; SEROZAN/ENGİN, s. 580.

borçların ödenmeden veya güvence verilmeden paylaşımın yapılmaması, tereke mallarının defterinin tutulması ve mühürlenmesi, taşınırın güvenilir bir yere tevdi, miras ortaklığına temsilci atanması gibi tedbirlere karar verebilir.

Mirasçılar koruma taleplerini mirasbırakanın ölümünden sonra, miras paylaşılmadan önce ve en geç paylaşılma esnasında ileri sürmelidir. TMK m. 640/V hükmünün uygulama bulabilmesi için ödeme gücü içerisinde bulunan mirasçının icra dairesince verilmiş aciz belgesinin bulunması şart değildir. Mirasçının ödeme gücü içinde bulunduğu diğer delillerle de ispat edilebilir²⁸⁸.

b. TMK m. 649/III

Mirasçılara tanınan bir diğer imkân, TMK m. 649/III'te düzenlenmiştir. Hükme göre mirasçılardan her biri, mirasın paylaşılmasından önce mirasbırakanın alacaklılarının alacağının ödenmesini veya bir güvenceye bağlanmasını talep edebilir. Zira Alman Medeni Hukuku'na göre miras paylaşılmadan önce mirasbırakanın borçlarının ödenmesi şart iken İsviçre ve Türk Medeni Hukuku'na göre mirasbırakanın borçları ödenmeden de miras paylaşılabilir²⁸⁹. Dolayısıyla TMK m. 649/III hükmü ile mirasçılar haklarını korumak istenmektedir. Bu nedenle mirasçılar paylaşmadan önce veya paylaşma esnasında borçların ifasını talep edebilme yahut borcu ifa eden mirasçının rücu hakkının güvenceye bağlatması imkânları getirilmiştir²⁹⁰.

c. TMK m. 628-629

Mirasçiyı müteselsil sorumluluk karşısında koruyan bir diğer uygulama ise defter tutma talebinde bulunmaktadır. Mirasçılar mirasbırakanın mevcudu ve borçları hakkında bilgi sahibi olmadıkları takdirde TMK m. 619'a göre defter tutulması talebinde bulunarak terekenin aktifi ve pasifi hakkında bilgi edindikten sonra mirası

²⁸⁸ İMRE/ERMAN, s. 458; DURAL/ÖZ, s. 460; SEROZAN/ENGİN, s. 582; SARI FİDAN, s. 77.

²⁸⁹ İMRE/ERMAN, s. 487.

²⁹⁰ İMRE/ERMAN, s. 458; DURAL/ÖZ, s. 460; SEROZAN/ENGİN, s. 580; SARI FİDAN, s. 76.

kabul edip etmeme hususunda karar verebilirler. Zira borçları mevcudundan daha fazla olan mirası kabul etmek mirasçılarını zarara uğratabilir²⁹¹.

Mirasçılar, defter tutma işlemi sonucunda da TMK m. 627'ye göre süresi içinde²⁹² mirası kayıtsız şartsız kabul ettiklerini, mirası deftere göre kabul ettiklerini, mirası reddettiklerini veya resmen tasfiyesini istediklerini beyan edebilirler.

Mirasçı mirası deftere göre kabul ettiği takdirde, TMK m. 628'de ifade edildiği üzere, yalnızca deftere yazılmış olan borçlardan sorumlu olmaktadır. Böylece mirasçının sorumluluğu yalnızca defterdeki borçlar ile sınırlandırılmış olmaktadır. Mirasçı mirasbırakanın deftere yazılmış olan borçlarından hem tereke malları ile hem de kişisel malvarlığı ile sorumludur²⁹³²⁹⁴.

Mirasbırakanın alacaklıları alacaklarını ihmalde bulunarak zamanında deftere kaydettirmediği takdirde ise, TMK m. 629 hükmüne göre, kural olarak mirasçılardan alacaklarını talep edemezler. Zira mirasçı deftere güvenerek mirası kabul etmiştir. Ancak alacaklının kusurunun bulunmadan veya borcu bildirildiği halde yanlışlıkla deftere yazılmamış olan alacaklar söz konusu olduğunda bir istisna öngörülmüş ve TMK m. 629/II'ye göre mirasçıların yalnızca tereke malları ile sorumlu olacağı düzenlenmiştir²⁹⁵.

²⁹¹ KURTOĞLU, s. 106-107.

²⁹² TMK m. 626'ya göre defter inceleme süresi bittikten sonra bir ay içerisinde veya sulh mahkemesinin koşullar gerektirdiği takdirde verdiği ek süre içerisinde beyanda bulunulmalıdır.

²⁹³ İMRE/ERMAN, s. 391; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532; DURAL/ÖZ, s. 430; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 529.

²⁹⁴ Bu durumun istisnası TMK m. 631/I'de ifade edildiği üzere devletin mirasçılığıdır. Devletin mirasçılığı söz konusu olduğu takdirde, tereke borçlarından sorumluluk tereke malvarlığı ile sınırlıdır.

²⁹⁵ İMRE/ERMAN, s. 393; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 532; DURAL/ÖZ, s. 431; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 529.

d. TMK m. 632/III

Mirasçılara tanınan imkânlar arasında resmi tasfiye talebinde bulunmak da mevcuttur. Mirasçılar mirasbırakanın borçlarından, mirasın reddi ile sorumlu olmamaktadır²⁹⁶. Resmi tasfiye durumunda da mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bulunmamaktadır²⁹⁷.

Resmi tasfiyede, mirasçıların kişisel malvarlıkları ile tereke malları ayrıdır. Tereke malları, alacaklıların alacağını alabilmesi amacıyla oluşturulmuş özel bir malvarlığını haline gelir. Mirasbırakanın alacakları, alacaklarını yalnızca buradan talep edebilirler. Resmi tasfiye ile mirasçıların kişisel malvarlıkları ile tereke birbirine karışmamaktadır. Dolayısıyla TMK 632/III gereği mirasçılar resmi tasfiyede terekenin borçlarından sorumlu olmaz²⁹⁸.

Tasfiye sonunda mirasbırakanın alacakları tatmin edildikten sonra geriye kalan malvarlığı mirasçılar arasında paylaşılır. Alacaklının resmi tasfiyede belirtilen sürenin içinde alacağı için başvurmaması ve bu nedenle alacağını kaydettirmemesi durumunda, alacak hakkı yok olmaz. Resmi tasfiye sonucu artan ve mirasçılara geçen bakiye üzerinden mirasbırakanın alacaklılarının tatmin edilmesi gerektiği görüşü mevcuttur²⁹⁹.

²⁹⁶ Detaylı bilgi bkz. a. Mirasın reddi.

²⁹⁷ Yargıtay 2. HD. E. 2003/3244, K. 2003/5572, T. 16.04.2003, "... Her mirasçı mirası ret veya resmi deftere göre kabul edeceği yerde terekenin resmi tasfiyesini isteyebilir. Bu istek birlikte mirasçı olanlardan birinin mirası kabul etmesi halinde dahi dikkate alınmaz. Resmi tasfiye halinde mirasçılar terekenin borçlarından sorumlu tutulamazlar. (MK.m.632) Miras bırakanın alacaklıları da istek halinde, alacakları ödenmediği veya kendilerine güvence verilmediği takdirde miras bırakanın ölümünden ya da vasiyetnamenin açılmasından başlayarak üç ay içerisinde terekenin resmi tasfiyesini isteyebilirler..." www.legalbank.net (Erişim Tarihi: 04.01.2021)

²⁹⁸ İMRE/ERMAN, s. 408; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 539; DURAL/ÖZ, s. 432; KILIÇ, Mehmet, Türk Hukukunda Mirasın Resmi Tasfiyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 62, S. 3, Y. 2013, s. 763-764; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 530.

²⁹⁹ İMRE/ERMAN, 408-409; DURAL/ÖZ, s. 437; KILIÇ, s. 814; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 531.

IV. PAYLAŞMADAN SONRA MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

A) Genel Olarak

Tereke malları mirasın taksimi ile mirasçılar arasında paylaşılmış olur. Mirasın paylaşılması ile mirasçılar arasındaki ilişki henüz ortadan hemen kalkmaz; hak ve yükümlülükler sebebi ile bir süre daha devam eder.

Mirasın paylaşılması mirasçılar için yararlı olmasının yanında mirasbırakanın alacaklıları açısından bazı durumlarda olumsuz sonuçlar doğurabilir. Zira mirasçıların mirası paylaşırken borçları da aralarında paylaşması ile borçların bir kısmı payına düşen mirasçının ödeme gücünde bulunması durumunda alacaklı alacağını almakta zorlanabilir veya alacağını alamayabilir. Bu gibi durumların önüne geçmek amacıyla Türk Medeni Kanunu, mirasın paylaşılmasından sonra belirli bir süre daha mirasbırakanın borçlarından mirasçılarının müteselsil sorumlu olacaklarını düzenlemiştir.

Mirasın paylaşılması esnasında veya öncesinde mirasbırakanın borçlarının ödenmesi gerekir. Mirasbırakanın borçlarının ödenmesini her mirasçı, TMK m. 649'da ifade edildiği üzere, mirasın paylaşılmasından önce talep edebilir. Ancak miras paylaşıldığı halde mirasbırakanın borçları ödenmemiş de olabilir. Bu durumda mirasbırakanın borçlarının akıbeti TMK m. 681/II'de düzenlenmiştir. Hükme göre, mirasın paylaşılma tarihi veya borcun paylaşım sonrasındaki muacceliyet tarihi itibarıyla, mirasçılarının müteselsil sorumluluğu beş yıl daha devam eder³⁰⁰.

Mirasçılar mirası paylaşırken mirasbırakanın borçlarını da aralarında paylaşabilirler. Ancak bu husus mirasçılarının iç ilişkisine ilişkindir. Mirasçılarının mirasbırakanla olan ilişkileri dış ilişki olup alacaklılar, iç ilişkide mirasçılarının kendi

³⁰⁰ İMRE/ERMAN, s. 578; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 610; DURAL/ÖZ, s. 461; BAYGIN, s. 73; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 642.

aralarında yapmış oldukları paylaşım ile bağılı değillerdur. Bu nedenle TMK m. 681/II'de belirtilen süre içerisinde, müteselsil sorumluluk hükümleri gereği, mirasbırakanın alacaklıları, dilediği mirasçıdan borcun tamamını veya bir kısmını talep etme yetkisini haizdir³⁰¹.

Alacaklı, mirasçıların iç ilişkide borcun paylaşılmasına veya yüklenilmesine dair yaptıkları anlaşmaya muvafakat beyanında bulunabilir. Bu durumda mirasçıların müteselsil sorumluluğu sona erer ve alacaklı artık bu mirasın paylaşılması veya yüklenilmesine dair anlaşmayla bağlı olur³⁰².

B) Mirasçıların Aralarında Mirasbırakanın Borçlarını Paylaşmaları ve Yüklenmeleri

Mirasçılar, mirasbırakanın borçlarına ilişkin olarak iç ilişkide çeşitli belirlemelerde bulunabilirler. Mirasçılar yapacakları anlaşma ile mirasbırakanın borçlarını, eşit oranda paylaşabilirler, miras payları oranında paylaşabilirler veya bir mirasçıya veya belirli mirasçılara yükleyebilirler. Mirasçıların mirasbırakanın borçlarına dair anlaşma yapabilecekleri gibi aralarında anlaşma yapmamaları da söz konusu olabilir³⁰³.

Mirasçılar aralarında mirasbırakanın borçlarına ilişkin anlaşma yapmadıkları takdirde TMK m. 682/III hükmü uygulanır. Hükme göre mirasçıların borçların paylaşımına ilişkin anlaşma yapmamış olması durumunda mirasçılar, borçları miras payları oranında paylaşmış sayılmaktadır³⁰⁴.

³⁰¹ İMRE/ERMAN, s. 579; AVCI, Mehmet Özgür, Mirasın Mahkeme Kararıyla Paylaşılması, İstanbul 2014, s. 165.

³⁰² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; İMRE/ERMAN, s. 589; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 610; DURAL/ÖZ, s. 461; BAYGIN, s. 75.

³⁰³ İMRE/ERMAN, s. 579; BAYGIN, s. 73.

³⁰⁴ Müteselsil borçluluk esasına ilişkin olarak TBK m. 167/I'de borçlular arasında anlaşma olmadığı takdirde borçluların eşit oranlarla sorumluluğunun bulunduğu ifade edilmektedir.

Mirasçılar mirasbırakanın borçlarının paylaşımına ilişkin anlaşmayı her zaman yapabilirler. Mirasın paylaşılmasından önce, mirasın paylaşılması ile birlikte veya miras paylaşıldıktan sonra yapabilirler. Mirasın paylaşılması ile birlikte yapıldığı takdirde hükümler miras paylaşma sözleşmesinde belirtilebileceği gibi ayrı bir sözleşme de düzenlenebilir. Mirasbırakanın borçlarına ilişkin paylaşım miras paylaşılma sözleşmesinde düzenlendiği takdirde miras paylaşma sözleşmesi içinde bir hüküm olarak yer alacaktır. TMK m. 676/III'te ifade edildiği üzere miras paylaşma sözleşmesinin geçerliliği yazılı şekil şartına bağlıdır. Dolayısıyla borçların paylaşımına ilişkin hükümlerin de yazılı şekilde ifade edilmesi şarttır³⁰⁵.

Mirasbırakanın borçlarının paylaşılması ile mirasçılar kendilerine düşen borç miktarını üstlenmiş olurlar. Söz konusu üstlenme Türk Borçlar Kanunu'nun 195.vd. maddelerinde düzenlenen 'borcun üstlenilmesi (nakli) sözleşmesi' kurumuna benzemektedir. TMK m. 681/I'de ifade edilen mirasbırakanın borçlarının naklini işlemi, borçlar hukuku anlamındaki borcun üstlenilmesi kavramının özel bir türü sayılmaktadır³⁰⁶. Miras hukukunda mirasbırakanın borçlarının üstlenilmesinde, mirasçılar müteselsilen borçlu oldukları borcun belirli bir kısmını veya mirasçılardan biri borcun tamamını üstlenmektedir.

Mirasçılar borçları paylaştığı takdirde, TBK anlamındaki borcun üstlenilmesi hükümleri kural olarak uygulanmaz. Zira mirasçılar arasında gerçekleştiren işlem miras hukukuna ilişkindir ve borçlar hukukundaki borcun üstlenilmesi ile tam olarak aynı kavramlar değildir. Borçlar hukuku anlamında borcun üstlenilmesi söz konusu olduğunda borcu üstlenen borç ilişkisinin tarafı olmayan üçüncü kişi olmaktadır³⁰⁷. Ancak miras hukukunda, mirasçılar borç paylaşılmadan önce de borçtan müteselsil

³⁰⁵ İMRE/ERMAN, s. 580.

³⁰⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 301; İMRE/ERMAN, s. 580; BAYGIN, s. 74.

³⁰⁷ EREN, s. 1271.

olarak sorumludurlar. Bu nedenle mirasçılarının mirasbırakanın borçlarını paylaşması durumunda TMK m. 681 uygulanmaktadır. Mirasçılarının arasındaki ilişkinin niteliğine aykırı bir durum bulunmadıkça, Borçlar Kanunu hükümleri de tamamlayıcı ve tali olarak uygulanabilir³⁰⁸.

Mirasçılar borcun üstlenilmesi sözleşmesini mirasın paylaşılması sözleşmesinden ayrı olarak ve daha sonra yaptıkları takdirde borçlar kanunu hükümleri uygulanması gerekir³⁰⁹.

Mirasçılarının mirasbırakanın borçlarını paylaşması iç ilişkiyi ilgilendiren bir durumdur. Mirasçılarının borcu aralarında paylaşması mirasbırakanın alacaklıları karşısındaki durumlarında değişiklik meydana getirmez. Zira mirasçılar mirasın paylaşılmasından sonra da mirasbırakanın alacaklılarına karşı müteselsilen sorumludurlar. Mirasçılar aralarında yapmış oldukları borcun paylaşımına ilişkin anlaşmayı öne sürerek alacaklıya ifadan kaçınamazlar. Ancak TMK m. 681/I'de ifade edildiği üzere, alacaklı mirasçılarının arasındaki anlaşmaya açık veya örtülü olarak rıza gösterdiği takdirde müteselsil sorumluluk sona erer. Dolayısıyla alacaklı artık yalnızca anlaşmaya göre borçlu olan mirasçıdan alacağını talep edebilir³¹⁰.

C) Müteselsil Sorumluluğun Devam Etmesi

Mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğu süresiz değildir. Mirasçılarının müteselsil sorumluluğu, TMK m. 681/II'de belirtildiği üzere mirasın paylaşılmasının gerçekleştiği tarihin üzerinden beş yıl geçmesi ile veya daha

³⁰⁸ ARAL, Fahrettin, Türk Medeni Hukukunda Mirasın Taksimi Davası, Ankara 1979, s. 31; İMRE/ERMAN, s. 581.

³⁰⁹ ARAL, s. 31; İMRE/ERMAN, s. 581.

³¹⁰ GÖNENSAY/BİRSEN, s. 374; İMRE/ERMAN, s. 581; DURAL/ÖZ, s. 461; BAYGIN, s. 75.

sonra muaccel olacak borcun muacceliyet tarihinin üzerinden beş yıl geçmesi ile sona erer³¹¹.

Müteselsil sorumluluğun devam edeceği beş yıllık sürenin başlangıcı mirasçılarının veya mirasbırakanın alacaklılarının zarara uğramaması için önem arz etmektedir. Beş yıllık sürenin başlangıcı kural olarak, mirasın paylaşılması anıdır. Aynen paylaşımın yapıldığı veya miras paylaşma sözleşmesinin imzalandığı andır. Beş yıllık sürenin başlayabilmesi için tam paylaşım şarttır. Kısmi paylaşım gerçekleştiği takdirde beş yıllık süre işlemeye başlamaz. Zira mirasçılar alacaklıları zarara uğratmak amacıyla kısmi paylaşım gerçekleştirerek müteselsil sorumluluk süresini kısaltmak isteyebilirler. Muacceliyet tarihi daha sonraki bir zamana denk gelen borçlar için beş yıllık süre, alacaklıları zarara uğratmamak amacıyla, borcun muacceliyet tarihinde başlar³¹².

Mirasçılardan biri miras ortaklığından çıktığı takdirde, çıkan mirasçı da dâhil olmak üzere tüm mirasçılar için beş yıllık süre yine mirasın tam paylaşımının yapıldığı gün işlemeye başlar. Miras ortaklığına son veren tüm hallerde beş yıllık süre, miras ortaklığının sona ermesi ile başlar. Mirasçılarının kendi miras paylarını bir mirasçıya devretmesi durumunda da miras ortaklığı sona erer ve dolayısıyla beş yıllık süre miras paylarının devri tarihi itibarıyla işlemeye başlar³¹³.

Müteselsil sorumluluğu sona erdiren beş yıllık süre hak düşürücü süredir³¹⁴. Alacağın zamanaşımına uğraması söz konusu değildir. Alacak TBK uyarınca

³¹¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737; İMRE/ERMAN, s. 581; DURAL/ÖZ, s. 461; BAYGIN, s. 76; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 642.

³¹² İMRE/ERMAN, s. 583; KURTOĞLU, s. 115; BAYGIN, s. 76.

³¹³ İMRE/ERMAN, s. 583; DURAL/ÖZ, s. 526; BAYGIN, s. 77.

³¹⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737; İMRE/ERMAN, s. 584; BERKİ, Mes'uliyet, s. 111; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 611; EREN/YÜCER AKTÜRK, s.643.

zamanaşımı süresini doldurmadıkça zamanaşımına uğramaz³¹⁵. Müteselsil sorumluluğu sona erdiren sürenin dolması ile artık alacaklı mirasçılara karşı müteselsilen başvurma hakkını kaybeder.

V. ÇEŞİTLİ DURUMLARDA MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞU

A) Paylaşımında Rehinli Mal Alan Mirasçının Sorumluluğu

Mirasçılara miras paylaşımında mirasbırakanın borçları nedeniyle rehnedilmiş bir mal denk gelebilir. Bu husus TMK m. 655'te düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, kendisine mirasbırakanın borçları nedeniyle rehnedilmiş mal düştüğü takdirde mirasçı, rehinli malın güvence altına aldığı borçtan sorumlu olur. Mirasçı rehinli mala denk gelen borçtan sorumlu olur ve onu ifa etmekle yükümlüdür. Ancak rehinli borç ve paylaşımına kadar işlemiş olan faizleri miras malından düşülerek, mal son değer üzerinden mirasçıya özgülenir³¹⁶.

Hüküm emredici nitelik taşımamaktadır. Dolayısıyla taraflar aralarında, mirasçılardan alacaklılara karşı mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmayacaklarına dair düzenleme yapmamak kaydıyla, anlaşmak suretiyle farklı değişiklikler yapabilirler³¹⁷.

TMK m. 655'e göre, alacağı rehinle güvence altına alınmış olan alacaklı, borcun paylaşılmasına rızası aranmaksızın, mirasın paylaşımının gerçekleştiği andan itibaren alacağını yalnızca kendisine rehinli mal isabet eden mirasçıdan talep edebilir. Hükme göre, mirasın paylaşıldığı an itibariyle, müteselsil sorumluluğu sona erdiren beş yıllık süreyi beklemeye gerek kalmadan, rehinli mal kendisine isabet eden mirasçı rehinli

³¹⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737.

³¹⁶ İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 578.

³¹⁷ ÖZDEMİR, Hayrunnisa, Türk Medeni Kanuna Göre Mirasın Paylaşılması Şerhi, Ankara 2019, s. 136.

borçtan şahsen sorumlu olacaktır. Alacaklı diğer mirasçılardan borcu talep edemeyecektir ve mirasçılar artık söz konusu borçtan sorumlu olmayacaklardır³¹⁸.

Rehinli alacaklı, miras ortaklığının devamı sürecinde, şartları gerçekleştiği takdirde, rehnin paraya çevirilmesi amacıyla bütün mirasçılara karşı takipte bulunabilir. Miras ortaklığı TMK m. 644 hükmüne göre elbirliği mülkiyetten paylı mülkiyete dönüştüğü takdirde, dönüşümden itibaren rehinli mala ilişkin borçtan beş yıl süreyle bütün mirasçılar müteselsilen sorumlu olacaktır. Mirasçılar, beş yıllık sürenin dolmasından itibaren ise miras paylarına yani paylı mülkiyet paylarına göre sorumlu olacaklardır. Rehlinli mal, paylı mülkiyet sona erdirilip mirasçılardan birinin payına geçene kadar alacaklı bütün mirasçılara karşı takipte bulunabilir³¹⁹.

Doktrindeki bir diğer görüşe göre, TMK m. 655 hükmü mirasçılarının iç ilişkilerini ilgilendirmektedir. Rehlinli mal isabet eden mirasçıya borcun yüklenebilmesi için alacaklının bu duruma rıza göstermesi gerekmektedir. Alacaklının rızasının bulunmadığı durumda, mirasçılarının müteselsilen ve şahsen sorumlulukları devam eder. Mirasçılarının müteselsilen ve şahsen sorumluluklarının devam edebilmesi için alacaklı bir yıl içinde, TMK m.888/II gereğince, yazılı rızasını bildirmelidir. Bir yıllık süre içinde rıza bildirilmezse, borcun yüklenilmesine örtülü rıza verildiği sayılır. Böylece diğer mirasçılarının sorumluluğu ortadan kalkar³²⁰.

³¹⁸ BERKİ, Mes'uliyet, s. 114; DURAL/ÖZ, s. 462; ÖZDEMİR, Hayrunnisa, Mirasçılarının Mirasin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1-2, Y. 2012, s. 212; BAYGIN, s. 80; ÖZDEMİR, Şerh, s. 137.

³¹⁹ DURAL/ÖZ, s. 462; ÖZDEMİR, s. 212; ÖZDEMİR, Şerh, s. 137.

³²⁰ AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 302; BAYGIN, s. 80-81; SARI FİDAN, s. 70.

B) Miras Payının Devri Halinde Mirasçılarının Sorumluluğu

1. Miras Açılmadan Önce Miras Payının Devri Halinde

Mirasçının miras payını henüz miras açılmadan önce devredebilmesi TMK m. 678 hükmü ile mirasbırakanın sözleşmeye katılması veya rıza göstermesi şartlarına bağlanmıştır. Sözleşme sonucunda yine devreden mirasçı mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılık sıfatını kazanacak ve miras ortaklığına dâhil olacaktır. Devralan kişi, diğer mirasçılardan biri olmadığı sürece mirasçılık sıfatını kazanamaz. Devreden mirasçı ile devralan kişi arasında bir borç ilişkisi oluşur ve bu borç ilişkisi nedeniyle devralan mirasçı paylaşma sonucunda beklenen miras payını talep edebilme hakkına sahip olur³²¹. Dolayısıyla miras payını devralan kişi, diğer mirasçılardan biri olmadığı takdirde, mirasbırakanın borçlarından sorumlu değildir. Devralan kişi diğer mirasçılardan biri ise mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olacaktır. Şayet devralan kişi, miras payının devri sözleşmesinde mirasbırakan tarafından mirasçı olarak atıldığı takdirde, mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğu bulunacaktır³²².

2. Miras Açıldıktan Sonra Miras Payının Devri Halinde

a. Miras Payının Diğer Bir Mirasçıya Devri Halinde

Mirasçının miras payını diğer mirasçılardan birine devretmesi ile mirasçı miras ortaklığından çıkar. Ancak mirasçılardan birinin diğer bir mirasçıya miras payını devretmesi sonucunda, devreden mirasçının mirasbırakanın alacaklılarına karşı müteselsil sorumluluğu sona ermez. Miras payını devretmiş olmasına rağmen devreden mirasçının sorumluluğu devam eder³²³. Doktrinde müteselsil sorumluluğun devam

³²¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 547; İMRE/ERMAN, s. 557;

³²² KURTOĞLU, s. 125.

³²³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 557-558; OĞUZMAN, s. 404; DURAL/ÖZ, s. 384; ANTALYA, s. 507; ÖZDEMİR, s. 213; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 498.

edeceğine dair fikir birliği vardır. Fakat müteselsil sorumluluğun başlangıç anına ilişkin olarak doktrinde iki farklı fikir bulunmaktadır.

Müteselsil sorumluluğun başlangıç anına dair ilk görüşe göre, miras payının devri ile herhangi bir değişik olmayacaktır. Buna göre mirasçının sorumluluğu, TMK m. 681/II gereği, mirasın paylaşılması gerçekleştiği andan veya henüz muaccel olmayan borçlar için muacceliyet tarihinden başlayarak beş yıl süre ile devam etmektedir³²⁴. Müteselsil sorumluluğun paylaşma anında başladığı kabul edilmesi alacaklıların menfaatine olacaktır. Zira alacaklılar miras payının devrinin dışında olup, mirasçının sorumluluk süresinin uzun olması alacaklının zarara uğrama ihtimalini azaltmaktadır.

Miras payının diğer mirasçıya devri halinde söz konusu olan müteselsil sorumluluğun başlangıç anına dair ikinci görüşe göre ise, devir sözleşmesinin yapıldığı an müteselsil sorumluluk başlamaktadır³²⁵. Söz konusu görüş, alacaklının menfaatinin yanında mirasçının menfaatinin de gözetmektedir. Zira ikinci görüş, miras payını devreden mirasçının, diğer mirasçıların belirsiz sürede gerçekleştirecekleri mirasın paylaşılması anına kadar geçen sürede ve paylaşmadan sonra da geçen beş yıl boyunca sorumluluğunu devam ettirmek yerine, miras payının devrinden itibaren beş yıl boyunca müteselsil sorumluluğun devam etmesini mirasçı açısından daha hakkaniyetli görmektedir.

b. Miras Payının Mirasçı Olmayan Üçüncü Kişiye Devri Halinde

Mirasçının, miras payını mirasçı olmayan üçüncü kişiye devri halinde, mirasçılık sıfatında değişiklik olmadığı için mirasbırakanın borçlarından müteselsil ve kişisel olarak sorumluluğunda herhangi bir değişiklik olmaz. TMK m. 681 hükmüne göre, mirasın paylaşılması anından veya borcun muacceliyet tarihinden başlayarak beş yıl boyunca müteselsil ve kişisel sorumluluk devam eder. Miras payını devralan kişi de

³²⁴ ANTALYA, s. 507; KURTOĞLU, s. 128; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 498;

³²⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 558; BAYGIN, s. 83; ÖZDEMİR, s. 214.

mirasçı sıfatını kazanmadığı gibi miras ortaklığına da dâhil değildir. Miras payını devralan üçüncü kişi, TMK m. 677/II'ye göre yalnızca, mirasın paylaşılması sonrası miras payını devreden mirasçıdan devredilen tereke mallarını talep etme hakkına sahiptir³²⁶.

Miras payını devralan kişinin malvarlığı devri dolayısıyla TBK m. 202'ye göre sorumluluğu bulunmaktadır. Devralanın TBK m. 202 hükmünden doğan sorumluluğu müteselsil ve kişisel bir sorumluluk değildir. Ayrıca devralanın sorumluluğu, mirasbırakanın bütün borçlarından değildir, devredilen miras payına denk gelen borçlar içindir³²⁷.

Miras payının devrine ilişkin sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı sürece, miras payını devreden mirasçı bu pay nedeniyle ifada bulunursa, miras payını devrettiği üçüncü kişiden kural olarak rücu edebilir³²⁸.

C) Mirasbırakanın Kefalet Borçlarından Mirasçılarının Sorumluluğu

İsviçre ve Türk Medeni Kanunlarına göre, kural olarak mirasbırakanın kefalet borçlarının mirasçılara geçtiği kabul edilir. Ancak TMK m. 630 hükmü ile, miras tutulan deftere göre kabul edildiği takdirde, söz konusu kefalet borcunun mirasçıya geçmesi hususunda özel bir düzenleme yapılmıştır³²⁹.

TMK m. 630'a göre, mirasbırakanın kefalet nedeniyle olan borçları defterde ayrı bir yerde kaydolunur ve mirasçılar mirası kayıtsız ve şartsız kabul etseler dahi

³²⁶ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 550; İMRE/ERMAN, s. 542; DURAL/ÖZ, s. 385; EREN, Fikret, Miras Açıldıktan Sonra Miras Hisselinin Devri Sözleşmesi, Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta'ya Armağan, Ankara 1974, s. 138-139; BAYGIN, s. 81.

³²⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 558; EREN, Hisse, 149; KURTOĞLU, s. 130; BAYGIN, s. 82; GENÇ ARIDEMİR, Arzu, Mirasın Açılmasından Sonra Yapılan Miras Payının Devri Sözleşmesi, İstanbul 2012, s. 187; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 499.

³²⁸ EREN, Hisse, 150; KURTOĞLU, s. 130; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 500.

³²⁹ İMRE/ERMAN, s. 394; BAYGIN, s. 63.

sorumlulukları, miras iflas hükümlerine göre tasfiye olsaydı alacaklılara düşecek olan miktarkadar olur. TMK m. 630 hükmü, ancak mirasçılar tarafından defter tutma talebinde bulunulduğu takdirde uygulanır. Defter tutma talebinden sonra mirasın kayıtsız şartsız kabul edilmiş olması TMK m. 630 hükmünün uygulanmasına engel değildir³³⁰.

Mirasçılar, deftere yazılmış olan mirasbırakanın borçlarından dolayı, hem tereke malları hem de kişisel malvarlığı ile sorumluluğu olması nedeniyle, deftere yazılmış olan iflas usulüne göre tasfiye nedeniyle indirilmiş kefalet borçlarından da aynı kapsam ile sorumludur. İflas usulüne göre ödeme yalnızca kefalet borçları içindir, mirasbırakanın alacaklıları defterde yazılı olan alacaklarını tam olarak alırlar.

Her türlü kefalet borcuna TMK m. 630 hükmü uygulanır zira hüküm adi kefalet, müteselsil kefalet veya rüca kefalet arasında ayırım yapmamıştır³³¹.

VI. MİRASÇILARIN BİRBİRLERİNE KARŞI SORUMLULUĞU

Mirasın paylaşılması ile mirasçılar arasında ilişki sona ermez. Mirasçılar, mirasın paylaşımı sonrasında, miras ortaklığının sonra ermesiyle belirli bir süre daha birbirlerine bağlı kalırlar. Mirasçıların mirasın paylaşımı sonrasında birbirlerine karşı olan sorumlulukları TMK m. 679'da düzenlenmiştir.

Mirasın paylaşımı sonucunda mirasçılara geçen tereke mallarının geçişi satış işlemindeki mülkiyetin nakline benzetilmektedir³³². TMK m. 679'a göre, mirasçılar mirasın paylaşılmasından sonra kendilerine geçen mallar için birbirlerine karşı satışa ilişkin hükümlere göre sorumludurlar.

³³⁰ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 642; İMRE/ERMAN, s. 395; DURAL/ÖZ, s. 432; BAYGIN, s. 65; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 530.

³³¹ İMRE/ERMAN, s. 396.

³³² İMRE/ERMAN, s. 573.

TMK m. 679 hükmü maddi mallar ve maddi olmayan mallar için ayrı ayrı düzenlemeler içermektedir. Hükmün birinci fıkrası tereke eşyasına ilişkin, ikinci fıkrası ise alacak ve haklara ilişkin düzenlemelerde bulunmaktadır.

TMK m. 679’da ifade edilen mirasçılarının borcu kanundan doğmaktadır. Söz konusu hüküm emredici nitelikte değildir. Hüküm tamamlayıcı nitelikte olduğu için, mirasçılar aralarında yapacakları anlaşma ile aksini belirleyebilir veya kısmen uygulanmasına karar verebilirler³³³.

A) Tereke Eşyasına İlişkin Garanti Borcu

TMK m. 679’da kullanılan “mallar” kavramı yanlış kullanılmış olup kastedilen maddi mallar olan eşyadır³³⁴. Söz konusu hükme göre, mirasçılar mirasın paylaşılması sonucunda kendi paylarına düşen tereke eşyası için birbirlerine karşı Türk Borçlar Kanunu dâhilindeki satış hükümlerine göre sorumludur. Mirasçılarının zapta karşı veayıplara karşı olmak üzere iki çeşit garanti borcu bulunmaktadır³³⁵.

1. Zapta Karşı Garanti Borcu

Zapt, mirasın paylaşılması sonucunda mirasçıya verilen tereke eşyası üzerinde üçüncü bir kişinin üstün bir hakkı bulunması nedeniyle, tereke eşyasını üçüncü kişiye bırakmak zorunda kalmasıdır³³⁶. Zapta ilişkin hükümler TBK m. 214 ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler TMK m. 679/I’de ifade edildiği üzere mirasçılarının paylaşım sonrası elinde olan tereke eşyasına ilişkin olarak uygulanır.

Zapta neden olacak durumlar, TBK m. 214/II gereğince, mirasın paylaşılmasından önce veya en geç paylaşımın tamamlandığı anda mevcut olmalıdır.

³³³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 733; İMRE/ERMAN, s. 574; AYAN, s. 350; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 627.

³³⁴ İMRE/ERMAN, s. 574.

³³⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 732; İMRE/ERMAN, s. 574; DURAL/ÖZ, s. 523; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 609; SARI FİDAN, s. 129.

³³⁶ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018, s. 78; GÜMÜŞ, s. 52.

Mirasçuların garanti borcundan doğan talep hakkını ileri sürebilmesi için, mirasın paylaşımı sırasında mirasçının zapttan bilgisi olmaması gerekmektedir³³⁷.

Zapta uğrayan mirasçuya karşı, diğer mirasçı veya mirasçular kanuni garanti borcu nedeniyle sorumludurlar, zararını gidermekle mükelleftirler. Ancak mirasçuların sorumluluğu müteselsil sorumluluk değildir. Aksi iç ilişkide kararlaştırılmadığı sürece, her mirasçı miras payı oranında şahsi olarak sorumludur³³⁸.

2. Ayıplara Karşı Garanti Borcu

Miras paylaşımı sonucunda mirasçuya geçen tereke eşyasında ayıp bulunduğu takdirde, zapta söz konusu olduğu gibi, diğer mirasçuların kanuni garanti borcu bulunmaktadır. Ayıp, mirasçuya geçen tereke eşyasında bulunması gereken özelliklerin bulunmaması veya bir kısmının bulunmasıdır³³⁹. Ayıba ilişkin hükümler TBK m. 219 ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler, TMK m. 679/I'de ifade edildiği üzere, mirasın paylaşılması sonrası elinde olan tereke eşyasına ilişkin olarak uygulanır.

Diğer mirasçuların, ayıp nedeniyle sorumlu olabilmeleri için, TBK m. 222 ve 223'e göre, mirasın paylaşılması esnasında mirasçının ayıptan habersiz olması ve gerekli özeni de göstermiş olması gerekmektedir³⁴⁰. Ayıp söz konusu olduğu takdirde, miras hukuku bakımından TBK m. 227 hükmünün uygulanamayacağı görüşü hakimdir³⁴¹. Zira TBK m. 227'ye göre satış sözleşmesi sonucunda ayıbın varlığı bulunduğu takdirde alıcıya seçimlik haklar tanınmıştır. Ancak miras hukuku anlamında

³³⁷ İMRE/ERMAN, s. 575; EREN, Özel, s. 83; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 628; GÜMÜŞ, s. 57.

³³⁸ KURTOĞLU, s. 134.

³³⁹ İMRE/ERMAN, s. 575; EREN, Özel, s. 102; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 636; GÜMÜŞ, s. 65.

³⁴⁰ İMRE/ERMAN, s. 576; EREN, Özel, s. 114; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 637-638; GÜMÜŞ, s. 73.

³⁴¹ İMRE/ERMAN, s. 576; DURAL/ÖZ, s. 523; SEROZAN/ENGİN, s. 611; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 641.

mirasçının seçimlik hakları bulunmamaktadır. Mirasçı yalnızca ayıp veya eksikliğin tazminini veya tamamlanmasını talep edebilir³⁴².

B) Alacaklara İlişkin Kefalet Borcu

Mirasçılar mirasın paylaşılması sonucunda kendi paylarına düşen tereke alacakları için birbirlerine karşı TMK m. 679/II'ye göre sorumludur. Söz konusu hükme göre mirasçılar, mirasın paylaşımı sonucunda paylaşılan tereke alacaklarının varlığını birbirlerine karşı garanti etmektedirler. Ancak söz konusu tereke alacaklarına ilişkin sorumluluk TBK m. 191 hükmündeki garanti borcundan farklıdır.

TMK m. 679/II hükmündeki sorumluluk, TBK m. 191'deki garanti hükümlerine göre daha ağırlaştırılmıştır. TBK m. 191 ve devamına göre, alacak hakkını ivazlı olarak temlik eden kişi, alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücünü garanti etmiş olur. Ancak TMK m. 679/II'de ise, diğer mirasçılar, mirasçılarının payına düşen tereke alacaklarının varlığını garanti etmelerinin yanında ayrıca borçlunun ödeme gücü dolayısıyla birbirlerine karşı kanunen adi kefil³⁴³ olmaktadır³⁴⁴.

Mirasçılar, bir mirasçının payına denk gelen alacağın gerçekte mevcut olmaması durumunda, söz konusu alacağın mevcudiyetini garanti etmekle kanunen mükellefler. Kendi payları nispetinde tazmin etmek borcu altına girerler. Eğer payına alacak denk gelen mirasçının alacağının borçlusunu ödeme gücünü içine girmişse, diğer mirasçılara adi kefalet hükümleri uygulanır. TBK m. 587 gereğince, mirasçılar kendi miras payları nispetinde söz konusu borç için adi kefil gibi borçludur. Bu nedenle mirasçılardan

³⁴² Doktrindeki hakim görüşe de katılmakla beraber DURAL/ÖZ, mirasçının seçimlik haklardan TBK m. 227/4'te belirtilen, ayıpsız benzeri ile değiştirme hakkını kullanabileceğini savunmaktadır. Bkz. DURAL/ÖZ, s. 523.

³⁴³ Adi kefalet detaylı bilgi için bkz. EREN, Özel, s. 784-785.

³⁴⁴ İMRE/ERMAN, s. 576; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 609; DURAL/ÖZ, s. 525; SARI FİDAN, s. 131; EREN/YÜCER AKTÜRK, s. 634.

birinin payına alacak düştüğü takdirde diğer mirasçılar söz konusu alacağın paylaşımdaki değerinin varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumludurlar³⁴⁵.

TMK m. 679'a göre, borsaya kayıtlı kıymetli evrak hakkında kanundan doğan garanti ve kefalet borcu geçerli değildir. Zira mirasçının borsaya kayıtlı kıymetli evrakları anında satarak tahsil edebileceği ve zararı önleyebileceği kabul edilmektedir³⁴⁶.

C) Zamanaşımı Süresi

Mirasçılarının birbirine karşı sorumluluğu için özel olarak TMK m. 679/III'te bir yıllık zamanaşımı süresi belirlenmiştir. Hükme göre, zamanaşımı süresinin başlangıç anı, mirasın fiilen paylaşıldığı andır. Sözleşme ile paylaşım yapıldığı takdirde ise, sözleşme gereği paylaşmanın gerçekleştirildiği andır. Fakat alacaklar için, aynen paylaşımın veya paylaşma sözleşmesinin yapıldığı andan itibaren bir yıllık zamanaşımı süresi başlar. Henüz muaccel olmamış alacakların zamanaşımı süresi ise muacceliyet tarihinde bařlar³⁴⁷.

³⁴⁵ İMRE/ERMAN, s. 577; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 609; SARI FİDAN, s. 131.

³⁴⁶ KOCAYUSUFPAŞAOğLU, s. 732; İMRE/ERMAN, s. 577.

³⁴⁷ İMRE/ERMAN, s. 577; İNAN/ERTAŞ/ALBAŞ, s. 610; DURAL/ÖZ, s. 525.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ VE SONUÇLARI

I. MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİ

Mirasçılarının müteselsil sorumluluğu TMK m.681'e göre iki durumda sona erer.

Buna göre ilk olarak; mirasçılarının aralarında, mirasbırakanın borçlarının paylaşımına ve yüklenilmesine dair yapmış oldukları sözleşmeye alacaklının rıza göstermesi ile müteselsil sorumluluk sona erer. Mirasçılarının müteselsil sorumluluğunu sona erdiren ikinci durum ise söz konusu hükmün ikinci fıkrasında belirtilen beş yıllık sürenin geçmiş olmasıdır.

A) Alacaklının Rızası ile

Mirasçılarının aralarında mirasbırakanın borçlarının paylaşılmasına ve yüklenilmesine dair yapmış oldukları sözleşme kural olarak sadece mirasçılar arasında hüküm ve sonuç doğurur. Dış ilişkide alacaklılar için mirasçılarının aralarında yapmış oldukları söz konusu sözleşme kural olarak hüküm doğurmaz. Ancak TMK m. 681/I'e göre alacaklı, mirasçılarının aralarında borçların paylaşılmasına ve yüklenilmesine ilişkin sözleşmeye açık veya örtülü olarak rıza gösterdiği takdirde artık mirasçılarının müteselsil sorumluluğu sona erer³⁴⁸.

TBK m. 196 ile TMK m. 681 arasında benzerlik bulunmaktadır. Zira her iki durumda da borcun üstlenilmesi için alacaklının rızası gerekmektedir. Nitekim mirasçılar aralarında yaptıkları borçların paylaşılmasına ve yüklenilmesine ilişkin sözleşme hakkında alacaklıları bilgilendirirler. Bunun üzerine alacaklılar açık veya örtülü kabul beyanında buldukları takdirde, borcun üstlenilmesine benzeyen bir

³⁴⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; İMRE/ERMAN, s. 582; DURAL/ÖZ, s. 461; BAYGIN, s. 74; ÖZDEMİR, s. 208.

sözleşme kurulur. Diğer mirasçıların müteselsil sorumluluğu sona erer³⁴⁹. TBK m. 196/II'de belirtilen sözleşmenin üstlenen veya borçlu tarafından alacaklıya bildirilmesi hususu mirasçılar için geçerli değildir. Zira söz konusu bildirim diğer mirasçılar da gerçekleştirebilirler³⁵⁰.

Kabul beyanında bulunan alacaklı ile mirasçılar arasındaki ilişki borcun dış üstlenilmesinden bir noktada ayrılır. Bu ayrılık borçlu sıfatındaki kişinin değişmemesidir. Zira borcun naklinde borcu üstlenen kişi borca yabancı bir kişi iken burada alacaklının rızası alınmadan önce de mirasçılar borçlu sıfatını taşımaktadır. Söz konusu değişiklik sorumluluk noktasındadır. Nitekim artık müteselsil sorumluluk yerini sözleşmede öngörülen esaslara bırakmaktadır³⁵¹.

TBK m. 196/III'e göre, alacaklının üstlenenin ifasını kabul etmesi veya borçlu sıfatı ile üstlenenin yaptığı herhangi bir işleme rıza göstermesi durumunda alacaklının borcun üstlenilmesine rıza göstermediği anlamına geleceği belirtilmektedir. Ancak miras hukuku bakımından söz konusu fıkranın da uygulanması söz konusu olamaz. Zira mirasçılar müteselsil sorumluluk gereği, aralarında herhangi bir borçların paylaşılması veya üstlenilmesine dair anlaşma olmasa dahi, TBK m. 196/III'te belirtilen işlemleri gerçekleştirebilirler. Dolayısıyla mirasçılarının bu işlemlerinden borcun paylaşıldığı veya üstlenildiğine ilişkin bir sözleşmeye rıza gösterme anlamı çıkarılamaz³⁵².

TBK m. 196'da ifade edilen dış üstlenme sözleşmesinde, borcu üstlenen borçtan tamamen bağımsız bir üçüncü kişi iken, miras hukuku bakımından borçların paylaştırılarak üstlenilmesinde üstlenen kişi, üstlenme öncesinde de borçtan müteselsilen sorumlu olan mirasçıdır. Miras hukuku bakımından, alacaklının rıza

³⁴⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; İMRE/ERMAN, s. 582; BAYGIN, s. 74; ÖZDEMİR, s. 208.

³⁵⁰ İMRE/ERMAN, s. 582.

³⁵¹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; AYİTER/KILIÇOĞLU, s. 301-302; BAYGIN, s. 74-74; ÖZDEMİR, s. 208-209.

³⁵² İMRE/ERMAN, s. 582; BAYGIN, s. 75; ÖZDEMİR, s. 209.

göstermesi ile mirasçının sorumluluğunun biçiminde değişiklik olmaktadır. Mirasçı alacaklının rızasından itibaren artık borçtan sözleşmede öngörülen biçim ve miktarda sorumludur³⁵³.

Alacaklının rıza beyanının şekline ilişkin kanun hükmü bulunmadığından şekil şartı aranmamaktadır. Ancak ispat kolaylığı açısından yazılı olarak yapılması uygun olur³⁵⁴.

Mirasçılar arasındaki sözleşmenin dış ilişkide hüküm ve sonuç doğurabilmesi için alacaklıların tamamının rıza göstermesi gerekmez. Rıza gösteren alacaklılar için mirasçıların müteselsil sorumluluğu sona ererken, rıza göstermeyen alacaklılar için ise müteselsil sorumluluk devam eder³⁵⁵.

B) Beş Yıllık Sürenin Dolması

Mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğu, TMK m. 681/II'de belirtildiği üzere mirasın paylaşıldığı veya borcun muaccel olduğu tarihten itibaren beş yıllık sürenin geçmesi ile sona erer³⁵⁶.

II. MİRASÇILARIN MÜTESELSİL SORUMLULUĞUNUN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI

A) Mirasbırakanın Alacaklılarına Karşı Sorumluluk (Dış İlişki)

Mirasçılarının müteselsil sorumluluğunun sona ermesi ile asıl borcun sona ermesi gerekmez. Borç TBK hükümlerine göre zamanaşımına uğramadığı takdirde müteselsil sorumluluğun sona ermesi ile sona ermez³⁵⁷.

³⁵³ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; BAYGIN, s. 75.

³⁵⁴ İMRE/ERMAN, s. 582.

³⁵⁵ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 736; İMRE/ERMAN, s. 583.

³⁵⁶ Beş yıllık süre ile ilgili detaylı bilgi İkinci Bölüm/IV./ C) başlığında verilmiştir.

³⁵⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737; İMRE/ERMAN, s. 584.

Doktrinde, müteselsil sorumluluğun sona ermesinden sonra mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından sorumluluğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır.

Strebel, müteselsil sorumluluğun sona ermesi ile mirasçılarının elbirliği (iştirak) halinde sorumlu olacağını savunmaktadır³⁵⁸. Ancak mirasın paylaşılmasından itibaren elbirliği halinde hak sahipliği sona ermektedir. Bu nedenle elbirliği sorumluluktan, mirasçılarının kendi miras payları oranında sorumlu olmaları ve bir mirasçıdan elde edilemeyen değerlerin diğerlerinden yine miras payı oranında sorumlu olmaları anlamı çıkarılmaktadır³⁵⁹. Ancak hukukumuzda mirasçılarının miras ortaklığında elbirliği halinde hak sahipliği olmalarına rağmen mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğu kabul edilmektedir. Bu nedenle mirasın paylaşımından ve miras ortaklığının sona ermesinden sonra bu görüşün uygulanabilirliği bulunmamaktadır³⁶⁰.

Doktrindeki ikinci görüşe göre³⁶¹, müteselsil sorumluluğun sona ermesi ile, mirasçılarının kısmi sorumluluğunun bulunacağını kabul etmek gerekmektedir. Her mirasçının miras payı oranında kısmi sorumluluğunun bulunacağı savunulmaktadır. Mirasçılar kendi aralarında borçların üstlenilmesine dair sözleşme yapmış olsalar dahi müteselsil sorumluluk sona erdiği takdirde mirasçılar miras payları oranında sorumlu olacaklardır³⁶².

³⁵⁸ STREBEL, August, Die Rechtliche Stellung der Glaubiger des Erblassers und der Erben, Diss, Bern, 1916, s. 29 (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737'den naklen, İMRE/ERMAN, s. 584'den naklen)

³⁵⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737.

³⁶⁰ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737; İMRE/ERMAN, s. 585, BAYGIN, s. 79.

³⁶¹ ESCHER, Arnold, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, III. Band: Erbrecht, 3. Aufl., Zürich 1959-1960, Art. 639, Nr. 21 (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 738'den naklen, İMRE/ERMAN, s. 585'ten naklen); WIDMER, Hans, Die Erbengemeinschaft, Diss, Zürich 1926, s. 132 (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 738'den naklen, İMRE/ERMAN, s. 585'ten naklen); KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 738.

³⁶² KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 738; İMRE/ERMAN, s. 586; KURTOĞLU, s. 145.

Doktrindeki üçüncü ve son görüşe göre³⁶³, müteselsil sorumluluk sona erdikten sonra mirasçıların alacaklılara karşı dış ilişkide, iç ilişkide kabul edilen esaslara göre sorumlu olacağı savunulmaktadır.

Escher ve Kocayusufpaşaoğlu'na göre, mirasçıların aralarında yaptıkları sözleşme hükümlerinin alacaklının rızası bulunmadan alacaklıya da uygulanması Borçlar Hukuku anlamında doğru bir uygulama değildir. Zira alacaklı iç ilişkide anlaşmaya rıza göstermediği gibi beş yıl sonunda zaten müteselsil sorumluluktan faydalanma imkânını kaybeden alacaklıyı sonradan iç ilişkiyle bağlı tutmak alacaklıya aşırı derecede yüklenmek anlamına gelmektedir. Alacaklının mirasçıların aralarında düzenledikleri anlaşmadan haberinin olmaması ihtimali bile söz konusu iken, alacaklıya iç ilişkideki sözleşmeye göre talep hakkının bulunduğunu ifade etmek alacaklının menfaatini göz önüne almamak anlamına gelmektedir. Mirasçıların mirasbırakanın borçlarını aralarındaki anlaşma ile ödeme güclüğü bulunan mirasçının sorumluluğuna bırakma ihtimalleri de göz önüne alındığı takdirde, alacaklı zarara uğratılacaktır. Bu ve bunun gibi ihtimaller nedeniyle alacaklıyı zarara uğratmamak adına, miras paylarına göre sorumluluk kabul edildiği takdirde alacaklı mirasçılarının hepsine takipte bulunabileceği gibi zarara uğrama ihtimali de en aza indirilmiş olacaktır³⁶⁴.

İmre/Erman'a göre ise, mirasçıların iç ilişkide yapmış oldukları anlaşmada, üstlenmiş oldukları borç miktarı miras paylarından fazla olsa dahi mirasçılar üstlendikleri borcun tamamından sorumludurlar. Mirasçıların mirasbırakanın borçları için aralarında yaptıkları üstlenme sözleşmesinde diledikleri gibi paylaşım yapmakta

³⁶³ Von TUHR/ SIEGWART, Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, 2. Aufl., Zürich 1942-1944, s. 850 (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737'den naklen); TUHR, Der Allgemeine Teil des Deutschen Bürgerlichen Rechts, Berlin 1957, s. 784 (İMRE/ERMAN, s. 585'ten naklen); TUOR, P./ PICENONI, P., Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. III: Das Erbrecht, 2. Aufl., 2. Abt., Bern 1964, Art. 639, N. 21-22 (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 737'den naklen, İMRE/ERMAN, s. 585'ten naklen); İMRE/ERMAN, s. 585.

³⁶⁴ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, s. 738; OĞUZMAN, s. 422; DURAL/ÖZ, s. 462; BAYGIN, s. 79.

özgürdür.Mirasçılar, ister eşit olarak ister miras payları oranında veya borcun tamamının belirli bir kişi veya kişilere yüklenilmesine de karar verebilirler³⁶⁵.

B) Mirasçılar Arasında Rücu Hakkı (İç İlişki)

İç ilişki, borçluların müteselsil borçtan hangisinin ne oranda sorumlu olacağını belirler³⁶⁶. TMK m. 682’de mirasçılara rücu hakkı tanınmıştır. Hükme göre, kendisine yükletilmemiş borcu veya kendisine yükletilen borçtan fazlasını ifa eden mirasçı, diğer mirasçılara bu miktar için rücu etme hakkına sahiptir.

1. Genel Olarak Rücu Hakkı

Müteselsil mirasçı, alacaklıya kendi payına düşenden fazla ödemede bulunduğu takdirde diğer mirasçılara fazla ödeme için başvurabilir. Bu durum borçlunun rücu hakkıdır³⁶⁷. Başka bir kişiye ait borcu ifa eden kişinin, malvarlığında azalma meydana gelmektedir. Rücu hakkı da söz konusu bu azalmayı gidermek için tazminat niteliğinde bir talep hakkıdır³⁶⁸.

Müteselsil sorumlulukta, borçluların her biri alacaklıya karşı sorumludur. Borçlulardan biri kendi payına düşen borç miktarından fazlasını ifa ettiği takdirde, TBK m. 167/II’ye göre diğer mirasçılara, her birine payı oranında olmak üzere, rücu etme hakkına sahiptir. Söz konusu hüküm ile ifade bulunan borçlu talep hakkına sahip olurken, diğer borçlular ise borcu ifa eden borçluya karşı borçlu olurlar. İfade bulunan borçlu, malvarlığındaki eksilmenin giderilmesini talep etmektedir³⁶⁹. Zira ifade bulunan borçlu kendine düşen payı aşarak fazla ödemede bulunmuştur.

³⁶⁵ İMRE/ERMAN, s. 585.

³⁶⁶ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 314; OĞUZMAN/ÖZ, s. 485; AKINTÜRK, s. 207; EREN, s. 1238.

³⁶⁷ AKINTÜRK, s. 207; EREN, s. 1238.

³⁶⁸ KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 13.

³⁶⁹ CANYÜREK, s. 108; CANER ŞAHİN, s. 254.

Miras hukuku bakımından rücu hakkı, mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğunun gereği olarak TBK m. 682’de düzenlenmiştir.

2. Rücu Hakkının Şartları

TMK m. 682 ve TBK m. 167/II hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, rücu hakkının kullanılabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Buna göre; bir mirasçı tarafından borcun ifa edilmesi, mirasçının kendi payından fazla ifada bulunması ve gerçekleştirilen ifanın geçerli olması gerekmektedir.

a. Bir Mirasçı Tarafından Borcun İfa Edilmesi

Bir mirasçı tarafından mirasbırakanın alacaklısı, borcun tamamı veya bir kısmı ifa edilmek suretiyle tatmin edilmelidir³⁷⁰. Mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olan mirasçılardan biri tarafından ifa, ifa yerini tutan edim, tevdi, takas veya bağışlama amacı ile alacaklı tarafından mirasçıya yapılan bir ibra bulunmadığı sürece alacaklı tatmin edilmiş³⁷¹ sayılmaz ve bu nedenle rücu hakkı ortaya çıkmaz³⁷².

Alacaklının borcun ifasını talep etmesi veya mirasçıya karşı açılan davada mirasçının borcu ifa etmesine karar verildiği hallerde rücu hakkı doğmaz³⁷³. Zira bu durumlarda henüz alacaklı tatmin edilmemiştir.

Mirasçılardan birinin borcu ifa etmesi ile diğer mirasçılar borçtan kurtulacaklardır. Ancak diğer mirasçılar, borcu ifa eden mirasçıya karşı iç ilişkideki payları oranında borçlu olacaklardır. Alacaklının borcunu ifa eden mirasçının diğer

³⁷⁰ AKINTÜRK, s. 212; TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 316; OĞUZMAN/ÖZ; s. 486; EREN, s. 1238; CANYÜREK, s. 183; ŞAHİN CANER, s. 264.

³⁷¹ KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 73.

³⁷² AKINTÜRK, s. 213; OĞUZMAN/ÖZ; s. 486; CANYÜREK, s. 183; ŞAHİN CANER, s. 264.

³⁷³ AKINTÜRK, s. 213; OĞUZMAN/ÖZ; s. 486; CANYÜREK, s. 183; ACAR, Faruk, Borçlar Kanun ve Borçlar Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Müteselsil Borçluluğa Toplu Bakış (BK.m.141-147), Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 60, Y. 2007, Parg. 60; ŞAHİN CANER, s. 264.

mirasçılara karşı rücu etme hakkı doğacaktır. Bu nedenle diğer mirasçılardan iç ilişki nedeniyle sorumluluğu alacaklıya borcu ifa eden mirasçıyı tatmin edinceye dek devam etmektedir³⁷⁴.

b. Mirasçının Kendi Payından Fazla İfada Bulunması

Alacaklıya ifada bulunan mirasçının diğer mirasçılara rücu hakkına sahip olabilmesi için aranan şartlardan diğerine göre, mirasçının kendi payına düşen borçtan fazla ödemedede bulunması gerekmektedir³⁷⁵.

Mirasçılardan iç ilişkide borcu paylaşmaları halinde paylaşım sonucu mirasçılara düşen borçtan fazlasını ödeyen mirasçı rücu hakkına sahip olur. Kendi payına düşen borcu veya daha azını ifa eden mirasçının rücu hakkı söz konusu olmaz. Mirasçılar aralarında paylaşım yapmadıkları takdirde miras payları oranında borçtan sorumlu olurlar ve eğer mirasçı alacaklıya miras payı oranından fazla ödemedede bulunursa rücu hakkına sahip olur³⁷⁶.

Mirasçının alacaklıya borcun tamamını ifa etmesine gerek yoktur. Alacaklı kısmi olarak tatmin edilmiş olsa ve buna rağmen mirasçı payından fazla ödemedede bulunmuş olsa dahi rücu hakkı doğar³⁷⁷.

c. Gerçekleştirilen İfanın Geçerli Olması

Alacaklıya kendi payından fazla ifada bulunan mirasçının rücu hakkının doğabilmesi için diğer şart, alacaklıya yapılan ifanın geçerli olması gerekmektedir. Geçerli ifada kastedilen, ifanın alacaklıya veya alacaklı yerine ifayı kabule yetkili kimseye geçerli ve usulüne uygun olarak yapılmasıdır³⁷⁸. Örneğin, ehliyetsizlik

³⁷⁴ AKINTÜRK, s. 213; CANYÜREK, s. 183; ŞAHİN CANER, s. 264.

³⁷⁵ AKINTÜRK, s. 213; ŞAHİN CANER, s. 265.

³⁷⁶ AKINTÜRK, s. 213; KURTOĞLU, s. 148; ŞAHİN CANER, s. 265.

³⁷⁷ AKINTÜRK, s. 213; ŞAHİN CANER, s. 265.

³⁷⁸ AKINTÜRK, s. 214; DAĞDELEN, s. 171; ŞAHİN CANER, s. 266.

sebebiyle ifayı kabule yetkili olmayan alacaklıya yapılan ifa geçersizdir. Zira ifa alacaklının yetkili temsilcisine yapılmalıdır. İflas etmiş olan alacaklıya ifanın yapılması da geçerli ifa değildir. İfa iflas masasına gerçekleştirilmelidir.

3. Rücu Hakkının Kullanılması

Rücu hakkı mirasçının alacaklıya kendi payından fazla ve geçerli bir ifa gerçekleştirdiği anda doğar. Rücu hakkının muacceliyeti mirasçının ifada bulunduğu andır ve artık bu andan sonra zamanaşımı işlemeye başlar³⁷⁹.

Rücu hakkının kullanılmasına ilişkin olarak TMK m. 682/II'de ifada bulunan mirasçının öncelikle, ödenen borcu mirasçılar aralarındaki borcun paylaşımına dairesözleşmede üstlenen mirasçıya karşı kullanabileceği ifade edilmektedir. İfa edilmiş olan borç için rücu hakkı, ilk önce iç ilişkide borcu üstlenen mirasçıya karşı kullanılır. Borcu ifa eden mirasçının, borcu üstlenen mirasçıdan karşılayamadığı miktar için diğer mirasçılara miras payları oranında rücu etme imkânı vardır.

4. Rücu Hakkının Kapsamı

Rücu hakkının kapsamı, rücu hakkına sahip mirasçının diğer mirasçılardan neler talep edebileceğidir. Bu husus TMK m. 682/III'te düzenlenmiştir. Hükme göre, mirasçılar aralarında mirasbırakanın borçlarının paylaşımına ilişkin sözleşme yapmışlar ise, her bir mirasçı sözleşmede belirlenen miktar kadar borçtan sorumlu olacaktır. Mirasçılar aralarında sözleşme yapmamışlarsa, her bir mirasçı kendi miras payı oranında sorumlu olacaklardır. Bu sorumluluklar mirasçılarının rücu halindeki sorumluluklarını da ifade etmektedir.

Mirasçılar, kendi paylarına düşen borç miktarı için rücu hakkına sahip değildirler³⁸⁰.

³⁷⁹ TANDOĞAN, Haluk, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), İstanbul 2010, s. 392; AKINTÜRK, s. 215.

Mirasbırakanın ölümünden sonra da devam eden veya ölümden sonra işlemeye başlayan faizlerden de mirasçılar sorumludur. Bu nedenle mirasçılar tarafından karşılanan faiz rücu hakkı kapsamında olmalıdır³⁸¹.

Rücu hakkı sahibinin borcun ifası için yapmış olduğu masraflar rücu hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. Zira müteselsil borçlulardan birinin borcunu ifa etmesi ile diğer borçlular da borçtan kurtulmuş olacağından, ifa için yapılan masraflar da rücu hakkı kapsamındadır. Bu neden mirasbırakanın borcunu ifa eden mirasçı ifa için gereken masrafları diğer mirasçılara rücu edebilir³⁸².

Doktrinde borçlunun alacaklının takibine uğradığı durum için farklı değerlendirmeler söz konusudur. Bir değerlendirmeye göre borçlu alacaklının takibine uğradığı takdirde davaya ilişkin masrafların rücu hakkı kapsamında olduğu ifade edilmektedir. Ancak bu görüş kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. İlk görüşe göre, dava tarafı olan borçlu diğer borçluları borçlarından kurtarmak amacıyla hareket etmeli ve bu davranışları dava sonucunda diğer borçluları borçtan kurtarabilecek nitelikte olmalıdır. Bu durumda borçlunun davaya ilişkin masraflarını talep edebilmesi hakkaniyetin gereğidir³⁸³. İkinci görüşe göre ise, takibe uğrayan borçlu davayı diğer borçlulara bildirmek suretiyle yargılama masraflarını borçlulara rücu edebileceği ifade edilmektedir³⁸⁴. Diğer değerlendirmeye göre ise, borçlu alacaklını takibine uğradığı takdirde davaya ilişkin masrafların rücu hakkı kapsamında olmadığı ifade

³⁸⁰ GÖNENSOY/BİRSEN, s. 376.

³⁸¹ AKINTÜRK, s. 217; İMRE/ERMAN, s. 586; CANYÜREK, s. 197; DAĞDELEN, s. 179; ŞAHİN CANER, s. 269. Bkz. İkinci Bölüm/III./B)/1.

³⁸² EREN, s. 1239; DAĞDELEN, s. 181; KAPANCI, s. 426; ŞAHİN CANER, s. 271.

³⁸³ Von TUHR/ SIEGWART, s. 760 (AKINTÜRK, s. 217; CANYÜREK, s. 199; DAĞDELEN, s. 182'den naklen).

³⁸⁴ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 319; AKINTÜRK, s. 217; CANYÜREK, s. 199; DAĞDELEN, s. 182; KAPANCI, s. 426; ŞAHİN CANER, s. 270.

edilmektedir³⁸⁵. Ayrıca doktrinde, diğer borçlulara davanın bildirilmesine rağmen davaya herhangi bir şekilde karşı çıkmadıkları takdirde, davalı borçlunun savunmaları kendi menfaatleri için uygun bularak kabul ettikleri ve bu hususta vekaletsiz iş görmeye ilişki hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiğini savunan yazarlar da mevcuttur³⁸⁶.

5. Rücu Hakkının Kaybı

Mirasçı, kendi payına düşenden fazla geçerli bir ödemede bulursa dahi bazı durumlarda rücu hakkını kaybedebilir. Mirasçının ortak savunmaları ileri sürmemesi veya diğer mirasçılara yapmış olduğu ifayı bildirmemesi rücu hakkının kaybına neden olur³⁸⁷.

a. Ortak Savunmaların İleri Sürülmemesi

Ortak savunmalar³⁸⁸, müteselsil borcun nedeninden veya konusundan kaynaklanmaktadır. Mirasçılar söz konusu savunmaları, TBK m. 164/II hükmüne göre, ileri sürmedikleri takdirde diğer mirasçılara karşı sorumlu olurlar³⁸⁹.

Alacaklının alacağını talebine karşılık ortak savunmaları ileri sürmeyen mirasçının diğer mirasçılara karşı sorumlu olacağı kanun hükmünden belirtilmiş ancak sorumluluğun içeriğine dair bilgi verilmemiştir. Doktrindeki hakimgörüşe göre, bu hususta TBK m. 591 hükmü kıyasen uygulanmalı³⁹⁰ ve ortak savunmaları ileri sürmeyen borçlunun sorumluluğu mirasçının rücu hakkını kaybetmesi olarak değerlendirilmelidir³⁹¹.

³⁸⁵ AKINTÜRK, s. 217; DAĞDELEN, s. 183.

³⁸⁶ TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP, s. 319; EREN, s. 1239; ŞAHİN CANER, s. 271.

³⁸⁷ AKINTÜRK, s. 218-219.

³⁸⁸ Detaylı bilgi için bkz. İkinci bölüm/III./C)/3./a.

³⁸⁹ AKINTÜRK, s. 218; KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 75.

³⁹⁰ Hükme göre, kefil, asıl borçluya veya mirasçılara def'ileri ileri sürme hakkına sahip ve ileri sürmek zorundadır.

³⁹¹ AKINTÜRK, s. 218; KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 75; EREN, s. 1240; OĞUZMAN/ÖZ, s. 487; CANYÜREK, s. 201; ŞAHİN CANER, s. 272.

Mirasçının ortak savunmaları bilmiyorsa veya bilemeyecek durumda ise ve savunmaları ileri sürememesi kendi kusurundan kaynaklanmıyorsa mirasçının rücu hakkını kaybetmeyeceği genellikle kabul edilmektedir³⁹². Alacaklıya ifada bulunan mirasçı, ortak savunmaları ileri sürmemesindeki kusursuzluğunu kendi ispat etmelidir³⁹³.

Alacaklının alacağını talebi karşısında mirasçının kişisel savunmalarını ileri sürememesi rücu hakkını kaybetmesine neden olmaz³⁹⁴.

b. Gerçekleştirilen İfanın Diğer Mirasçılara Bildirilmemesi

Alacaklıya ifada bulunan mirasçının, gerçekleştirdiği ifayı diğer mirasçılara bildirmemesi nedeniyle alacaklıya iki kez ifada bulunulması rücu hakkını kaybetmesine neden olmaktadır. Kanunda ifanın bildirilmemesi nedeniyle rücu hakkının kaybedileceğine dair açık hüküm bulunmamasına rağmen TBK m. 597 hükmü kıyasen uygulanmak suretiyle³⁹⁵ müteselsil sorumlulukta da ifayı bildirim yükümlülüğünün bulunduğu ifade edilmektedir³⁹⁶. Dolayısıyla, alacaklıya ifada bulunan mirasçı, gerçekleştirdiği ifayı diğer mirasçılara bildirmez ve diğer mirasçılardan biri de aynı alacaklıya ödemede bulunursa bildirimde bulunmayan mirasçı rücu hakkını kaybeder.

Rücu hakkını kaybeden mirasçı ve mükerrer ödemede bulunan mirasçı, alacaklıya karşı sebepsiz zenginleşme davası açabilir³⁹⁷.

³⁹² AKINTÜRK, s. 218; KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 76; EREN, s. 1240; OĞUZMAN/ÖZ, s. 487; CANYÜREK, s. 202; ŞAHİN CANER, s. 272.

³⁹³ KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 76; KURTOĞLU, s. 151.

³⁹⁴ AKINTÜRK, s. 218; CANYÜREK, s. 202; ŞAHİN CANER, s. 272.

³⁹⁵ Hükme göre, borcu tamamen veya kısmen ödeyen kefil borçluya ifayı bildirmek zorundadır. Bildirimde bulunmayan kefil nedeniyle borçlu tarafından da ödeme gerçekleştirilirse, bildirimde bulunmayan kefil rücu hakkı kaybeder.

³⁹⁶ AKINTÜRK, s. 219; KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 76, CANYÜREK, s. 202; AYAR/ENGİN, s. 1298; DALCI ÖZDOĞAN, s. 92; ŞAHİN CANER, s. 273.

³⁹⁷ KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 76; KURTOĞLU, s. 152; ŞAHİN CANER, s. 274.

6. Mirasçılardan Birinin Aczi

Rücu hakkı sahibi mirasçı, alacaklıya yapmış olduğu fazla ödemeyi diğer mirasçılara karşı rücu hakkını kullanarak alabilecektir. Ancak mirasçılardan birinin aciz durumda bulunması durumundarücu hakkı sahibi mirasçının rücu alacağıının tehlikeye düşme ihtimali vardır.

Türk Borçlar Kanunu'nda rücu hakkı sahibinin, rücu alacağıının tamamını elde edememesinin sonuçlarına yalnızca rücu hakkı sahibinin katlanması haklı bulunmamıştır. TBK m. 167/III'e göre, borçlulardan birinden rücu alacağı alınmadığı takdirde, rücu alacağını diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler³⁹⁸. Dolayısıyla mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu olan mirasçılardan birinin acze düştüğü durumlarda darücu hakkı sahibinin zarara uğramaması için acze düşen mirasçıdan alınamayan rücu alacağı diğer mirasçılar tarafından eşit olarak karşılanır. Ancak, mirasçılarının miras payları her zaman eşit olarak paylaşılmamaktadır. Bu nedenle, bir mirasçının aciz halde olduğu durumda, rücu alacağıının diğer mirasçılar arasında eşit olarak paylaşılması miras hukukunun esaslarına uygun düşmemektedir. Mirasçılarının rücu alacağını miras payları oranında paylaşması gerekmektedir. Zira TMK m. 682/III hükmü de mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından miras payları oranında sorumlu olacağını ifade etmektedir. TMK m. 682/III hükmünden yola çıkarak rücu alacağı da miras payları oranında paylaşılmalıdır³⁹⁹.

³⁹⁸ AKINTÜRK, s. 220; KILIÇOĞLU, Halefiyet, s. 77, CANYÜREK, s. 206; ŞAHİN CANER, s. 274.

³⁹⁹ KURTOĞLU, s. 154.

SONUÇ

Ölüm olayı ile birlikte tereke mirasçılara geçer. Mirasın geçişi külli halefiyet prensibi çerçevesinde gerçekleşir. Külli halefiyet gereği miras, başka bir işleme gerek kalmaksızın, hak ve borçlarıyla mirasçılara geçer. Miras bir bütün olarak mirasçılara geçtiği için haklar ve borçlar dağılmamış olur. Bu durumda alacaklılar dağılmamış olan terekeden alacaklarını talep edebilirler. Mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu TMK m. 599 ve TMK m. 641’de düzenlenmiştir. Bunlara göre, mirasçılar mirasbırakanın borçlarından kişisel malvarlıklarıyla ve müteselsilen sorumludurlar.

Birlikte borçluluk, borç ilişkisinin borçlu tarafında birden fazla kişi bulunmasıdır. Birlikte borçluluk hâli kanundan veya taraf iradelerden meydana gelir. Müteselsil borçluluk da bir birlikte borçluluk hâlidir. Müteselsil borçluluk, bölünebilen bir edim nedeniyle, aynı hukuki nedene dayanarak borçluların birden fazla olduğu borçluluk hâlidir. Müteselsil borçlular, borçtan müteselsilen sorumludurlar.

Müteselsil borçluluk Türk Borçlar Kanunu’nun 162 ilâ 168. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Müteselsil borçlulukta her borçlu borcun tümünden sorumludur. Alacaklı borcun ifasını dilediği borçludan talep edebilir. Alacaklının alacağı ifa edildiği kadarıyla borçlular borçtan kurtulurlar. Müteselsil borçluluğun hukuki niteliği için bizim de katıldığımız doktrindekihakim görüş olan çokluk görüşüne göre, borçlu sayısı kadar hukuki ilişki mevcuttur. Müteselsil borçluluk kanundan veya hukuki işlemten doğabilir. Hukuki işlemten doğan müteselsil borçlulukta borçluların alacaklıya müteselsil borçluluk iradelerini bildirmeleri gerekmektedir.

Müteselsil borçlulukta dış ilişki, borçlular ile alacaklıların ilişkilerini ifade eder. İç ilişki ise borçluların kendi aralarındaki ilişkilerini ifade eder. Dış ilişkide, alacaklının borçlular karşısındaki hukuki durumu ve borçluların alacaklı karşısındaki hukuki durumu olmak üzere iki durum söz konusudur. Alacaklının borçlular karşısındaki

hukuki durumunda alacaklının borçlulara karşı hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Alacaklının borcun ifasını dilediği borçludan ve dilediği oranda talep edebilme hakkı vardır. Ancak alacaklının edimin tamamını talep edebilmesi için borç talep edilen borçlu için muaccel olmalıdır. Alacaklının borçludan talep ettiği miktar borcun tamamı olabileceği gibi bir kısmı da olabilir. Ancak borçlu kendi payından fazlası talep edildiği gerekçesiyle ifadan kaçınmaz. Alacaklıya, diğer borçluların zararına olacak şekilde bir borçlunun durumunda iyileştirme yapmama yükümlülüğü yüklenmiştir. Müteselsil borçluların alacaklı karşısındaki hukuki durumunda ise borçluların alacaklıya karşı hak ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna göre borçluların bazı savunmaları bulunmaktadır. Bu savunmalar “def’i ve itirazlar”dır. Müteselsil borçluların alacaklıya karşı ortak savunmaları ve kişisel savunmaları mevcuttur. Ortak savunmalar tüm borçluların alacaklıya karşı ileri sürebileceği savunmalardır. Ortak savunmaları ileri sürmek hem bir hak hem de yükümlülüktür. Zira ortak savunmaları ileri sürmeyen borçlu diğer mirasçılara karşı iç ilişkideki rücu hakkını kaybeder. Kişisel savunmalar borçluların her birinin alacaklı ile olan hukuki ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Kişisel savunmaları diğer borçlular ileri süremezler. Kişisel savunmaları ileri sürmek bir yükümlülük değildir ve ileri sürülmediği takdirde borçlu için herhangi bir sorumluluk ortaya çıkmaz. Müteselsil borçlulardan biri bireysel davranışı ile diğer mirasçılardan durumunu ağırlaştıramaz. Ancak bunun bir istisnası vardır. TBK m. 155/I’e göre bir mirasçı için zamanaşımı kesildiği takdirde diğer mirasçılar için de kesilmiş sayılacaktır.

Müteselsil borçlulukta iç ilişkide rücu hakkı ve halefiyet söz konusu olmaktadır. Rücu hakkı TBK m. 167’de düzenlenmiştir ve borçlulardan biri payından fazla ödemede bulunduğu takdirde ortaya çıkar. Rücu hakkı söz konusu fazla ödemeyi diğer mirasçılardan talep edebilme hakkını verir. Rücu hakkının doğabilmesi için alacaklı tatmin edilmiş olmalı ve geçerli bir ödeme ile borçlu payından fazla ifada bulunmuş olmalıdır. TBK m. 168’de ise halefiyet düzenlenmiştir. Buna göre, rücu hakkı sahibi

borçlu, alacaklıyı tatmin ettiği kadarıyla alacaklının alacağına halef olma hakkı kazanmıştır. Böylece rücu hakkı sahibi borçlunun rücu hakkı korunmuş olmaktadır.

Mirasçılar mirasbırakanın borçlarından kişisel malvarlıklarıyla müteselsilen sorumludurlar. Mirasın geçmesi ile mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu başlar.

Mirasın geçmesinden doğan borçlar için kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Bizim de katıldığımız hakim görüş, mirasın geçişinden doğan borçlar için müteselsil sorumluluk esası uygulanması gerektiğidir.

Mirasbırakan belirli mal vasiyetinde bulunduğu takdirde vasiyeti yerine getirme borçlusu belirlemeyebilir. Bu durumda mirasçıların belirli mal vasiyetini yerine getirmeleri için müteselsil sorumluluk esası uygulanması doktrinde tartışılmakla birlikte, bizim de katıldığımız görüşe göre mirasçılar müteselsilen sorumlu olmalıdır.

Mirasbırakanın vergi borçları için Vergi Usul Kanunu'nda bir hüküm yer almaktadır. Buna göre mirasçılar mirasbırakanın vergi borçlarından müteselsilen sorumlu değildirler. Mirasçılar vergi borçları için miras payları oranında sorumlu olurlar.

Mirasbırakanın tüm borçları mirasçılara geçmemektedir. Şayet borç mirasbırakanın şahsından doğuyorsa, ölüm olayı ile birlikte borç sona erer. Temsil ilişkisinde temsilci veya temsil olunan ölümü ile temsil yetkisi sona erer. Temsil olunan ölüm sonrası için temsilciye yetki verdiği takdirde aynı yetkilere mirasçılar da sahip olur. Bağışlayanın borcu kural olarak mirasçılara geçmektedir. Ancak dönemsel edimli bağışlama sözleşmeleri aksi kararlaştırılmadığı takdirde bağışlayanın ölümü ile sona erer. Ödünç sözleşmelerinde ödünç alanın ölümü ile borç sona erer. Ödünç veren öldüğü takdirde mirasçılar ödünç verileni ödünç alana sözleşme süresince kullandırmakla yükümlüdürler. Zira ödünç sözleşmesinde ödünç alanın kişiliği önem arz etmektedir ve

güven ilişkisine dayanarak sözleşme kurulmaktadır. Hizmet sözleşmesinde ise sözleşmenin niteliği gereği işçinin ölümü ile sözleşme sona ererken, işverenin ölümü ile sözleşmenin işveren tarafı mirasçılar olmaktadır. Aksi kararlaştırılmadığı takdirde vekalet sözleşmeleri vekilin veya vekalet verenin ölümü ile sona erer. Ancak vekalet verenin menfaatlerinin tehlikeye girdiği durumlar müstesnadır.

Mirasbırakanın mirasçılardan birine borcu bulunması durumunda diğer mirasçılar o borç için müteselsilen sorumlu değildirler. Alacaklı mirasçı alacağını mirasın paylaşılmasından önce veya paylaşım esnasında talep edebilir. Söz konusu alacak mirasçılardan payından mahsup edilir veya tereke mallarından tahsil edilir.

Mirasçılardan birinin mirasbırakana borcu olması durumunda ise mirasın paylaşımı esnasında muaccel olan borç, borçlu mirasçının payından mahsup edilmek suretiyle borç sona erdirilir.

Mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğun söz konusu olabilmesi için şu iki şartın varlığı aranır. İlk şart, mirasçı olmak ve diğer şart, birden fazla mirasçı olmasıdır. Mirasçı olabilmek için ise mirasçılık ehliyetine sahip olunmalıdır. Mirasçılık ehliyeti için kişi mirasa ehil olmalı, mirastan yoksun olmamalı ve mirasbırakanın ölümü anında sağ olmalıdır. Mirasbırakanın ölümünden sonra birkaç saniye dahi sağ olmak mirasçılık ehliyeti için yeterlidir. Hak ehliyetine sahip herkes mirasçı olmaya ehildir. Mirastan yoksunluk, kanunda sınırlı sayıda ifade edilen hususlar gerçekleştiği hâllerde söz konusu olur. Mirasçı mirasbırakana karşı kasten ve hukuka aykırı olarak ağır bir suç işlemiş olmalıdır. Mirastan yoksun olan kişinin mirasçılık sıfatına sona ermektedir. Bu nedenle mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu da bulunmaz.

Mirasçılar mirasın reddi, mirastan feragat ve mirastan yoksunluk durumlarında mirasçılık sıfatını kaybederler. Mirası reddeden mirasçılar TMK m. 618'de belirtilen belirli şartların varlığı halinde mirasbırakanın borçlarından sorumlu olabilmektedirler.

İlk şart mirasbırakanın malvarlığının pasifi aktifinden çok olmalıdır. İkinci şart, mirası reddeden mirasçı mirasbırakanın ölümünden önceki son beş yıl içinde mirasbırakandan miras payına mahsuben ve denkleştirmeye tabi bir bağışlama almış olmalıdır. Nihayet son şart ise, mirasın bütün mirasçılar tarafından reddedilmiş olması gerekir. Bu şartların varlığında, mirasçılar mirasbırakanın borçlarından müteselsilen ve aldıkları bağışlamalar değerince müteselsilen sorumludurlar. Mirastan feragat, ivazlı veya ivazsız olabilir. İvazsız feragatte bulunan mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu bulunmazken, ivazlı feragatte bulunan mirasçılar, TMK m. 530'da belirtilen şartların varlığı hâlinde, mirasbırakanın borçlarından sorumludurlar. Feragat eden mirasçıdan ivaz talep edildiğinde, mirasın açıldığı anda elinde bulunan değer kadar sorumluluğu bulunacaktır.

Mirasbırakanın ölümü ile mirasçıların hak ve borçlarından oluşan elbirliği halindeki birlikteliğe miras ortaklığı denir. Mirasçılar arasında elbirliği halinde hak sahipliği prensibi geçerlidir. Ancak mirasçılar miras ortaklığı süresince elbirliği halinde hak sahibi olmalarına rağmen mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumludurlar. Alacaklı, miras ortaklığı süresince, borcun tamamını dilediği mirasçıdan talep edebilir. Mirasçıların iflası söz konusu olduğu takdirde İcra İflas Kanunu hükümleri uygulanmaktadır. Mirasçıların hepsinin iflası aynı ana denk gelmiş ise alacaklı tüm mirasçıların iflas masasından alacağın tamamını talep edebilir. Mirasçılardan biri iflas ettiği takdirde alacaklı, diğer mirasçılardan alacağın bir kısmını almış olsa dahi alacağın tamamını iflas masasına yazdırabilir. Alacaklı müteselsil sorumluluğun hükümleri gereği mirasçılardan birinin durumunu diğerlerinin zararına olacak şekilde iyileştiremez.

Mirasbırakanın borçlarından müteselsilen sorumlu mirasçıların bazı savunma imkânları bulunmaktadır. Bunlar; ortak def'i ve itirazlar ile kişisel def'i ve itirazlardır. Ortak def'i ve itirazların mirasçılar tarafından ileri sürülmesi yalnızca bir hak değil, aynı

zamanda bir yükümlülüktür. Ortak def'i ve itirazları ileri sürmeyen mirasçı bunun sonuçlarından diğer mirasçılara karşı sorumludur. Bu sorumluluğun kapsamı kanunda belirtilmemiştir. Bizim de katıldığımız doktrindeki hakim görüşe göre, mirasçı ortak savunmada bulunmadığı takdirde rücu hakkını kaybeder. Kişisel def'i ve itirazlar sadece ilgili mirasçının ileri sürebileceği savunmalardır ve ileri sürülmediği takdirde herhangi bir sorumluluk söz konusu olmaz.

Müteselsil sorumluluk karşısında mirasçıları koruyan bazı hükümler mevcuttur. TMK m. 649/III'te mirasçılar mirasın paylaşılmasından önce ödenmesini yahut güvenceye bağlanmasını talep edebilme hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. TMK m. 640/V'te mirasçılardan birinin aciz durumunda olması halinde diğer mirasçıların haklarının koruma altına alınmasını sulh mahkemesinden talep edebileceği düzenlenmiştir. TMK m. 628 ve 629'da, mirasçıların defter tutma talebinde bulunabilecekleri düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre mirasçılar, terekenin aktif ve pasifleri hakkında kesin bilgi sahibi olduktan sonra mirası kabul edip etmeme hususunda karar verebileceklerdir. TMK m. 632/III'te ise resmi tasfiye yapıldığı takdirde mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumlu olmayacağı düzenlenmiştir. Zira resmi tasfiye ile mirasçıların kişisel malvarlıkları ve tereke birbirinden ayrılır. Tasfiye sonunda alacaklılar terekeden tatmin edildikten sonra malvarlığı kalırsa mirasçılar arasında paylaşılır.

Tereke malları mirasın taksimi ile mirasçılar arasında paylaşılmış olur. Mirasçılar mirasın paylaşımı esnasında veya sonrasında borçları da paylaşabilirler. Ancak bu paylaşım mirasçıların iç ilişkisine ilişkindir, alacaklıları etkilemez. Mirasın paylaşılması ile mirasçılar arasındaki ilişki hemen sona ermez. Mirasbırakanın alacaklılarını korumak amacıyla mirasçıların müteselsil sorumluluğu beş yıl daha devam eder. Hak düşürücü süre olan beş yıllık bu süre, paylaşmanın gerçekleştiği tarihten itibaren veya daha sonra muaccel olacak borç için muacceliyet tarihinden

itibaren işlemeye başlar. Alacaklı borcun paylaşılmasına rıza gösterdiği takdirde beş yıllık sürenin geçmesine gerek kalmadan müteselsil sorumluluk sona erer.

Mirasın paylaşımı sonucu mirasçılara rehinli mal isabet etmiş olabilir. Bu durumda TMK m. 655'e göre mirasçı, rehinli malın güvence altına aldığı borçtan sorumlu olmaktadır. Bu nedenle diğer mirasçılar bu borçtan sorumlu değildirler. Miras ortaklığının devamı esnasında alacaklı tarafından rehnin paraya çevrilmesi amacıyla tüm mirasçılara karşı takipte bulunabilir. Miras ortaklığının paylı mülkiyete dönüşmesi ile tüm mirasçılar beş yıl boyunca borçtan müteselsilen sorumlu olacaklardır. Beş yılın sonunda miras paylarına göre sorumlu olacaklardır.

Miras açılmadan miras payının devri durumunda, miras payını devralan kişi mirasçı değil ise mirasbırakanın borçlarından sorumluluğu olmamaktadır. Miras payını devralan kişi mirasçı ise mirasbırakanın borçlarından müteselsil sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Miras açıldıktan sonra miras payının bir mirasçıya devri gerçekleşmiş ise, mirasçı mirasçılık sıfatını kaybetmesine rağmen devreden mirasçının müteselsil sorumluluğu devam eder. Ancak doktrinde sorumluluğun başlangıç anına ilişkin olarak fikir birliği bulunmamaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre ise; miras payını devir sözleşmesinin yapıldığı an beş yıllık müteselsil sorumluluğun devam edeceği süre olarak kabul edilmedi. Sözleşmenin yapıldığı an kabul edildiği takdirde hem mirasçı hem de alacaklının menfaati gözetilmiş olacaktır.

Miras açıldıktan sonra miras payının üçüncü kişiye devri durumunda devreden mirasçının mirasçılık sıfatında herhangi bir değişiklik olmadığı için, mirasın paylaşılma anı veya borcun muacceliyet anından başlayarak beş yıl daha mirasçının müteselsil sorumluluk devam eder.

Mirasbırakanın kefalet borçları için TMK m. 630'da öze bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, kefaletten kaynaklanan borçlar defterde ayrı bir yere kaydedilir. Mirasçılar, defter tutulduktan sonra mirası kayıtsız şartsız kabul etseler dahi kefalet borçlarından sorumlulukları, mirasın iflas hükümlerine göre tasfiyesi olsaydı alacaklılara düşecek olan miktar kadar olur.

Mirasçıların birbirlerine karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Mirasçıların birbirlerine karşı olan sorumluluğu, mirasın paylaşılması anından başlayarak bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Tereke eşyasına ve alacak ile haklara ilişkin olmak üzere TMK m. 679'da düzenlemeler bulunmaktadır. Tereke eşyasına ilişkin garanti borcu kapsamında zapta karşı ve maddi ayıplara karşı garanti borcu bulunmaktadır. Zapta uğrayan mirasçıya karşı, diğer mirasçılar miras payları oranında sorumludurlar. Maddi ayıp bulunduğu takdirde ise mirasçı diğer mirasçılardan ayıbın giderilmesini talep edebilir. Alacaklara ilişkin olarak TMK m. 679/II'de mirasçıların paylaşım sonucunda paylarına düşen alacakların varlığını birbirlerine garanti edecekleri düzenlenmiştir. Mirasçılar bir mirasçının payına denk gelen alacağın bulunmaması durumunda, kendi payları oranında alacağı tazminetmek borcu altındadırlar.

Mirasçıların müteselsil sorumluluğu alacaklıların borçların paylaşılmasına rıza gösterilmesiyle veya beş yıllık sürenin dolması ile sona erer. Mirasçıların aralarında yapmış oldukları borçların paylaşımına ilişkin sözleşmeye alacaklıların açık veya örtülü rıza göstermesi ile mirasçıların müteselsil sorumluluğu sona erer.

Müteselsil sorumluluğun sona ermesi ile mirasbırakanın alacaklılarına karşı sorumluluğu ve mirasçıların kendi aralarındaki rücu hakkı söz konusu olur. Doktrinde, müteselsil sorumluluğun sona ermesinden sonra mirasçıların mirasbırakanın borçlarından sorumluluğuna ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Kanun sistematığıne en uygun ve alacaklının da menfaatine olan görüşe göre, mirasçılar müteselsil

sorumluluğun sona ermesi ile artık miras payları oranında borçlardan sorumlu olmalıdırlar.

Rücu hakkı, kendisine yükletilen borçtan fazla ödemede bulunan mirasçıya diğer mirasçılardan bu fazlalığı talep etme hakkı verir. Rücu hakkına sahip olabilmek için mirasçı tarafından alacaklı tatmin edilmiş olmalı, mirasçı kendi payına düşenden fazla ifada bulunmalı ve son olarak ifa geçerli olmalıdır. Rücu hakkı öncelikle iç ilişkide kendi payına denk gelen kısım ifa edilen mirasçıya karşı kullanılır. Rücu hakkının kapsamına, borç paylaşım sözleşmesi yapılmış ise sözleşmedeki değer kadar her mirasçı sorumlu olacaktır ve fazla ödemede bulunduğu takdirde fazlalığı talep edebilecektir. Rücu hakkı kapsamına işleyen faizler ve masraflar da girmektedir. Rücu hakkı, ortak savunmaların ileri sürülmemesi ve gerçekleştirilen ifanın diğer mirasçılara bildirilmemesi nedenleriyle kaybedilir. Mirasçılardan birinin aciz durumda olması halinde ise rücu alacağı diğer mirasçılar tarafından payları oranında üstlenilmek zorundadır.

BİBLİYOGRAFYA

ACAR, Faruk, Borçlar Kanun ve Borçlar Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Mütessesil Borçluluğa Toplu Bakış (BK.m.141-147), Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 60, Y. 2007

AĞCA TOPLANDI, Pınar, Teselsül Karinesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 90, Y. 2010, s. 379-294.

ALTAY, Sabah, Mütessesil Borçlunun Rücu Hakkının Doğumundan Önce Borçtan Kurtarılma Talebi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 17, S. 1-2, Y. 2011, s. 393-411.

ANTALYA, Osman Gökhan, Miras Hukuku Cilt:III, İstanbul 2019

AKINCI, Şahin, Borçlar Hukuku Bilgisi, Konya 2012

AKINTÜRK, Turgut, Mütessesil Borçluluk, Ankara 1971

ARAL, Fahrettin, Türk Medeni Hukukunda Mirasın Taksimi Davası, Ankara 1979

ARAT, Ayşe, Medeni Kanunumuza Göre Kişi Topluluklarının Mirasçılığı, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, Y.2014, s. 99-122.

ARAT, Ayşe, Mütessesil Borçlarda Alacaklı ile Borçlular Arasındaki İlişkinin Hüküm ve Sonuçları, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, S.2, Y.2018, s. 325-366. (Kısaltılmışı: ARAT, Sonuçlar)

ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder/ TAŞPINAR AYVAZ, Sema, İcra ve İflas Hukuku, Ankara 2016

ASLAN, Memduh, Mirasçıların Vergi Borçlarından Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.17, S.3-4, Y.2011, s. 129-146.

AVCI, Mehmet Özgür, Mirasın Mahkeme Kararıyla Paylaşılması, İstanbul 2014

AYAN, Mehmet, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Ankara 2016
(Kısaltılmışı: AYAN, Borçlar)

AYAN, Mehmet, Miras Hukuku, Ankara 2016

AYAN, Serkan, Müteselsil Borçlulukta Rücu Zamanaşımına İlişkin Bazı Sorunlar, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXIV, S. 4, Y. 2020, s. 3-59.

AYAR, Ahmet/ ENGİN, Hande, Teselsülde Rücu, Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan, İstanbul 2010, s. 1293-1308.

AYDOĞDU, Murat/ KAHVECİ, Nalan, Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku), Ankara 2019

AYİTER, Nurşin/ KILIÇOĞLU, Ahmet, Miras Hukuku, Ankara 1993

BAYGIN, Cem, Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Ankara 2005

BERKİ, Şakir, Miras Hukuku, Ankara 1975

BERKİ, Şakir, Türk Medeni Kanununda Mirasçıların Mes'uliyeti, AÜHFD, C.XXV, S.3, Y. 1968, s. 107-136. (Kısaltılmışı: Berki, Mes'uliyet)

BERKİ, Şakir, Türk Medeni Kanununda Mirastan Feragat, Prof. Dr. Mahmut Koloğlu'ya 70 inci Yaş Armağanı, Ankara 1975, s. 389-409.

BERKİ, Şakir, Türk Medeni Kanununda Devletin Mirasçılığı, AÜHFD, C. 20, S. 1, Y.1963, s. 115-150. (Kısaltılmışı: Berki, Devlet)

CANARSLAN, Gökçe, 743 Sayılı KanundanGünümüzeSağ Kalan EşinMirasçılığı, Electronic Journal of Vocational Colleges, C. 5, S. 6, Y. 2015, s. 30-39.

CANPOLAT, Ferhat, Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 66, S. 3, Y. 2008, s. 68-81.

CANYÜREK, Murat, Müteselsil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, İstanbul 2003

ÇANDARLI, Zahit, Müteselsil Borçlu ve Alacaklıların Zaman Aşımının Kesimi, Adalet Dergisi, Yıl: 36, S. 12; Y. 1945, s. 1288-1295.

DAĞDELEN, Ahmet Hakan, Borçlular Arasında Teselsül, İstanbul 2011

DALCI ÖZDOĞAN, Nurcihan, Müteselsil Sorumluluk, Ankara 2015

DALKILIÇ, Nesibe Gülgün, Mirasın Paylaşılmasından Sonra Müteselsil Sorumluluk, Ankara 2017

DEMİR, Bahadır, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6,S.1, Y.2015, s. 249-278.

DURAL, Mustafa/ ÖZ, Turgut, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, İstanbul 2016

ENGİN, Baki İlkay, Mirastan Yoksunluk, İstanbul 2010

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2018

EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Ankara 2018 (Kısaltılmışı: EREN, Özel)

EREN, Fikret, Miras Açıldıktan Sonra Miras Hisselinin Devri Sözleşmesi, Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta'ya Armağan, Ankara 1974, s. 131-151. (Kısaltılmışı: EREN, Hisse)

EREN, Fikret/ YÜCER AKTÜRK, İpek, Türk Miras Hukuku, Ankara 2019

ERİŞGİN, Nuri, Birlikte Mirasçılardan Mirasbırakanın Banka Hesabı Üzerindeki Tasarruf Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 52, S. 3, Y. 2003, s. 121-143.

ERMAN, Eyüp Sabri, Müşterek ve Müteselsil Borçluluk ve Borçlulardan Birinin Beraatını Gerektiren Hallerin Diğer Borçlulara Etkisi, Adalet Dergisi, Yıl: 59, S. 11-12, Y. 1968, s. 597-605.

ESCHER, Arnold, Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, III. Band: Erbrecht, 3. Aufl., Zürich 1959-1960

GENÇ ARIDEMİR, Arzu, Mirasın Açılmasından Sonra Yapılan Miras Payının Devri Sözleşmesi, İstanbul 2012

GINALI, Ayşe, Mükellefin Ölümü Halinde Mirasçılardan Sorumluluğu, Mali Çözüm Dergisi, S. 103, Y. 2011, s. 231-238.

GÖNENSAY, Samim/ BİRSEN, Kemaleddin, Miras Hukuku, İstanbul 1963

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Bir Borç İlişkisinde Müteselsil Borçlulardan Birisinin İbrasının Diğer Müteselsil Borçlular Üzerindeki Etkisi, Prof. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan, İstanbul 1999, s. 311-321. (Kısaltılmışı: GÜMÜŞ, Müteselsil)

GÜMÜŞ, Mustafa Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2019

HATEMİ, Hüseyin/ GÖKYAYLA, K. Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm,
İstanbul 2015

HELVACI, İlhan, Mirasın Reddi, İstanbul 2014

İMRE, Zahit/ERMAN, Hasan, Miras Hukuku, İstanbul 2018

İNAN, Ali Naim/ ERTAŞ, Şeref/ ALBAŞ, Hakan, Miras Hukuku, Ankara 2019

İŞGÜZAR, Hasan/ DEMİR, Mehmet/ YILMAZ, Süleyman, Miras Hukuku,
Ankara 2019

İYİMAYA, Ahmet, Zincirleme Sorumlulardan Yalnızca Biri Aleyhine Açılan
Davada “Zincirleme Sorumluluk Kaydı”nın Yeralması Zorunlu Mudur?, Türkiye
Barolar Birliği Dergisi, S. 3, Y. 1995 , s. 378-408.

KAPANCI, Kadir Berk, Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, İstanbul
2015

KARAYALÇIN, Yaşar, İsviçre Hukuku’nda Müteselsil Sorumluluk Konusunda
Tartışmalar ve Yasal Gelişmeler, Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt II, İstanbul 2003, s.
651-672.

KILIÇ, Mehmet, Türk Hukukunda Mirasın Resmi Tasfiyesi, Ankara Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 62, S. 3, Y. 2013, s. 761-818.

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2017
(Kısaltılmışı: KILIÇOĞLU, Borçlar)

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Miras Hukuku, Ankara 2019

KILIÇOĞLU, Ahmet M., Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet, Ankara
1979 (Kısaltılmışı: KILIÇOĞLU, Halefiyet)

KIRCA, Çiğdem, Mütessesil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısı ile Getirilen Değişiklikler, Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan, Ankara 2006, s. 641-677.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, Miras Hukuku, İstanbul 1987

KÖPRÜLÜ, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 1985

KURU, Baki, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara 2003

KURTOĞLU, Tülin, Mirasçılarının Mütessesil Sorumluluğu, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1991

KÜÇÜKAYDIN, Emine Aslı, Mirasçı Atama, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 1, Y. 2017, s. 431-452.

MUŞUL, Timuçin, İcra ve İflas Hukuku Esasları, Ankara 2017

OĞUZMAN, M. Kemal/ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2, İstanbul 2016

OĞUZMAN, M. Kemal, Evlilik Dışı Çocukların Babalarına Mirasçılığı Sorunu, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 49, S. 01, Y. 1994, s. 303-310.

OĞUZMAN, M. Kemal, Miras Hukuku, İstanbul 1984

ÖZDEMİR, Hayrunnisa, Mirasçılarının Murisin Borçlarından Dolayı Sorumluluğu, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1-2, Y. 2012, s. 191-223.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa, Türk Medeni Kanuna Göre Mirasın Paylaşılması Şerhi, Ankara 2019 (Kısaltılmışı: ÖZDEMİR, Şerh)

ÖZTAN, Bilge, Miras Hukuku, Ankara 2016

PEKCANITEZ, Hakan/ ATALAY, Oğuz/ SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral/
ÖZEKES, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2016

SAATÇIOĞLU, Fuat, Mirasın Gerçek Reddi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,
C. 0, S. 1, Y. 2012, s. 173-208.

SAĞLAM, İpek, Devletin Yasal Mirasçılığı, MHFHAD, C. 22, S. 3, Y. 2016, s.
2473-2493.

SARI FİDAN, Özlem, Miras Ortaklığı, Ankara 2016

SARI FİDAN, Özlem, Mirasçılık Sifatını Kaybedenlerin Miras Ortaklığı ile
İlişkileri, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 19, S. 2,
Y. 2015, s. 149-164. (Kısaltılmışı: SARI FİDAN, İlişkiler)

SEROZAN, Rona/ ENGİN, Baki İlkay, Miras Hukuku, Ankara 2019

STREBEL, August, Die Rechtliche Stellung der Glaubiger des Erblassers und
der Erben, Diss, Bern, 1916

ŞAHAN, Gökhan, Mirası Reddeden Mirasçının Alacaklılarının Korunması,
Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, Y. 2020, s. 1-40.

ŞAHİN CANER, Ayşenur, Türk Borçlar Kanununda Müteselsil Borçluluk,
İstanbul 2017

ŞENER, Esat, Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Yargıtay Dergisi, C.
3, S. 1, Y. 1977, s. 115-134.

TANDOĞAN, Haluk, Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet),
İstanbul 2010

TAŞATAN, Caner, Türk Medeni Kanunu'na Göre Mirasçı Atama, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, Y. 2019, s.40-49

TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1993

TERCIER, Pierre/ PICHONNAZ, Pascal/ DEVELİOĞLU, H. Murat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2016

Von TUHR/ SIEGWART, Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, 2. Aufl., Zürich 1942-1944

TUHR, Der Allgemeine Teil des Deutschen Bürgerlichen Rechts, Berlin 1957

TUOR, P./ PICENONI, P., Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd. III: Das Erbrecht, 2. Aufl., 2. Abt., Bern 1964

TURANBOY, Kürşat, Müteselsil Sorumluluk Kavramı Ve Müteselsil Sorumlulukta Borçlar Kanunu Tasarısının Hükümleri, Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 94, Y. 2009

WIDMER, Hans, Die Erbgemeinschaft, Diss, Zürich 1926

YAZICI, Ayşe Nur Merve, Miras Ortaklığının Paylaşmadan Önceki Durumu, Ankara 2018

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.e-akademi.org/default.asp>

<http://www.ilhanhelvaciturkborclarkanunu.com/anasayfa>

<http://www.ilhanhelvaciturkmedenikanunu.com>

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>

<https://legalbank.net/arama>

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://www.turcademy.com/tr>

ÖZET

Çalışmamızın konusu “Mirasçılarının Mirasbırakanın Borçlarından Sorumluluğu”dur. Çalışmamızda, miras ortaklığı esnasında, mirasın paylaşılmasından sonra ve çeşitli durumlardaki mirasçılarının mirasbırakanın borçlarından sorumlulukları Türk Hukuk sistemi çerçevesinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Birinci bölümde konu ile ilgili temel kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde mirasçılara geçen borçlar, müteselsil sorumluluğun şartları, paylaşmadan önce ve sonra sorumluluk halleri, çeşitli durumlarda sorumluluk ve mirasçılarının birbirine karşı sorumluluğu detaylı şekilde incelenmiştir. Çalışmamızın son bölümünde ise mirasçılarının müteselsil sorumluluğunun sona ermesi ve mirasçılarının kendi aralarındaki rücu ilişkisi ele alınmıştır. Çalışmamızda doktrindeki tartışmalı konulara değinilmiş ve Yargıtay kararlarına da yer verilmiştir.

Nihayet sonuç bölümünde ise çalışma sırasında edinilen bilgiler ve kanaatler açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Miras, mirasçı, mirasbırakan, tereke, mirasbırakanın borçlarından sorumluluk, mirasçılarının müteselsil sorumluluğu, mirasçılarının rücu hakkı

ABSTRACT

The subject of our study is "Responsibility of the Heirs for the Debts of the Legator". In our study, the responsibilities of the heirs in the course of the inheritance partnership, after the inheritance sharing and the responsibilities of the heirs in various situations have been discussed in the frame of the Turkish Judicial system in detail.

In the first part, basic concepts related to the subject have been given. In the second part, the debts passed to the heirs, the conditions of joint responsibility, the responsibility situations before and after sharing, the liability in various situations and the responsibility of the heirs to each other have been examined in detail. In the last part of our study, the termination of the joint responsibility of the heirs and the recourse relationship between the heirs themselves have been discussed. In our study, the controversial issues in the doctrine have been mentioned and the decisions of the Supreme Court have also been included.

Finally, in the conclusion part, the information and opinions gained during the study have been explained.

Keywords: Inheritance, heir, legator, heritage, responsibility from debts of legator, joint liability of heirs, right of recourse of heirs